ΑΤΛΑΣ ΑΜΦΙΒΙΩΝ & ΕΡΠΕΤΩΝ της ΕΛΛΑΔΑΣ

Επιμέλεια

Παναγιώτης Παφίλης

Αναπληρωτής Καθηγητής Ζωικής Ποικιλότητας, Τμήμα Βιολογίας, Ε.Κ.Π.Α.

Παναγιώτα Μαραγκού

Επικεφαλής Προγραμμάτων Προστασίας Περιβάλλοντος, WWF Ελλάς

εκδόσεις Π. Χ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ

BROKEN HILL Publishers Ltd

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΡΠΕΤΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
SOCIETAS HELLENICA HERPETOLOGICA

ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ

ISBN: 978-9925-588-03-9

Βελτιωμένη Β΄ επανέκδοση
16 Zenas Kanther Princess De Tyras Str.
1065 Nicosia, CYPRUS
e-mail: info@brokenhill.com.cy
website: http://www.brokenhill.com.cy

Εισαγωγή

Η μοναδική ελληνική ερπετοπανίδα

Με τον όρο ερπετοπανίδα αναφερόμαστε στο σύνολο των Αμφιβίων και των Ερπετών μιας περιοχής. Και η ελληνική ερπετοπανίδα είναι πράγματι μοναδική! Με 100 είδη να έχουν περιγραφεί μέχρι σήμερα στη πατρίδα μας, η Ελλάδα καταλαμβάνει την πρώτη θέση ανάμεσα στις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, τόσο ως προς τον σχετικό (με βάση την έκτασή της) όσο και ως προς τον απόλυτο αριθμό ειδών που εξαπλώνονται σε ευρωπαϊκό έδαφος. Οι λόγοι είναι συγκεκριμένοι: η γεωγραφική θέση της Ελλάδας ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, κάθε μια εκ των οποίων αφήνει το δικό της πανιδικό αποτύπωμα, ο ισχυρός νησιωτικός χαρακτήρας που παρέχει τον απαραίτητο χρόνο για να πραγματοποιηθούν διαδικασίες δημιουργίας ειδών και η ιδιαίτερη γεωμορφολογική ιστορία της χώρας σμίλευσαν την ελληνική ερπετοπανίδα. Δεν θα πρέπει να λησμονηθεί και ο ρόλος του ανθρώπου, ως ενεργού παράγοντα του ευρύτερου οικοσυστήματος, ο οποίος από πολύ παλιά μετακινείται στην περιοχή και μεταφέρει στο πέρασμά του, εκούσια ή ακούσια, πολλά είδη. Για παράδειγμα, οι Αιγινήτες μετέφεραν το ιερό τους ζώο, την κρασπεδοχελώνα (*Testudo marginata*) (Εικόνα 1) στις αποικίες τους στη Μεγάλη Ελλάδα σε Σικελία και Κάτω Ιταλία. Έτσι, η κατανομή του είδους,

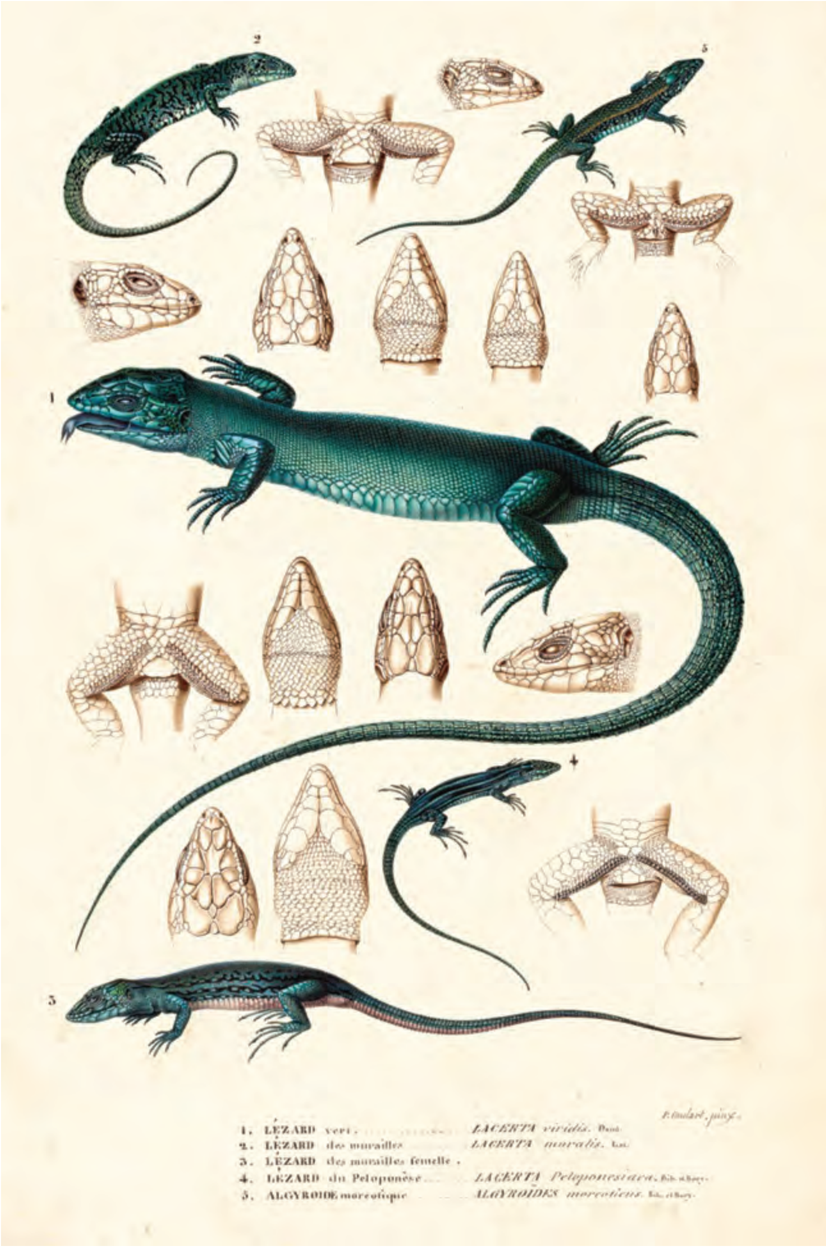
ΕΙΚΟΝΑ 1 Ο στατήρας της Αίγινας, η περίφημη *χελώνη*, έφερε στην μία του όψη την κρασπεδοχελώνα η οποία από το 446 π.Χ. και μετά, οπότε και η Αθήνα κυριάρχησε στην θάλασσα, αντικατέστησε την προγενέστερα απεικονιζόμενη καρέτα.

που που μέχρι τότε ήταν ενδημικό της Ελλάδας, διευρύνθηκε μέσω συνειδητής ανθρωπόχωρης μεταφοράς. Όμοια, μέσω του θαλασσινού εμπορίου με τη βόρεια Αφρική, έφτασαν στην Ελλάδα ως «λαθραίοι ταξιδιώτες» η ταρέντολα (*Tarentola mauritanica*), το λιακόνι (*Chalcides ocellatus*) και ο αφρικανικός χαμαιλέοντας (*Chamaeleo africanus*).

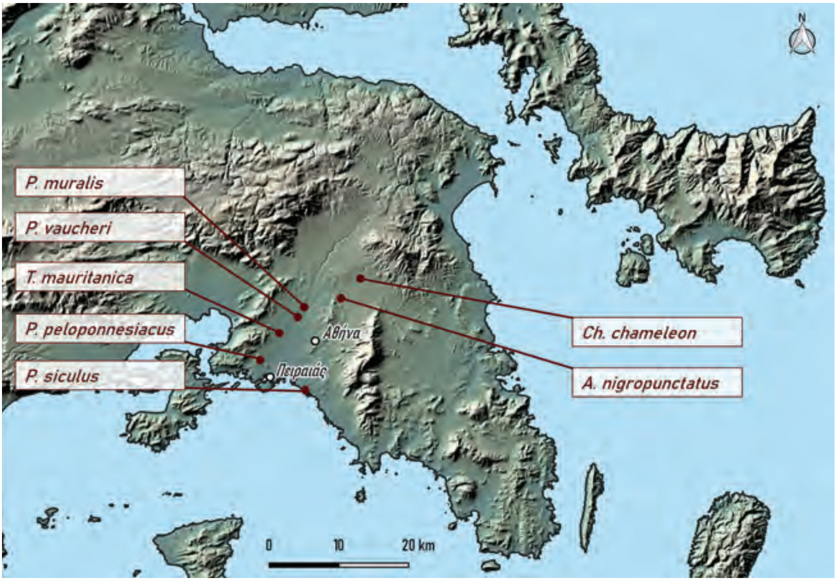
Τα Αμφίβια και τα Ερπετά της Ελλάδας έχουν μελετηθεί σε πολύ καλό βαθμό, σε σύγκριση με άλλες ομάδες ζώων. Η μελέτη τους ξεκίνησε από τον ίδιο τον πατέρα της ζωολογίας Αριστοτέλη, τον πρώτο που ερεύνησε με συστηματικό τρόπο τα ζώα. Ο διεθνής όρος για τον επιστημονικό κλάδο που ασχολείται με την έρευνα των δύο Ομοταξιών, η ερπετολογία, είναι άλλωστε ελληνικής προέλευσης. Στη νεότερη Ελλάδα, οι ξένοι ερευνητές από πολύ νωρίς ασχολήθηκαν με τα Αμφίβια και τα Ερπετά. Η αρχή έγινε από την περίφημη Επιστημονική Αποστολή του Μορέως (*Expédition scientifique de Morée, 1828-1833)* κατά την οποία καταγράφηκαν για πρώτη φορά τα είδη που εξαπλώνονταν στη νότια Ελλάδα και τις Κυκλάδες ενώ περιγράφηκαν και νέα είδη για την επιστήμη (Εικόνα 2). Με την έλευση των Βαυαρών, η ερπετολογία στην Ελλάδα γνωρίσε άνθηση καθώς πολλοί γερμανόφωνοι ερευνητές επισκέπτονταν τη χώρα και έκαναν σημαντικές ανακαλύψεις. Το ενδιαφέρον των ξένων επιστημόνων παραμένει ζωηρό ακόμη και στις ημέρες μας ενώ, πιά, μια ζωντανή ελληνική ερπετολογική κοινότητα έχει δώσει σημαντική ώθηση στην έρευνα.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η σύσταση της ελληνικής ερπετοπανίδας δεν παραμένει στατική αλλά έχει μια δυναμική αύξησης. Αυτή η τάση οφείλεται στην ανάπτυξη νέων τεχνικών που επιτρέπουν τη διαλεύκανση της λεγόμενη κρυμμένης βιοποικιλότητας, στην διεξοδικότερη έρευνα πεδίου, ιδίως σε μεθοριακές περιοχές της χώρας και τέλος στην ανθρωπόχωρη μεταφορά ειδών που συνεχίζεται με ακόμη πιο ταχείς ρυθμούς από ότι στην αρχαιότητα. Μέσω λοιπόν των νέων τεχνικών, έγινε δυνατή η περιγραφή πολλών νεών ειδών, κάποια από αυτά μάλιστα ενδημικά. Έτσι, χάρη στη μοριακή οικολογία (φυλογένεση με ανάλυση DNA) περιγράφηκαν η λεβεντόσαυρα (*Podarcis levendis*), τα σαμιαμίδια της Καλυψούς (*Mediodactylus danilewskii*), της Κρήτης (*Mediodactylus bartoni*), των Δωδεκανήσων (*Mediodactylus oertzeni*) και το ανατολικό σαμιαμίδι (*Mediodactylus orientalis*), οι βάτραχοι της Καρπάθου (*Pelophylax cerigensis*) και της Κρήτης (*Pelophylax cretensis*), ενώ με τη βοήθεια της βιοακουστικής ο βάτραχος της Ηπείρου (*Pelophylax epeiroticus*). Με τη σειρά τους, οι στοχευμένες δειγματοληψίες στα σύνορα της χώρας αποκάλυψαν την παρουσία δύο ακόμη ειδών στην χώρα, της σαύρας της Λυκίας (*Anatololacerta budaki*) και της ζωοτόκου σαύρας (*Zootoca vivipara*).

Η εκούσια ή ακούσια διασπορά ζώων ευθύνεται τόσο για την εμφάνιση ξενικών ειδών στην Ελλάδα, όσο και για την μεταφορά ειδών από μία περιοχή της χώρας σε κάποια άλλη. Τα ανθεκτικά Ερπετά μπορούν να αντέξουν σε συνθήκες μεταφοράς ακόμη και μέσω θάλασσας. Έτσι, πληθυσμοί της ταρέντολας βρέθηκαν πρόσφατα εκτός της τυπικής κατανομής του είδους σε Λέσβο και Αγρίνιο ενώ πληθυσμοί του λιακονιού στη Κάσο, τη Νάξο και την Κύθνο. Το φαινόμενο της ανθρωπόχωρης μεταφοράς είναι σαφώς πιο συχνό στα αστικά κέντρα από και προς τα οποία πραγματοποιούνται κινήσεις μεγάλης κλίμακας. Ιδίως στη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας έχουν καταγραφεί πολλοί «εσωτερικοί μετανάστες» αλλά και ξενικά είδη (Εικόνα 3).

ΕΙΚΟΝΑ 2 Σχέδια σαυρών από τον Άτλαντα της Επιστημονικής Αποστολής του Μορέως (1832). Οι σαύρες με τις ενδείξεις 4 και 5 απεικονίζουν τα ενδημικά είδη της Πελοποννήσου τσαπερδόνα (*Podarcis peloponnesiacus*) και σαύρα του Μοριά (*Algyroides moreoticus*) τα οποία πρωτοπεριγράφηκαν από τους επιστήμονες της Αποστολής.

ΕΙΚΟΝΑ 3 Χάρτης της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας όπου τα τελευταία πέντε χρόνια έχει επιβεβαιωθεί η παρουσία πολλών «εσωτερικών μεταναστών» αλλά και ξενικών ειδών. Σημειώνονται οι θέσεις όπου εντοπίστηκαν η τσαπερδόνα (*Podarcis peloponnesiacus*), η σαύρα του Ιονίου (*Algyroides nigropunctatus*), ο χαμαιλέοντας (*Chamaeleo chamaeleon*), η ταρέντολα (*Tarentola mauritanica*), η τοιχόσαυρα (*Podarcis muralis*) και τα ξενικά είδη σαύρα της Σικελίας (*Podarcis siculus*) και ισπανική σαύρα (*Podarcis vaucheri*).

Ο Άτλας της ελληνικής ερπετοπανίδας

Ο κόσμος των Αμφιβίων και των Ερπετών είναι τουλάχιστον γοητευτικός και προσελκύει το ενδιαφέρον όχι μόνο των επιστημόνων άλλα και εκατοντάδων χιλιάδων, αν όχι εκατομμυρίων, ενθουσιωδών ερασιτεχνών σε όλο τον κόσμο. Στόχος, όμως, το παρόντος τόμου, δεν είναι να παρουσιάσει τη γενική βιολογία των δύο Ομοταξιών ή να εμβαθύνει στις συναρπαστικές ιδιαιτερότητες των ελληνικών ειδών. Για αυτό τον σκοπό υπάρχουν ειδικά βιβλία όπου αναλύεται με λεπτομέρεια η οικολογία, η φυσιολογία, η αναπαραγωγική βιολογία και η συμπεριφορά των Αμφιβίων και των Ερπετών της πατρίδας μας (Δημητρόπουλος και Ιωαννίδης 2002, Βαλάκος et al. 2004, Valakos et al. 2008, Παφίλης και Βαλάκος 2012, Παφίλης 2020 και η ιστοσελίδα www.herpetofauna.gr). Βασική αποστολή του συγκεκριμένου βιβλίου είναι να παρουσιαστεί η όσο το δυνατόν περισσότερο ακριβής εξάπλωση των ειδών της ελληνικής ερπετοπανίδας.

Ένα από τα βασικά προβλήματα στην βιογεωγραφία είναι το λεγόμενο «έλλειμμα του Wallace», σύμφωνα με το οποίο δεν γνωρίζουμε την πλήρη και λεπτομερή κατανομή των ειδών. Αυτή η έλλειψη γνώσης όμως προκαλεί σο-

βαρά εμπόδια στον σχεδιασμό διατήρησης των ειδών καθώς και των επί μέρους πληθυσμών τους. Πώς μπορεί κανείς να προτείνει αποτελεσματικά μέτρα προστασίας όταν δεν γνωρίζει που ακριβώς απαντά ένα ζώο, ένα φυτό ή ένας μύκητας;

Το ίδιο έλλειμα γνώσης παρατηρείται και στην Ελλάδα. Παρόλο που νέα είδη περιγράφονται διαρκώς και η γνώση μας για την βιολογία των περισσότερων είναι ικανοποιητική, συνεχίζουμε να αγνοούμε την ακριβή εξάπλωση του συνόλου της ελληνικής ερπετοπανίδας. Στην ζωολογία και τη βοτανική, οι Άτλαντες για τις διάφορες ομάδες οργανισμών έρχονται να καλύψουν αυτό ακριβώς το κενό, να συγκεντρώσουν και να παρουσιάσουν όλη τη γνώση γύρω από την κατανομή των ειδών. Έτσι, η Ελληνική Ερπετολογική Εταιρεία (ΕΛΕΡΠΕ) επιχειρεί εδώ να αποτυπώσει όλη τη διαθέσιμη πληροφορία για την ακριβή κατανομή των ελληνικών Αμφιβίων και των Ερπετών. Είναι η πρώτη φορά που στη χώρα μας επιχειρείται η συγγραφή ενός τέτοιου Άτλαντα για μια ζωική ομάδα.

Για την συμπλήρωση του Άτλαντα και την αποτύπωση σε χάρτες χρησιμοποιήθηκαν οι βάσεις δεδομένων της ΕΛΕΡΠΕ, του Ζωολογικού Μουσείου του ΕΚΠΑ και του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, τα αποτελέσματα της εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών Αμφιβίων - Ερπετών κοινοτικού ενδιαφέροντος στην Ελλάδα που η Ερπετολογική Εταιρεία έφερε εις πέρας το διάστημα 2014-2016, στοιχεία από τις Προστατευόμενες Περιοχές του δικτύου NATURA, ενώ πολλά δεδομένα αντλήθηκαν και από την αποδελτίωση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Σε περιοχές με σημαντικά κενά στην κάλυψη της ερπετοπανίδας πραγματοποιήθηκαν στοχευμένες δειγματοληψίες για την συμπλήρωση της υπάρχουσας γνώσης. Τα στοιχεία αποτυπώθηκαν σε χάρτες με κάναβο 10 x 10 χιλιομέτρων (Ευρωπαϊκό Πλέγμα Αναφοράς).

Στον Άτλαντα καλύπτονται όλα τα είδη της ελληνικής ερπετοπανίδας (Πίνακας 1). Για το κάθε είδος παρουσιάζονται συνοπτικές πληροφορίες για τη γενική του βιολογία ενώ παρατίθεται και αντιπροσωπευτική φωτογραφία. Ο χάρτης που συνοδεύει τον κάθε λογαριασμό είδους φέρει σκιασμένα τα κελιά των εκατό τετρ. χιλιομέτρων όπου έχει καταγραφεί έστω και μια επιβεβαιωμένη αναφορά για το παρουσιαζόμενο είδος. Στην περίπτωση των θαλάσσιων χελωνών η σκίαση έγινε σε όλη θαλάσσια έκταση και όχι αποκλειστικά στις θέσεις ωοτοκίας και φωλεοποίησης.

Η Ελληνική Ερπετολογική Εταιρεία

Η Ελληνική Ερπετολογική Εταιρεία ιδρύθηκε το 1999 και είναι σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με έδρα το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης. Μέλος της ΕΛΕΡΠΕ μπορεί να γίνει οποιοσδήποτε ενδιαφέρεται για τα Αμφίβια και τα Ερπετά και συμφωνεί με τους στόχους της. Σκοποί της ΕΛΕΡΠΕ είναι:

1. Η προστασία και η μελέτη των Αμφιβίων και των Ερπετών της Ελλάδας καθώς και των οικοτόπων τους.
2. Η ενημέρωση του κοινού πάνω σε θέματα που αφορούν στα Αμφίβια και τα Ερπετά, είτε αυτά ανήκουν σε είδη της ελληνικής πανίδας είτε είναι ξενικά. Έμφαση δίνεται σε θέματα σχετικά με την προστασία και τη σημασία των Αμφιβίων και των Ερπετών για τα φυσικά οικοσυστήματα, τη διατήρησή τους σε ελεγχόμενες συνθήκες και την ανασκευή των διαφόρων εσφαλμένων, αλ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Τα Αμφίβια και Ερπετά της Ελλάδας ανά Οικογένεια. Με σταυρό σημειώνονται τα ενδημικά είδη και οι μοναδικοί ευρωπαϊκοί πληθυσμοί.

Οικογένεια	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	Ενδημικό	ΜΕΠ
Βάτραχοι				
Bombinatoridae	*Bombina bombina*	Κοκκινομπομπίνα		
	Bombina variegata	Κιτρινομπομπίνα		
Bufonidae	*Bufo bufo*	Χωματόφρυνος		
	Bufotes viridis	Πρασινόφρυνος		
Hylidae	*Hyla arborea*	Δενδροβάτραχος		
	Hyla orientalis	Ανατολικός Δενδροβάτραχος		
Pelobatidae	*Pelobates syriacus*	Πηλοβάτης		
Ranidae	*Lithobates catesbeianus*	Βουβαλοβάτραχος		
	Pelophylax bedriagae	Ασιατικός βάτραχος		
	Pelophylax cerigensis	Βάτραχος της Καρπάθου	+	
	Pelophylax cretensis	Βάτραχος της Κρήτης	+	
	Pelophylax epeiroticus	Βάτραχος της Ηπείρου		
	Pelophylax kurtmuelleri	Βαλκανικός βάτραχος		
	Pelophylax ridibundus	Λιμνοβάτραχος		
	Rana dalmatina	Ευκίνητος βάτραχος		
	Rana graeca	Γραικοβάτραχος		
	Rana temporaria	Βουνοβάτραχος		
Σαλαμάνδρες και τρίτωνες				
Salamandridae	*Ichthyosaura alpestris*	Αλπικός τρίτωνας		
	Lissotriton graecus	Λισσοτρίτωνας		
	Lissotriton schmidtleri	Ανατολικός Λισσοτρίτωνας		
	Lyciasalamandra helverseni	Χοχυλίνα	+	
	Lyciasalamandra luschani	Νυφίτσα		+
	Salamandra salamandra	Σαλαμάνδρα		
	Triturus ivanbureschi	Βαλκανικός τρίτωνας		
	Triturus macedonicus	Μακεδονικός τρίτωνας		

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 *(συνέχεια)* **Τα Αμφίβια και Ερπετά της Ελλάδας ανά Οικογένεια. Με σταυρό σημειώνονται τα ενδημικά είδη και οι μοναδικοί ευρωπαϊκοί πληθυσμοί.**

Οικογένεια	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	Ενδημικό	ΜΕΠ
Θαλάσσιες χελώνες				
Cheloniidae	*Caretta caretta*	Καρέτα		
	Chelonia mydas	Πράσινη χελώνα		
Dermochelyidae	*Dermochelys coriacea*	Δερματοχελώνα		
Χελώνες γλυκών νερών				
Geoemydidae	*Mauremys rivulata*	Γραμμωτή νεροχελώνα		
Emydidae	*Emys orbicularis*	Στικτή νεροχελώνα		
	Trachemys scripta	Αμερικάνικη νεροχελώνα		
Trionychidae	*Trionyx triunguis*	Τριόνυξ		
Χερσαίες χελώνες				
Testudinidae	*Testudo graeca*	Γραικοχελώνα		
	Testudo hermanni	Μεσογειακή χελώνα		
	Testudo marginata	Κρασπεδοχελώνα		
Σαύρες				
Agamidae	*Stellagama stellio*	Κροκοδειλάκι		+
Anguidae	*Anguis cephallonica*	Κονάκι του Ιονίου	+	
	Anguis fragilis	Κονάκι		
	Anguis graeca	Ελληνικό κονάκι		
	Pseudopus apodus	Τυφλίτης		
Chamaeleonidae	*Chamaeleo africanus*	Αφρικανικός χαμαιλέοντας		+
	Chamaeleo chamaeleon	Χαμαιλέοντας		
Gekkonidae	*Mediodactylus kotschyi*	Σαμιαμίδι		
	Mediodactylus orientalis	Ανατολικό Σαμιαμίδι		+
	Mediodactylus danilewskii	Σαμιαμίδι της Καλυψούς		
	Mediodactylus bartoni	Σαμιαμίδι της Κρήτης	+	
	Mediodactylus oertzeni	Σαμιαμίδι των Δωδεκανήσων		+
	Hemidactylus turcicus	Μολυντήρι		
	Tarentola mauritanica	Ταρέντολα		

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 *(συνέχεια)* **Τα Αμφίβια και Ερπετά της Ελλάδας ανά Οικογένεια. Με σταυρό σημειώνονται τα ενδημικά είδη και οι μοναδικοί ευρωπαϊκοί πληθυσμοί.**

Οικογένεια	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	Ενδημικό	ΜΕΠ
Σαύρες *(συνέχεια)*				
Lacertidae	*Algyroides moreoticus*	Σαύρα του Μοριά	+	
	Algyroides nigropunctatus	Σαύρα του Ιονίου		
	Anatololacerta anatolica	Σαύρα της Ιωνίας		+
	Anatololacerta budaki	Σαύρα της Λυκίας		+
	Anatololacerta pelasgiana	Πελασγική Σαύρα		+
	Darevskia praticola	Σαύρα του Πόντου		
	Hellenolacerta graeca	Γραικόσαυρα	+	
	Lacerta agilis	Βουνόσαυρα		
	Lacerta trilineata	Τρανόσαυρα		
	Lacerta viridis	Πρασινόσαυρα		
	Ophisops elegans	Οφίσωψ		
	Podarcis cretensis	Κλωστιδάκι	+	
	Podarcis erhardii	Αιγαιόσαυρα		
	Podarcis gaigeae	Σαύρα της Σκύρου	+	
	Podarcis ionicus	Βαλκανόσαυρα του Ιονίου		
	Podarcis levendis	Λεβεντόσαυρα	+	
	Podarcis milensis	Σαύρα της Μήλου	+	
	Podarcis muralis	Τοιχόσαυρα		
	Podarcis peloponnesiacus	Τσαπερδόνα	+	
	Podarcis siculus	Σαύρα της Σικελίας		
	Podarcis vaucheri	Ισπανική Σαύρα		
	Podarcis tauricus	Βαλκανόσαυρα		
	Zootoca vivipara	Ζωοτόκα σαύρα		
Scincidae	*Ablepharus kitaibelii*	Αβλέφαρος		
	Chalcides ocellatus	Λιακόνι		
	Heremites auratus	Χρυσόσαυρα		+
	Ophiomorus kardesi	Ανατολικός Οφιόμορος		+
	Ophiomorus punctatissimus	Οφιόμορος	+	

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 *(συνέχεια)* Τα Αμφίβια και Ερπετά της Ελλάδας ανά Οικογένεια. Με σταυρό σημειώνονται τα ενδημικά είδη και οι μοναδικοί ευρωπαϊκοί πληθυσμοί.

Οικογένεια	Επιστημονική ονομασία	Ελληνική ονομασία	Ενδημικό	ΜΕΠ
Αμφισβαίνια				
Amphisbaenidae	*Blanus strauchi*	Αμφίσβαινα		+
Φίδια				
Erycidae	*Eryx jaculus*	Έρυξ		
Typhlopidae	*Xerotyphlops vermicularis*	Ανήλιος		
Colubridae	*Coronella austriaca*	Στεφανοφόρος		
	Dolichophis caspius	Έφιος		
	Dolichophis jugularis	Μαύρος Έφιος		+
	Eirenis modestus	Θαμνόφιδο		+
	Elaphe quatuorlineata	Λαφιάτης		
	Elaphe sauromates	Κεχρίτης		
	Hierophis gemonensis	Δενδρογαλιά		
	Hierophis viridiflavus	Φίδι της Γυάρου		
	Hemorrhois nummifer	Λεβαντόφιδο		+
	Platyceps najadum	Σαΐτα		
	Telescopus fallax	Αγιόφιδο		
	Zamenis longissima	Λαφιάτης του Ασκληπιού		
	Zamenis situla	Σπιτόφιδο		
	Natrix natrix	Νερόφιδο		
	Natrix tessellata	Λιμνόφιδο		
	Malpolon insignitus	Σαπίτης		
Viperidae	*Macrovipera schweizeri*	Οχιά της Μήλου	+	
	Montivipera xanthina	Οθωμανική οχιά		+
	Vipera ammodytes	Οχιά		
	Vipera berus	Αστρίτης		
	Vipera graeca	Οχιά της Πίνδου		

λά πολύ διαδεδομένων, δοξασιών που ακούγονται για τα Αμφίβια και τα Ερπετά στην Ελλάδα.
3. Η παροχή συμβουλών προς οποιοδήποτε ενδιαφερόμενο (Υπουργεία, τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς κ.λπ.) όσον αφορά την ελληνική ερπετοπανίδα, αλλά και σε θέματα νόμιμης ή παράνομη διακίνησης τόσο αυτών, όσο και ξενικών ειδών.
4. Η οργάνωση συνεδρίων και άλλων διεθνών συναντήσεων με σκοπό την επικοινωνία και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των επιστημόνων που εξειδικεύονται στη μελέτη των Αμφιβίων και των Ερπετών.

Η ΕΛΕΡΠΕ έχει μέχρι σήμερα οργανώσει πολλά συνέδρια στην Ελλάδα σχετικά με την ερπετολογία. Εκδίδει σε ετήσια βάση Ενημερωτικό Δελτίο σε ηλεκτρονική μορφή. Επίσης, έχει συμμετάσχει σε προγράμματα καταγραφής, διατήρησης και προστασίας της ελληνικής ερπετοπανίδας σε συνεργασία με ελληνικούς και διεθνείς φορείς. Αποτέλεσε τον επιστημονικό φορέα που έφερε εις πέρας το έργο της εποπτείας των Αμφιβίων και των Ερπετών της Ελλάδας για λογαριασμό του Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Επίσης, έχει αναλάβει την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για την προστασία του ενδημικού βάτραχου της Καρπάθου.

Οποιοσδήποτε ενδιαφέρεται για την ελληνική ερπετοπανίδα μπορεί να εγγραφεί ως υποστηρικτής της Εταιρείας ενώ η κτήση της ιδιότητας του τακτικού μέλους αποδίδεται σε όσους έχουν αναγνωρισμένο ερπετολογικό έργο. Οι αρχαιρεσίες πραγματοποιούνται ανά δύο χρόνια. Για την διετία 2019-2021, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΛΕΡΠΕ έχει την ακόλουθη σύσταση:

Πρόεδρος: Παναγιώτης Παφίλης

Αντιπρόεδρος: Μαρία Δημάκη

Γενική Γραμματέας: Παναγιώτα Μαραγκού

Ταμίας: Βάσια Σπανέλη

Μέλη: Χλόη Αδαμοπούλου, Γιάννης Ιωαννίδης, Εμμανουέλα Καραμέτα, Ηλίας Στραχίνης,

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις δράσεις της ΕΛΕΡΠΕ επισκεφτείτε την ιστοσελίδα της: https://www.elerpe.org/a_homegr.php. Για νέα και ειδήσεις της ΕΛΕΡΠΕ ακολουθήστε μας στο Facebook: https://www.facebook.com/Societas-Hellenica-Herpetologica-%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%95%CF%81%CF%80%CE%B5%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%95%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B5%CE%AF%CE%B1-143950259012355

Στοιχεία έργου

Ο Άτλαντας Αμφιβίων και Ερπετών της Ελλάδας δημιουργήθηκε από την ΕΛΕΡΠΕ στο πλαίσιο υλοποίησης του Έργου «Γνωρίζοντας και προστατεύοντας τη βιοποικιλότητα: Καταγραφή και αποτύπωση της ελληνικής ερπετοπανίδας – Διάδοση και διάχυση των αποτελεσμάτων στην κοινωνία των πολιτών».

Πρόγραμμα: «Φυσικό Περιβάλλον & Καινοτόμες Περιβαλλοντικές Δράσεις 2018»

Προϋπολογισμός: 43.205€

Χρηματοδότηση: Πράσινο Ταμείο

Δικαιούχος: Ελληνική Ερπετολογική Εταιρεία

Για την υλοποίηση του έργου συμμετείχαν τα ακόλουθα μέλη της Ελληνικής Ερπετολογικής Εταιρείας.

- **Επιστημονικός συντονισμός έργου**: Παναγιώτης Παφίλης, Παναγιώτα Μαραγκού, Πέτρος Λυμπεράκης.
- **Διοικητικός συντονισμός έργου**: Άρης Δεϊμέζης – Τσίκουτας.
- **Περιγραφή ειδών - συγγραφή κειμένων**: Μαρία Δημάκη, Γιάννης Ιωαννίδης, Έμμανουέλα Καραμέτα, Γρηγόρης Καψάλας, Παναγιώτα Μαραγκού, Παναγιώτης Παφίλης, Βάσια Σπανέλη, Ηλίας Στραχίνης, Ελισάβετ Τόλη, Απόστολος Χριστόπουλος, Νίκος Ψώνης
- **Συλλογή δεδομένων στο πεδίο**: Μάριος Βεργετόπουλος, Νικήτας Βογιατζής, Μαρία Δημάκη, Γιάννης Ιωαννίδης, Ηλίας Στραχίνης, Κωνσταντίνος Σωτηρόπουλος, Ελισάβετ Τόλη, Απόστολος Χριστόπουλος.
- **Συλλογή βιβλιογραφικών δεδομένων:** Νίκος Βλαχόπουλος, Γρηγόρης Καψάλας, Ιλάειρα Γιατρουδάκη, Αναστασία Κουτσουμάνη, Θώμη Αναστασιάδου, Δάφνη Χατζηνικολάου, Δέσποινα Δοργιάκη
- **Αξιολόγηση - επικαιροποίηση δεδομένων και κατασκευή χαρτών:** Γρηγόρης Καψάλας, Παναγιώτης Παφίλης.
- **Φωτογραφικό υλικό:** Μαρία Δημάκη, Γιάννης Ιωαννίδης, Παναγιώτης Παφίλης Ηλίας Στραχίνης, Κωνσταντίνος Σωτηρόπουλος, Λεωνίδας Τσιώκος, Απόστολος Χριστόπουλος.
- **Κατασκευή ιστοσελίδας**: Φίλιππος Πετρίκος
- **Επιμέλεια περιεχομένου ιστοσελίδας**: Γρηγόρης Καψάλας
- **Επιμέλεια βιβλίου και φυλλαδίων**: Παναγιώτης Παφίλης, Παναγιώτα Μαραγκού, Απόστολος Χριστόπουλος

Εκτός από την έντυπη μορφή, ο Άτλας Αμφιβίων και Ερπετών της Ελλάδας μπορεί να ληφθεί και στην ηλεκτρονική του μορφή από την ιστοσελίδα: http://herpatlas.gr. Στον ίδιο δικτυακό τόπο παρουσιάζονται και οι ατομικοί λογαριασμοί για όλα τα είδη της ελληνικής ερπετοπανίδας.

Βιβλιογραφία

Adamopoulou C. 2015. First record of *Podarcis siculus* (Rafinesque-Schmaltz, 1810) from Greece. Herpetozoa 27: 187-188.

Beerli P., Hotz H., Tunner H.G., Heppich S., Uzzell, T. 1994. Two new water frog species form the Aegean Islands Crete and Karpathos (Amphibia, Salientia, Ranidae). Notulae Naturae, Academy of Natural Sciences of Philadelphia 470: 1–9.

Belasen A., Li B., Foufopoulos J. 2012. *Chalcides ocellatus* (Ocellated Skink). Greece: Cyclades, Naxos Island. Herpetological Review 43: 102.

Deimezis-Tsikoutas A., Kapsalas G., Antonopoulos A., Strachinis I., Pafilis P. 2020. *Algyroides nigropunctatus* (Squamata: Lacertidae) in the city of Athens: An unexpected finding. Russian Journal of Herpetology 27: 172 – 174.

Itescu Y., Slavenko A., Schwarz R., Meiri S., Pafilis, P. 2016. A new island record for *Chalcides ocellatus* (Forskål, 1775) from Kythnos, Greece. Herpetozoa 29: 98-101.

Kalaentzis K., Strachinis I., Katsiyiannis Ph., Oefinger P., Kazilas Ch. 2018. New records and an updated list of the herpetofauna of Kastellorizo and the adjacent islet Psomi (Dodecanese, SE Greece). Herpetology Notes 11: 1009-1019.

Kornilios P., Kyriazi P., Poulakakis N., Kumlutaş Y., Ilgaz Ç., Mylonas M., Lymberakis P. 2010. Phylogeography of the ocellated skink *Chalcides ocellatus* (Squamata, Scincidae), with the use of mtDNA sequences: a hitch-hiker's guide to the Mediterranean. Molecular Phylogenetics and Evolution 54: 445-456.

Kornilios P., Thanou E. 2016. Two additions to the herpetofauna of Kasos (Aegean Sea, Greece) and the role of human-mediated dispersals. Herpetological Review 47: 633-635.

Kotsakiozi P., Jablonski D., Ilgaz Ç., Kumlutaş Y., Avcı A., Meiri S., Itescu Y., Kukushkin O., Gvoždík V., Scillitani G., Roussos S., Jandzik D., Kassapidis P., Lymberakis P., Poulakakis N. 2018. Multilocus phylogeny and coalescent species delimitation in Kotschy's gecko, *Mediodactylus kotschyi*: Hidden diversity and cryptic species. Molecular Phylogenetics and Evolution 125: 177-187.

Lymperakis P., Valakos E.D., Pafilis P., Mylonas M. 2001. *Herpetologia Candiana*, Societas Herpetologica Europea. Natural History Museum of Crete.

Lymberakis P., Poulakakis N., Kaliontzopoulou A., Mylonas M., Valakos E.D. 2008. Two new species of *Podarcis* (Squamata: Lacertidae) from Greece. Systematics and Biodiversity 6: 307-318.

Lymberakis P., Poulakakis N. 2010. Three continents claiming an archipelago: the evolution of Aegean's herpetofaunal diversity. Diversity 2: 233-255.

Lymberakis P., Pafilis P., Poulakakis N., Sotiropoulos K., Valakos, E.D. 2018. Amphibians and Reptiles of the Aegean Sea. Στο Biogeography and Biodiversity of the Aegean, Επιστ. Επιμέλεια Sfenthourakis S., Pafilis P., Parmakelis A., Poulakakis N., Triantis K.A. σελ. 169-190. Broken Hill Publications.

Mizerakis V., Strachinis I. 2017. New record of *Tarentola mauritanica* (Squamata: Phyllodactylidae) from Lesvos island, Greece. Herpetology Notes 10: 157-159.

Pafilis P. 2010. A brief history of Greek herpetology. Bonn Zoological Bulletin, 57: 329-345.

Schneider H., Sofianidou T.S., Kyriakopoulou-Sklavounou P. 1984. Bioacoustic and morphometric studies in water frogs (genus *Rana*) of Lake Ioannina in Greece, and description of a new species (Anura, Amphibia). Zeitschrift für zoologische Systematik und Evolutionsforschung 3: 349-366.

Sfenthourakis S., Triantis K.A. 2017. The Aegean archipelago: a natural laboratory of evolution, ecology and civilisations. Journal of Biological Research-Thessaloniki 24: 4 https://doi.org/10.1186/s40709-017-0061-3

Spilani L., Strachinis I., Lampropoulos A., Tsigas P., Poulakakis N., Pafilis P. 2018. *Podarcis vaucheri* (Sauria: Lacertidae) far away from home: a new invasive species in Greece. Amphibia-Reptilia 39: 363-368.

Strachinis I., Pafilis P. 2018. First record of *Tarentola mauritanica* (Linnaeus, 1758) from Athens, Greece. Herpetozoa 31: 98-99.

Strachinis I., Karagianni K.M., Stanchev M., Stanchev N. 2019. No one ever noticed: First report of *Zootoca vivipara* (Lichtenstein, 1823) in Greece. Herpetology Notes 12: 53-56.

Strachinis I., Paterekas N., Tzoras E. 2020. Tarentola mauritanica (Squamata: Phyllodactylidae) Conquering the Greek mainland: three new populations from Aetoloakarnania, Western Greece. Russian Journal of Herpetology 27: 175 – 178.

Valakos E.D., Pafilis P., Sotiropoulos K., Lymberakis P., Marangou P., Foufopoulos J. 2008. Reptiles and Amphibians of Greece, Chimaira Publications, Frankfurt am Mainz.

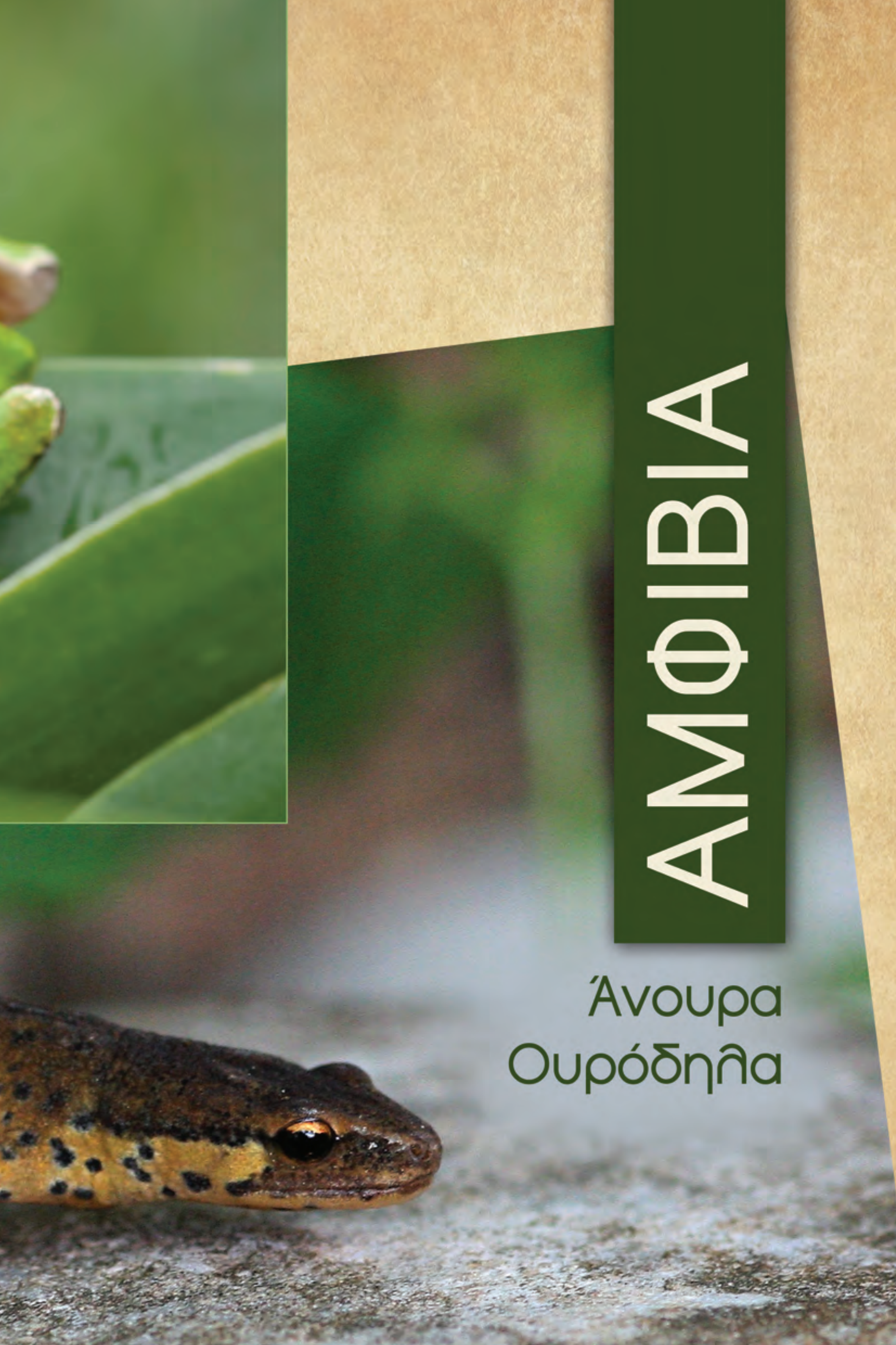
Βαλάκος Ε.Δ., Δημάκη Μ., Παφίλης Π. 2004. Φυσική Ιστορία της Λέσβου: Ερπετά και Αμφίβια. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθήνας.

Δημητρόπουλος Α., Ιωαννίδης Ι. 2000. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Γουλανδρή: Ερπετά της Ελλάδας και της Κύπρου. ΚΟΑΝ, Αθήνα.

Παφίλης Π., Βαλάκος Ε.Δ. 2012. Αμφίβια και τα Ερπετά της Ελλάδας, Οδηγός Αναγνώρισης. Εκδόσεις Πατάκη.

Παφίλης Π. (επιμέλεια) 2020. Η Πανίδας της Ελλάδας, Βιολογία και Διαχείριση της Άγριας Πανίδας. Εκδόσεις Broken Hill.

ΑΜΦΙΒΙΑ

Άνουρα
Ουρόδηλα

Κοκκινομπομπίνα

(*Bombina bombina*)

Περιγραφή

Το τελικό μήκος σώματος κυμαίνεται μεταξύ τριών και πέντε εκατοστών. Έχει κοντό και στρογγυλεμένο ρύγχος και καρδιόσχημες κόρες ματιού. Ο χρωματισμός της ράχης είναι ανοιχτό καφέ-λαδί με κηλίδες σκούρου πράσινου χρώματος. Το χρώμα της κοιλιάς είναι χαρακτηριστικό, μαύρο με έντονες πορτοκαλί-κόκκινες κηλίδες και μικρά ασπρόμαυρα στίγματα. Φέρει πολλά μικρά φύματα σε όλη τη ράχη και δερματικούς αδένες που εκκρίνουν τοξίνες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται τόσο την ημέρα όσο και τη νύχτα και συναντάται σε ρηχά, στάσιμα νερά, όπως εποχικά τέλματα, λιμνία και πλημμυρισμένα λιβάδια και χωράφια. Ζευγαρώνει αργά την άνοιξη έως το τέλος καλοκαιριού και τα θηλυκά γεννούν σε μικρές συστάδες έως και 300 αυγά συνολικά. Όταν απειληθεί καμπυλώνει χαρακτηριστικά το σώμα και τα άκρα του προς τα πάνω, επιδεικνύοντας τα έντονα προειδοποιητικά χρώματα της κοιλιάς. Οι τοξίνες που εκκρίνει κατά την άμυνα, αν και αποτελεσματικές στην αποτροπή θηρευτών, είναι ακίνδυνες για τον άνθρωπο σε επαφή με το δέρμα, αλλά προκαλούν έντονο τσούξιμο σε επαφή με τα μάτια. Τρέφεται κυρίως με Έντομα και τις προνύμφες τους αλλά και με κάθε λογής μικρά Ασπόνδυλα.

Εξάπλωση

Εξαπλώνεται σχεδόν στο μισό ανατολικό τμήμα της Ευρώπης και σε τμήμα της νοτιοδυτικής Ρωσίας. Στην Ελλάδα περιορίζεται μόνο κατά μήκος του ποταμού Έβρου και οι ελληνικοί πληθυσμού βρίσκονται στο νοτιότερο άκρο κατανομής του είδους.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στα Παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020), ενώ στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) χαρακτηρίζεται ως Κινδυνεύον (EN). Η Κατάσταση Διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ανεπαρκής.

Οι κύριες απειλές του είδους είναι η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων κυρίως του λόγω εντατικής γεωργικής δραστηριότητας, αλλά και ρύπανσης.

Κιτρινομπομπίνα

(*Bombina variegata*)

Περιγραφή

Τα ενήλικα άτομα έχουν μήκος 3–5,3 εκατοστά. Η ράχη έχει χρώμα σκούρο λαδί και φέρει μικρά σκουρόχρωμα στίγματα. Το κάτω μέρος του σώματος είναι κίτρινο ή πορτοκαλί με μαύρες κηλίδες, ενώ μερικές φορές παρατηρούνται και αραιές λευκές κουκίδες. Το δέρμα καλύπτεται από φυμάτια και η κόρη του ματιού έχει σχήμα καρδιάς ή τριγωνικό. Δεν υπάρχει τυμπανική μεμβράνη και στα αρσενικά ο εξωτερικός φωνητικός σάκος απουσιάζει.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται όλο το εικοσιτετράωρο αλλά κυρίως την ημέρα. Βρίσκεται σε νάρκη από τον Οκτώβριο έως τον Μάρτιο. Η αναπαραγωγή πραγματοποιείται άνοιξη-καλοκαίρι και τα θηλυκά γεννούν100–170 αυγά σε ομάδες. Η κιτρινομπομπίνα τρέφεται με κυρίως με διάφορα Αρθρόποδα και τις προνύμφες τους, σαλιγκάρια, Χειλόποδα, Διπλόποδα και Ακάρεα. Οι βασικές ομάδες λείας της είναι τα Δικτυόπτερα, τα Ημίπτερα, τα Υμενόπτερα και τα υδρόβια Κολεόπτερα. Τη συναντάμε σε δάση, θαμνώνες, ξέφωτα, λιβάδια, βοσκότοπους και διαφόρων ειδών υδατοσυλλογές όπως λιμνούλες, πηγές, ρυάκια, έλη, ποτίστρες ζώων και νερολακούβες.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στην κεντρική και ΝΑ Ευρώπη. Στην Ελλάδα ζει σε υψόμετρα 600–2.000 μέτρων, σε ορεινούς όγκους της βόρειας και κεντρικής Ελλάδας και στην Εύβοια. Ένας μικρός πληθυσμός που υπάρχει στο νησί της Πάρου πιθανώς προέρχεται από εισαγωγή.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Η κιτρινομπομπίνα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης και στα Παραρτήματα ΙΙ και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Οι περισσότερες περιοχές όπου ζει προστατεύονται.

Η απώλεια και η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων της (κυρίως των υδατοσυλλογών) από κτηνοτροφικές δραστηριότητες, η όχληση, η εποχική λειψυδρία και η ορεινή οδική ανάπτυξη φαίνεται ότι αποτελούν τα γενικότερα προβλήματα του είδους στη χώρα.

Χωματόφρυνος

(*Bufo bufo*)

Περιγραφή

Τα ενήλικα άτομα έχουν μήκος έως και 20 εκατοστά, με τα θηλυκά να είναι μεγαλύτερα από τα αρσενικά. Το χρώμα της ράχης είναι γκριζόλευκο, γκρίζο, καφέ ή λαδί-καφέ με σκουρόχρωμα στίγματα ή κηλίδες. Το κάτω μέρος του σώματος είναι ανοιχτόχρωμο ή κιτρινόγκριζο με σκούρα στίγματα. Οι παρώτιοι αδένες προεξέχουν έντονα και το πάνω μέρος του σώματος καλύπτεται από φυμάτια. Η τυμπανική μεμβράνη δεν είναι ορατή και τα αρσενικά δεν φέρουν φωνητικούς σάκους.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για εδαφόβιο, νυκτόβιο είδος, το οποίο κατά την αναπαραγωγή παρατηρείται και την ημέρα. Στην Ελλάδα παραμένει ενεργό όλη τη διάρκεια του χρόνου, ανάλογα με το υψόμετρο. Η αναπαραγωγή πραγματοποιείται από τα μέσα του χειμώνα ως τα τέλη της άνοιξης. Τα θηλυκά γεννούν 4.000–10.000 αυγά σε μακριά ζελατινώδη κορδόνια. Ο χωματόφρυνος τρέφεται με μεγάλη ποικιλία Ασπόνδυλων. Οι βασικές ομάδες λείας του όμως είναι τα Κολεόπτερα, τα Υμενόπτερα και τα Διπλόποδα. Τα ενδιαιτήματά του περιλαμβάνουν δάση, θαμνώνες, μακκίες, δασολίβαδα, όρια καλλιεργημένων περιοχών, κήπους αλλά και πάρκα οικισμών και πόλεων.

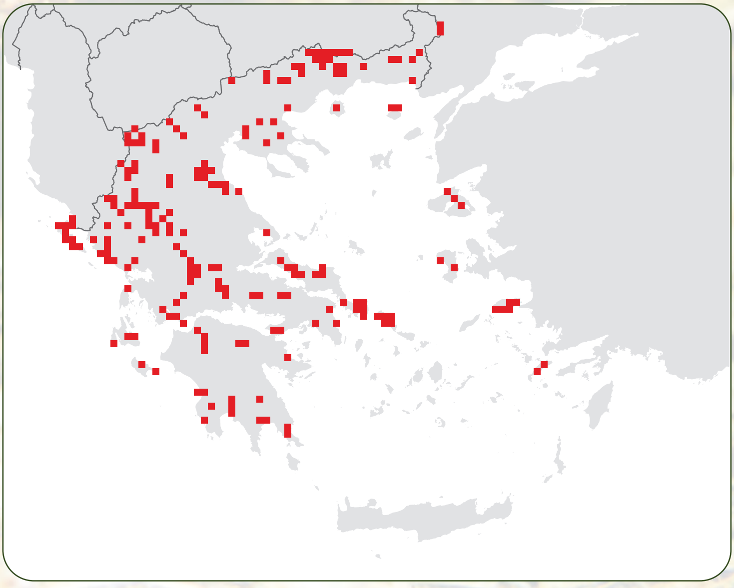
Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται από την κεντρική Ευρώπη, τη βορειοδυτική Ανατολία έως την ανατολική Ρωσία. Στην Ελλάδα ζει από το επίπεδο της θάλασσας έως μεγάλα υψόμετρα, σε ολόκληρη την ηπειρωτική χώρα και στα νησιά Κέρκυρα, Λευκάδα, Κεφαλονιά, Σαμοθράκη, Σάμο, Κω, Άνδρο, Εύβοια και Λέσβο.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο χωματόφρυνος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης και στο ΠΔ 67/81. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Αρκετές από τις περιοχές όπου ζει προστατεύονται.

Οι κυριότερες απειλές που αντιμετωπίζει το είδος είναι η καταστροφή των δασών και των λιβαδιών, η αποξήρανση και η ρύπανση των υγροτόπων, η εντατικοποίηση της γεωργίας, η αστικοποίηση και η οδική θνησιμότητα. Σε κάποιες χώρες έχει αναφερθεί και ως απειλή η χυτριδιομυκητίαση.

Πρασινόφρυνος

(*Bufotes viridis*)

Περιγραφή

Μήκος σώματος έως και 10 εκατοστά, σπάνια μεγαλύτερο. Ο τυπικός χρωματισμός του είδους ραχιαία εμφανίζεται με πράσινες κηλίδες σε υπόλευκο, μπεζ ή ανοιχτό καφέ φόντο, συχνά με διάσπαρτα πορτοκαλί-κόκκινα στίγματα. Φέρει πολλά μικρά φύματα σε όλη τη ράχη και σχεδόν παράλληλους παρωτιδικούς αδένες που συγκλίνουν ελαφρώς προς τα πίσω. Η κατεύθυνση της κόρης των ματιών είναι οριζόντια. Τα θηλυκά παρουσιάζουν έντονη αντίθεση μεταξύ των κηλίδων και του φόντου, ενώ στα αρσενικά η αντίθεση είναι πιο αμυδρή και συχνά τείνουν

να έχουν ενιαίο πράσινο χρώμα. Επιπλέον, τα αρσενικά έχουν πιο αδρή ράχη, χοντρούς πήχεις, προεξέχον ρύγχος σε σχήμα φτυαριού και κατά την περίοδο της αναπαραγωγής αναπτύσσουν μαύρους συζευκτικούς τήλους στους αντίχειρες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

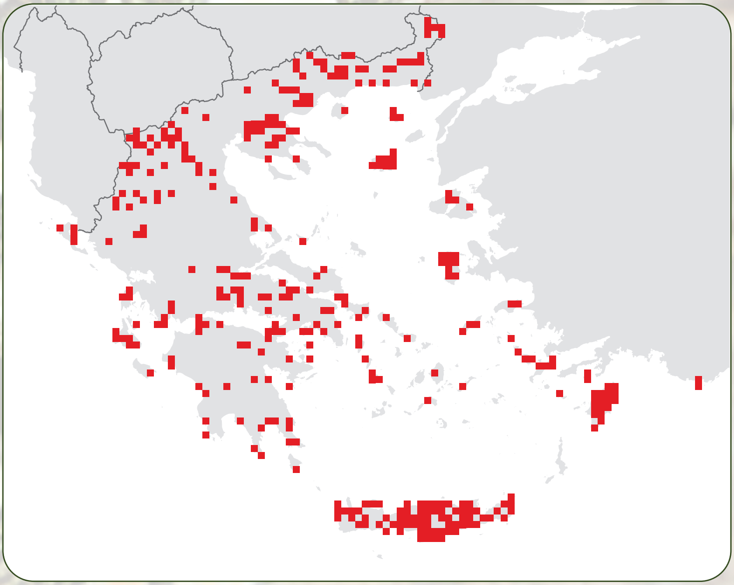
Συναντάται σε ποικιλία ενδιαιτημάτων, ακόμα και σε ξηρές περιοχές, από το επίπεδο της θάλασσας έως και σε αλπικά λιβάδια. Παρουσιάζει σχετικά μεγάλη ανθεκτικότητα σε υψηλή αλατότητα και ρύπανση. Εδαφόβιος και κυρίως νυκτόβιος φρύνος. Μπαίνει στο νερό μόνο για να αναπαραχθεί την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 1-4 σειρές αυγών σε μακριές βλεννώδεις ταινίες. Αν απειληθεί εκκρίνει τοξίνες από αδένες του δέρματος, ικανές να αποτρέψουν τους περισσότερους θηρευτές. Οι ουσίες αυτές είναι ακίνδυνες για τον άνθρωπο σε επαφή με το δέρμα, μπορεί όμως να προκαλέσουν κάποια συμπτώματα ερεθισμού αν έρθουν σε επαφή με τα μάτια, με βλεννογόνους και με ασυνέχειες του δέρματος.

Εξάπλωση

Συναντάται σχεδόν σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα καθώς και σε κάποια νησιά (Εύβοια, Κρήτη, Ιόνια νησιά, νησιά του Βορείου Αιγαίου, Δωδεκάνησα, Κυκλάδες).

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική. Πολλοί νησιωτικοί πληθυσμοί κινδυνεύουν λόγω μείωσης και περιορισμού των θέσεων αναπαραγωγής.

Δενδροβάτραχος

(*Hyla arborea*)

Περιγραφή

Μήκος σώματος έως και πέντε εκατοστά. Το τυπικό χρώμα της ράχης είναι έντονο πράσινο, ενώ μπορεί να αλλάζει χρώματα ανάλογα με τη θερμοκρασία ή την ώρα, μεταξύ γκρίζου, πράσινου και σκούρου καφέ, σχεδόν μαύρου. Φέρει μία σκούρα λωρίδα πλευρικά η οποία ξεκινά από το ρουθούνι και φτάνει έως και τα πίσω πόδια, σχηματίζοντας έναν χαρακτηριστικό ανασηκωμένο βρόχο στη βάση των πίσω ποδιών. Οι άκρες των δαχτύλων φέρουν κοτύλες προσκόλλησης με τις οποίες μπορεί και αναρριχάται επιδέξια. Το δέρμα είναι λείο και υγρό. Τα

θηλυκά γίνονται μεγαλύτερα από τα αρσενικά, ενώ τα αρσενικά ξεχωρίζουν από τον κίτρινο-καφέ φωνητικό σάκο, σε αντίθεση με το λευκό λαιμό των θηλυκών.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

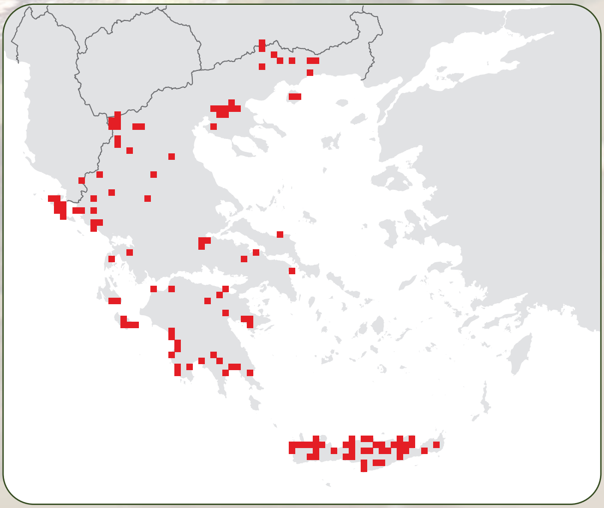
Δραστηριοποιείται κυρίως τη νύχτα και σπάνια την ημέρα. Απαντά σε μικρούς και μεγάλους υγρότοπους κάθε είδους με ρηχά, στάσιμα νερά και υδροχαρή βλάστηση. Συνήθως την ημέρα ξεκουράζεται προσκολλημένος επάνω σε φύλλα έχοντας τα πόδια διπλωμένα κάτω από το σώμα. Στην Ελλάδα έχει παρατηρηθεί να σκαρφαλώνει έως και τέσσερα μέτρα ψηλά επάνω σε δέντρα. Η αναπαραγωγή διαρκεί από τα μέσα έως τα τέλη της άνοιξης. Τα αρσενικά μπαίνουν σε στάσιμα νερά και καλούν τα θηλυκά με τον χαρακτηριστικά δυνατό κοασμό τους. Τα θηλυκά γεννούν έως και 1.400 αυγά συνολικά σε μικρές συστάδες των 20-60, τις οποίες προσκολλούν στην υδρόβια βλάστηση. Οι γυρίνοι μεταμορφώνονται πλήρως μέσα στο καλοκαίρι. Εκκρίσεις του δέρματός του εμφανίζουν ελαφρά τοξικότητα και μπορούν να αποτρέψουν ορισμένους θηρευτές. Οι εκκρίσεις αυτές είναι ακίνδυνες για τον άνθρωπο, μπορούν όμως να προκαλέσουν ερεθισμό σε επαφή με τα μάτια.

Εξάπλωση

Σχεδόν σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα (εκτός νομού Έβρου όπου αντικαθίσταται από τον ανατολικό δενδροβάτραχο), σε Πελοπόννησο, Εύβοια, Κρήτη, Ιόνια νησιά, Θάσο, Άνδρο, Σαμοθράκη, πιθανόν και σε άλλα νησιά.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Ανατολικός δενδροβάτραχος

(*Hyla orientalis*)

Περιγραφή

Πανομοιότυπα χαρακτηριστικά με τον κοινό δενδροβάτραχο (*Hyla arborea*). Πρόκειται για κρυπτικό είδος και οι διαφορές με τον δενδροβάτραχο είναι κυρίως γενετικές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

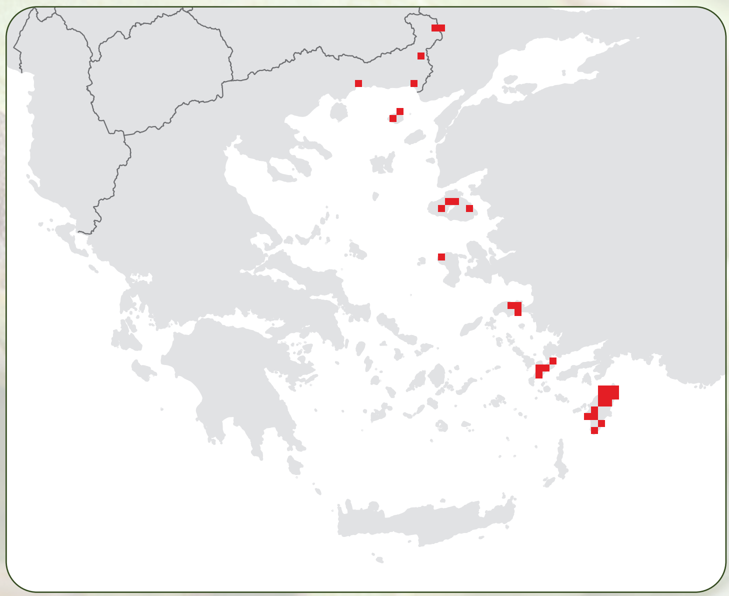
Τα βασικά βιολογικά χαρακτηριστικά του είδους φαίνεται να είναι κοινά με αυτά του δενδροβάτραχου.

Εξάπλωση

Ηπειρωτικά συναντάται μόνο στο νομό Έβρου, ενώ νησιωτικοί πληθυσμοί απαντούν στη Λέσβο, τη Χίο, τη Σάμο, την Κω και τη Ρόδο.

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Η κατάσταση διατήρησης του είδους δεν έχει εκτιμηθεί, ενώ ακόμα δεν έχει χαρακτηριστεί από την IUCN και το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας.

Πηλοβάτης

(*Pelobates syriacus*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος φτάνει έως και 10 εκατοστά. Ο χρωματισμός του είναι παρόμοιος του πρασινόφρυνου, με διάσπαρτες ακανόνιστες σκούρες πράσινες κηλίδες σε υπόλευκο, λαδί ή μολυβί φόντο ραχιαία. Συνήθως φέρει διάσπαρτα πορτοκαλί-κόκκινα στίγματα. Έχει σχετικά οξύληκτο ρύγχος, μεγάλα πεταχτά μάτια με κατακόρυφες κόρες και πλαδαρό σώμα με χαλαρό δέρμα. Φέρει μια σκληρή δομή στα πίσω πόδια που τη χρησιμοποιεί σαν φτυάρι για να σκάβει και να θάβεται σε μαλακό χώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για σχεδόν αποκλειστικά νυκτόβιο είδος. Προτιμά ανοιχτά ενδιαιτήματα με υγρασία, όπως καλλιεργήσιμες εκτάσεις, παράκτιες περιοχές με αμμοθίνες, εποχικές λίμνες και χορταρόλιμνες, συνήθως στο επίπεδο της θάλασσας έως και τα 920 μέτρα υψόμετρο. Τρυπώνει βαθιά σε μαλακό υγρό χώμα όπου παραμένει κατά τη διάρκεια της ημέρας. Η αναπαραγωγή λαμβάνει χώρα συνήθως τέλη Φεβρουαρίου με αρχές Μαρτίου. Τα θηλυκά γεννούν έως και 4.000 αυγά σε μια παχιά βλεννώδη ταινία μήκους έως και ενός μέτρου. Οι γυρίνοι του είδους είναι οι μεγαλύτεροι από όλα τα αυτόχθονα είδη αμφιβίων της χώρας και μπορούν να ξεπεράσουν τα 12 εκατοστά.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα ηπειρωτικά συναντάμε τον Πηλοβάτη με κατακερματισμένη κατανομή, από τον Έβρο έως και την Πελοπόννησο, ενώ νησιωτικούς πληθυσμούς βρίσκουμε μόνο στην Εύβοια, τη Λήμνο, τη Λέσβο και την Κω.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και ως Μη Αξιολογηθέν από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική. Παρ᾽ όλα αυτά οι πληθυσμοί του είδους φαίνεται να παρουσιάζουν ύφεση λόγω υποβάθμισης των ενδιαιτημάτων του, ενώ ορισμένοι μικροί και απομονωμένοι πληθυσμοί παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα ενδογαμίας και ως εκ τούτου καθίστανται επιρρεπείς σε αλλαγές.

Βουβαλοβάτραχος

(*Lithobates catesbeianus*)

Περιγραφή

Γεροδεμένος βάτραχος με μεγάλο κεφάλι. Το μήκος σώματος των ενηλίκων μπορεί να φτάσει έως και 20 εκατοστά. Η ράχη έχει χρώμα λαδοπράσινο, καφέ, και σπανιότερα μαύρο, με σκούρες βούλες ή κηλίδες. Το κάτω μέρος είναι ασπριδερό με λίγα σκούρα στίγματα. Η τυμπανική μεμβράνη είναι μεγάλη, ίση ή μεγαλύτερη από τη διάμετρο του ματιού.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται όλη την ημέρα. Διαχειμάζει στον πυθμένα των λιμνών. Η αναπαραγωγική περίοδος ποικίλει ανάλογα με το γεωγραφικό εύρος και συνδέεται με τη φωτοπερίοδο και τη θερμοκρασία. Γεννά έως 20.000 αυγά τα οποία εκκολάπτονται σε 3–5 ημέρες. Η μεταμόρφωση των γυρίνων εξαρτάται από τη θερμοκρασία του νερού, οπότε κυμαίνεται από μερικούς μήνες έως τρία χρόνια. Ο βουβαλοβάτραχος είναι αδηφάγος, τρέφεται με τεράστια ποικιλία Ασπόνδυλων (σαλιγκάρια, σκώληκες, Έντομα, Αράχνες, Διπλόποδα) και Σπονδυλόζωα (Αμφίβια, πουλιά, ψάρια). Τα θηράματά του είναι κυρίως χερσαία και λιγότερο υδρόβια και ημιυδρόβια. Μια από τις βασικές ομάδες λείας του μεγαλόσωμου βουβαλοβάτραχου είναι τα ιθαγενή είδη Αμφιβίων με σημαντικές αρνητικές επιδράσεις στις κοινότητές τους. Είναι φορέας διαφόρων παθογόνων. Κατοικεί σε ποικιλία υδάτινων οικοσυστημάτων όπως λίμνες, έλη, βάλτους, ταμιευτήρες, ρυάκια, αρδευτικές τάφρους και προσωρινά στάσιμα ύδατα.

Εξάπλωση

Ο βουβαλοβάτραχος είναι ένα ξενικό, εισβλητικό είδος. Με προέλευση την ανατολική Βόρεια Αμερική και το Μεξικό, έχει εισαχθεί σε πολλά μέρη παγκοσμίως συμπεριλαμβανομένης και της Ευρώπης. Στην Ελλάδα εισήχθη και ζει στη λίμνη Αγιά των Χανίων.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο βουβαλοβάτραχος ως ξενικό είδος δεν προστατεύεται στην Ελλάδα ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020).

Ως εισβλητικό είδος αποτελεί κίνδυνο για την ιθαγενή πανίδα. Συγκεκριμένα, στη λίμνη της Αγιάς απειλεί τους τοπικούς πληθυσμούς του ενδημικού βατράχου της Κρήτης (*Pelophylax cretensis*).

Ασιατικός Βάτραχος

(*Pelophylax bedriagae*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος των ενηλίκων ατόμων σπάνια ξεπερνά τα 10 εκατοστά. Ο βασικός χρωματισμός της ράχης είναι πράσινο-καφέ, καφέ-γκρίζος ή πρασινωπός με σκούρες πράσινες, καστανές ή μαύρες κηλίδες. Στα πλευρά έχει δύο παράλληλες καλοσχηματισμένες δερματικές πτυχές. Η τυμπανική μεμβράνη είναι επίσης καλά σχηματισμένη.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για ημερόβιο βάτραχο, ο οποίος βγαίνει από τη χειμερία νάρκη στα μέσα Φεβρουαρίου. Η αναπαραγωγή πραγματοποιείται την άνοιξη και το καλοκαίρι και το θηλυκό γεννά 10.000 αυγά τα οποία εναποθέτει μέσα στο νερό ανά ομάδες. Τα αυγά επωάζονται σε 3–6 ημέρες και η μεταμόρφωση των γυρίνων ολοκληρώνεται σε 75 ημέρες. Η διατροφή του ασιατικού βάτραχου περιλαμβάνει σε υψηλό ποσοστό Ασπόνδυλα και κυρίως χερσαίες ομάδες Αρθροπόδων με βασικές ομάδες λείας τα Δίπτερα, τα Κολεόπτερα και τα Υμενόπτερα. Ζει σε κάθε είδος υγρότοπου και υδατοσυλλογής, όπως περιοδικές και μόνιμες λιμνούλες, βάλτους, νερόλακκους, ρυάκια, ποτάμια, αρδευτικά κανάλια, ταμιευτήρες, στέρνες, πηγάδια και ποτίστρες ζώων.

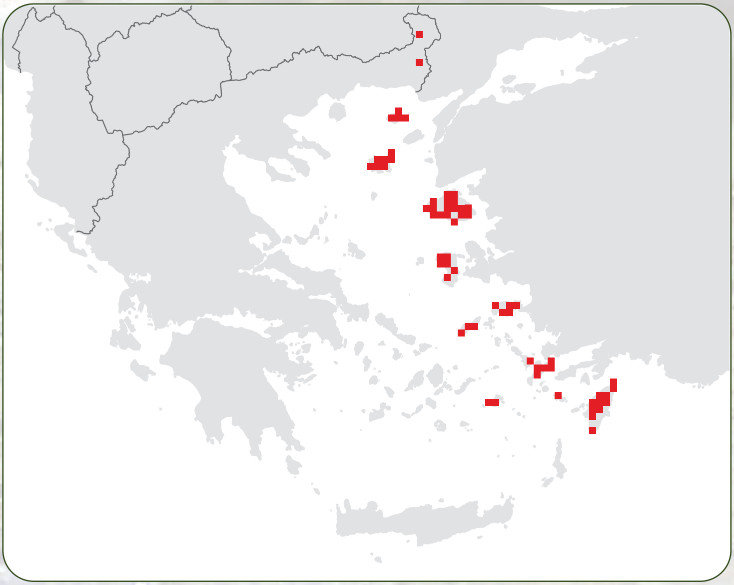
Εξάπλωση

Το είδος κατανέμεται στην Ανατολία και τη Μέση Ανατολή. Στην Ελλάδα απαντά στη Θράκη και σε νησιά του βόρειου και ανατολικού Αιγαίου. Η ακριβής κατανομή του στην Ελλάδα απαιτεί περαιτέρω έρευνες.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο ασιατικός βάτραχος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης και στο Παράρτημα V της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020). Ελάχιστες από τις περιοχές όπου ζει προστατεύονται.

Οι κύριες απειλές που αντιμετωπίζει είναι η περιορισμένη και μειούμενη παρουσία του νερού στα νησιά, η απώλεια ενδιαιτημάτων, η τουριστική ανάπτυξη κυρίως σε παράκτιους υγροτόπους, η άντληση νερού από γεωργούς και κτηνοτρόφους και η ρύπανση.

Βάτραχος της Καρπάθου

(*Pelophylax cerigensis*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος των ενηλίκων ατόμων κυμαίνεται στα πέντε εκατοστά και σπάνια ξεπερνά τα επτά. Ο βασικός χρωματισμός της ράχης είναι καφέ, καφέ-γκρίζος ή καφέ-λαδί και φέρει πολλά μικρά σκουρόχρωμα στίγματα και κηλίδες. Δύο παράλληλες δερμικές πτυχές διατρέχουν τη ραχιαιά πλευρά καθ' όλο το μήκος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται την ημέρα αλλά τους θερινούς μήνες η δραστηριότητα μετατοπίζεται το δειλινό. Παραμένει ενεργός όλη τη διάρκεια του χρόνου. Η αναπαραγωγή πραγματοποιείται την άνοιξη και οι γυρίνοι κάνουν την εμφάνισή τους στις αρχές του καλοκαιριού. Έχει υιοθετήσει ένα καιροσκοπικό πρότυπο διατροφής, ανάλογα με τη τροφική διαθεσιμότητα του περιβάλλοντος. Οι βασικές ομάδες λείας του είναι τα Κολεόπτερα, τα Υμενόπτερα και οι Αράχνες.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό της Καρπάθου. Εντοπίζεται σε δύο ρεματιές στο βόρειο τμήμα του νησιού, σε σύστημα ρυάκων κοντά στο χωριό Όλυμπος καθώς και σε ποτίστρες κοντά στις προαναφερθείσες ρεματιές. Σύμφωνα με μοριακές αναλύσεις, οι πληθυσμοί βατράχου της Ρόδου ενδέχεται να ανήκουν στο ίδιο είδος, όμως απαιτούνται διεξοδικότερες μελέτες περισσότερων δεδομένων.

Καθεστώς Προστασίας

Ο βάτραχος της Καρπάθου αναφέρεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Κρισίμως Κινδυνεύον είδος (CR) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Κύριες απειλές του είναι ο περιορισμός των υδατοσυλλογών του και η γενικότερη λειψυδρία λόγω κλιματικής αλλαγής.

Βάτραχος της Κρήτης

(*Pelophylax cretensis*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος σπάνια ξεπερνά τα 8,5 εκατοστά. Το χρώμα της ράχης μπορεί να είναι γκρι, λαδί ή καφέ με καφέ ή λαδί κηλίδες και σε ορισμένες περιπτώσεις πράσινο με καφέ κηλίδες. Η κοιλιά είναι ανοιχτόχρωμη με γκριζωπά στίγματα, ενώ το εσωτερικό των άκρων είναι κίτρινο. Έχει διακριτές ραχιοπλευρικές δερματικές αναδιπλώσεις. Τα αρσενικά έχουν φωνητικούς σάκους σκούρου γκρι χρώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

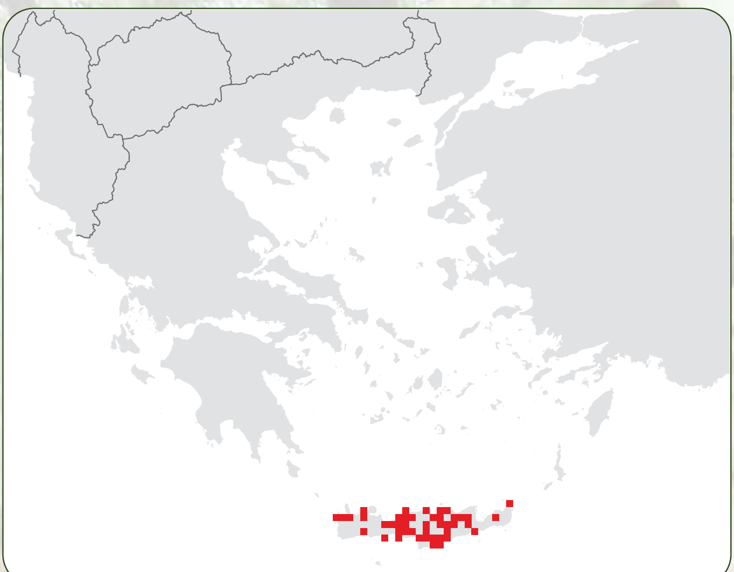
Είναι ζώο ημερόβιο. Δραστηριοποιείται κυρίως την άνοιξη και το καλοκαίρι, αλλά εφόσον οι συνθήκες είναι κατάλληλες, μπορεί να παραμείνει δραστήριο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Συναντάται συνήθως κοντά σε υγροτόπους, φυσικούς (λίμνες, λιμνία, έλη, εποχικά τέλματα, ποτάμια χαμηλής ροής, ρυάκια), αλλά και τεχνητούς (κανάλια, λιμνοδεξαμενές κ.α.), καθώς εκεί αναπαράγεται και γεννά. Η αναπαραγωγική περίοδος διαρκεί από τον Μάρτιο μέχρι τον Ιούνιο.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό της Κρήτης.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης και στο Παράρτημα V της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ), ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Κινδυνεύον (EN), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Απειλείται κυρίως από την υποβάθμιση ή την απώλεια των υγροτοπικών ενδιαιτημάτων του, λόγω της υπεράντλησης των υδάτων και της δημιουργίας μεγάλων τουριστικών υποδομών, αλλά και από την ξηρασία, λόγω κλιματικής αλλαγής. Επίσης, ένας σημαντικός πληθυσμός του είδους έχει συρρικνωθεί δραματικά λόγω της εισαγωγής του ξενικού είδους *Lithobates catesbeianus*.

Βάτραχος της Ηπείρου

(*Pelophylax epeiroticus*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος κυμαίνεται μεταξύ 6-10 εκατοστών. Βασικός χρωματισμός ράχης πράσινος με καφέ-μαύρες κηλίδες, ενώ το πίσω μέρος του σώματος συχνά μπορεί να είναι καφέ. Σε κάποια άτομα μια φωτεινή πράσινη γραμμή μπορεί να διατρέχει τη ράχη κεντρικά κατά μήκος. Έχει λείο δέρμα και άτονες πλευροραχιαίες πτυχές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Κυρίως ημερόβιος βάτραχος που λιάζεται συχνά. Συναντάται σε μεγάλους και μικρούς υγροτόπους με στάσιμα νερά, όπως λίμνες, λιμνία, κανάλια και εποχικά τέλματα, ακόμα και σε περιοχές με υφάλμυρα νερά. Ζευγαρώνει την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν συστάδες αυγών που μπορεί να φτάσουν έως και 3.000 συνολικά. Πολύ συχνά δημιουργούνται υβρίδια με τον βαλκανικό βάτραχο, όπου τα είδη απαντούν σε συμπατρία, τα οποία έχουν ενδιάμεσο φαινότυπο και κοασμό. Τρέφεται με κάθε είδους μικρά Ασπόνδυλα.

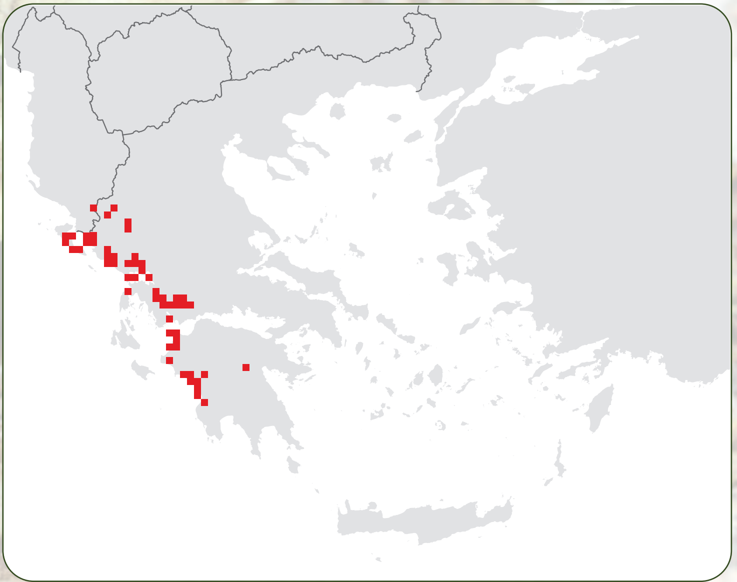
Εξάπλωση

Εξαπλώνεται στην Ελλάδα και σε ένα μικρό τμήμα της Αλβανίας. Στην ηπειρωτική Ελλάδα απαντά μόνο δυτικά της οροσειράς της Πίνδου και στη δυτική Πελοπόννησο, σε σχετικά χαμηλά υψόμετρα. Η νησιωτική του κατανομή περιορίζεται στην Κέρκυρα, ενώ αναφορές από τη Ζάκυνθο είναι αμφίβολες και χρειάζονται επιβεβαίωση.

Καθεστώς Προστασίας

Ο βάτραχος της ηπείρου περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Τρωτό είδος (VU) από την IUCN (2020) και ως Σχεδόν Απειλούμενο (NT) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους δεν έχει αξιολογηθεί.

Οι κύριες απειλές του είδους είναι η υποβάθμιση, η ρύπανση και η καταστροφή των ενδιαιτημάτων του, ενώ σε κάποιες περιοχές της χώρας το είδος συλλέγεται για κατανάλωση ως έδεσμα σε εστιατόρια.

Βαλκανικός Βάτραχος

(*Pelophylax kurtmuelleri*)

Περιγραφή

Τα ενήλικα άτομα έχουν μήκος έως 10 εκατοστά. Ο βασικός χρωματισμός της ράχης είναι πράσινος ή καστανός, με λαδί, σκούρες ή καθόλου κηλίδες ενώ η κοιλιά είναι ανοιχτόχρωμη. Μεγάλο ποσοστό ατόμων φέρουν μια ανοιχτόχρωμη γραμμή κατά μήκος της ράχης, Στα πλευρά έχει καλοσχηματισμένες δερματικές πτυχές. Η τυμπανική μεμβράνη είναι ορατή, πρασινωπού χρώματος με σκούρο δακτύλιο και στα αρσενικά υπάρχουν φωνητικοί σάκοι.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ο βαλκανικός βάτραχος είναι δραστήριος την ημέρα και παραμένει δραστήριος σχεδόν όλο το έτος. Η αναπαραγωγή πραγματοποιείται την άνοιξη και το φθινόπωρο και κάθε γέννα περιλαμβάνει 2.000–10.000 αυγά. Η μεταμόρφωση των γυρίνων ολοκληρώνεται μετά από ενάμισι μήνα. Η διατροφή του Βαλκανικού βάτραχου περιλαμβάνει υψηλό ποσοστό Ασπόνδυλων. Οι βασικές ομάδες λείας του είναι τα Γαστερόποδα, τα Ισόποδα, τα Υμενόπτερα, τα Κολεόπτερα και οι Αράχνες. Ζει σε ποικιλία υγροτόπων και υδατοσυλλογών όπως λίμνες, έλη, νερολακούβες, ρέματα, ποτάμια, αρδευτικά κανάλια, ταμιευτήρες, στέρνες, πηγάδια και ποτίστρες ζώων, σε υψόμετρο 0–1000 μέτρα.

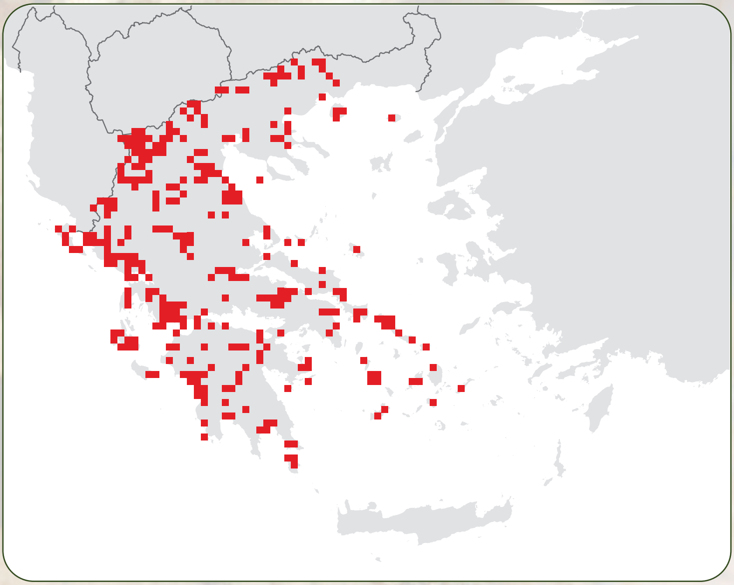
Εξάπλωση

Το είδος κατανέμεται στα νότια Βαλκάνια. Στην Ελλάδα απαντά στο μεγαλύτερο μέρος της ηπειρωτικής χώρας (πλην Θράκης), σε πολλά νησιά των Κυκλάδων, των Σποράδων και του Ιονίου, καθώς και στην Εύβοια, τη Θάσο, τα Κύθηρα και τον Πόρο.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο βαλκανικός βάτραχος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης και στο Παράρτημα V της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Αρκετές από τις περιοχές όπου ζει προστατεύονται.

Οι κύριες απειλές που αντιμετωπίζει είναι η περιορισμένη και μειούμενη παρουσία του νερού στα νησιά, η αποξήρανση και υποβάθμιση των υγροτόπων και η ρύπανση.

Λιμνοβάτραχος

(*Pelophylax ridibundus*)

Περιγραφή

Ο λιμνοβάτραχος είναι ο μεγαλύτερος αυτόχθονος βάτραχος της Ευρώπης, με μήκος σώματος που φτάνει τα 15 εκατοστά. Η ράχη έχει χρώμα γκριζοπράσινο, πράσινο, γκριζωπό ή πράσινο-καφέ με σκουρόχρωμα στίγματα και συχνά μια ανοιχτόχρωμη γραμμή κατά μήκος της ράχης. Η κοιλιά είναι ανοιχτόχρωμη, συχνά με σκούρες κηλίδες. Στα πλευρά υπάρχουν καλοσχηματισμένες δερματικές πτυχές. Η τυμπανική μεμβράνη είναι αναπτυγμένη και στα αρσενικά υπάρχουν σκουρόχρωμοι φωνητικοί σάκοι.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Είναι ημερόβιος βάτραχος και παραμένει δραστήριος το μεγαλύτερο μέρος του έτους. Η αναπαραγωγή πραγματοποιείται την άνοιξη και το φθινόπωρο και γεννά 2.000–10.000 αυγά ανά γέννα. Η μεταμόρφωση των γυρίνων γίνεται μετά από 1,5 μήνα. Σεξουαλικά ωριμάζει στα 2–4 έτη και ζει ως 12 έτη. Η διατροφή του λιμνοβάτραχου αποτελείται κυρίως από χερσαία και υδρόβια Ασπόνδυλα. Τρέφεται όμως και με φυτά, μικρά Σπονδυλόζωα ή ακόμη και με άτομα του ίδιου είδους. Ζει σε κάθε πιθανό οικοσύστημα γλυκών νερών, τόσο φυσικό όσο και ανθρωπογενές, ακόμη και με υψηλή αλατότητα, από το επίπεδο της θάλασσας και μέχρι τα 2.000 μέτρα.

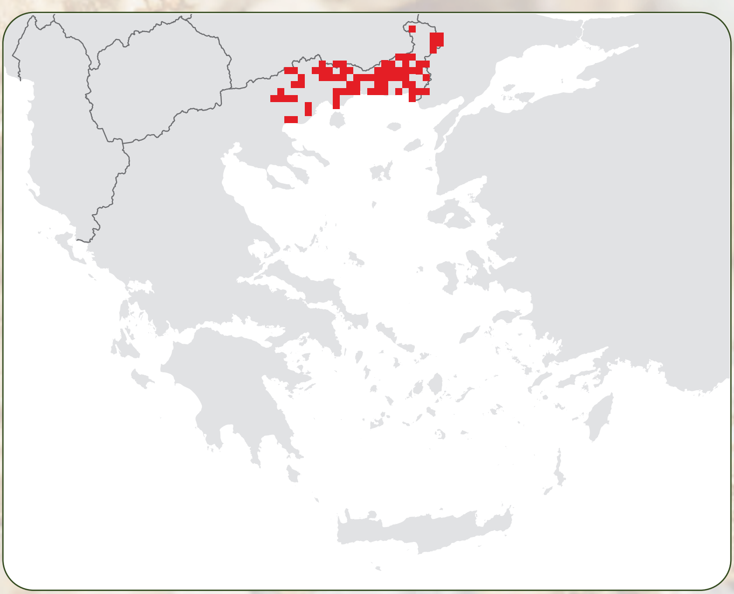
Εξάπλωση

Το είδος κατανέμεται στην κεντρική Ευρώπη και από τα Βαλκάνια έως τα Ουράλια. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο λιμνοβάτραχος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης και στο Παράρτημα V της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Πολλές από τις περιοχές όπου ζει προστατεύονται.

Είναι ένα είδος ιδιαιτέρως προσαρμοστικό με αποτέλεσμα να μην καταγράφονται σημαντικές απειλές. Η απώλεια ενδιαιτημάτων αναπαραγωγής και οι παρατεταμένες ξηρασίες ενδέχεται να οδηγήσουν σε τοπική μείωση του πληθυσμού του σε ξηρές περιοχές. Στην Ελλάδα έχουν αναφερθεί και περιστατικά χυτριδιομυκητίασης.

Ευκίνητος Βάτραχος

(*Rana dalmatina*)

Περιγραφή

Λεπτοκαμωμένος βάτραχος με οξύληκτο ρύγχος. Το μήκος σώματος των ενηλίκων μπορεί να φτάσει έως και εννέα εκατοστά. Τα θηλυκά είναι μεγαλύτερα από τα αρσενικά. Ο χρωματισμός της ράχης είναι κιτρινωπός, καστανός, μπεζ ή πρασινωπός με διαφόρων μεγεθών σκούρα σημάδια και μια καστανή φαρδιά μάσκα που περικλείει τα μάτια και τη μεγάλη τυμπανική μεμβράνη. Το κάτω μέρος είναι ανοιχτόχρωμο. Φέρει δύο παράλληλες δερμικές πτυχές στις ραχιαίες πλευρές και μακριά πίσω άκρα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Χερσαίο είδος που δραστηριοποιείται το σούρουπο και τη νύχτα αλλά κατά την αναπαραγωγική περίοδο καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Πέφτει σε νάρκη τον χειμώνα και στις αρχές της άνοιξης ξεκινά το ζευγάρωμα. Τα θηλυκά γεννούν 600–2.000 αυγά, τα οποία εκκολάπτονται μέσα σε ένα μήνα και ύστερα από δύο μήνες μεταμορφώνονται οι γυρίνοι. Ο ευκίνητος βάτραχος τρέφεται με ποικιλία Ασπόνδυλων. Οι βασικές ομάδες λείας του είναι οι Αράχνες, τα Κολεόπτερα και οι προνύμφες Λεπιδόπτερων. Προτιμά φυλλοβόλα δάση, υγρά χορτολίβαδα με πλούσια βλάστηση πάντα κοντά σε υδατοσυλλογές με στάσιμα ή αργής ροής νερά και άλλου είδους υγροτοπικά οικοσυστήματα έως τα 1.700 μέτρα υψόμετρο.

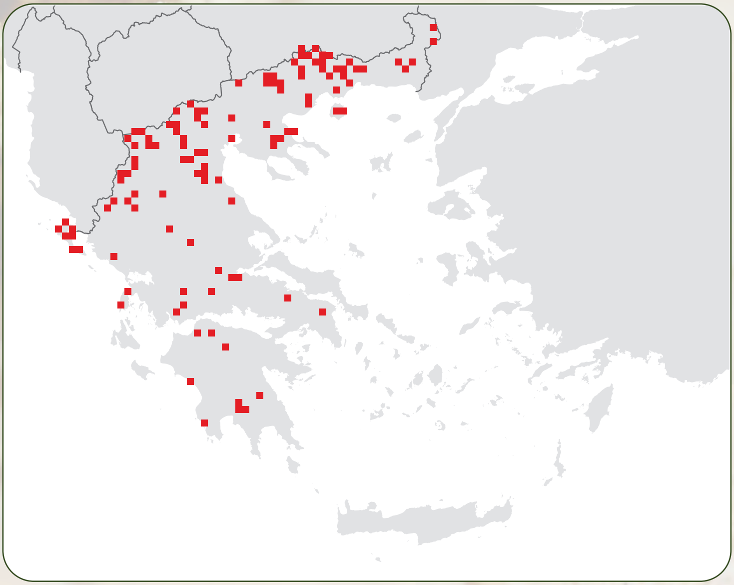
Εξάπλωση

Η εξάπλωση του είδους εκτείνεται στην κεντρική και νότια Ευρώπη και στην βόρεια Τουρκία. Στην Ελλάδα ζει σε ολόκληρη της ηπειρωτική χώρα καθώς και στην Κέρκυρα, Λευκάδα και Εύβοια.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο ευκίνητος βάτραχος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020). Αρκετά από τα μέρη που ζει βρίσκονται σε προστατευόμενες περιοχές.

Οι κύριες απειλές που αντιμετωπίζει είναι η αποξήρανση και ο ευτροφισμός των υδατοσυλλογών στις οποίες αναπαράγεται, η υποβάθμιση των δασικών ενδιαιτημάτων λόγω υλοτομίας, η οδική θνησιμότητα και η ρύπανση των υδάτων.

Γραικοβάτραχος

(*Rana graeca*)

Περιγραφή

Βάτραχος με πλατύ σώμα και στρογγυλεμένο ρύγχος. Τα ενήλικα μπορεί να φτάσουν τα οκτώ ή σπανιότερα έως και τα εννέα εκατοστά. Ο χρωματισμός της ράχης ποικίλει πολύ και μπορεί να είναι κιτρινωπός, γκρίζος, καστανός, κοκκινωπός ή λαδί, συχνά με διαφόρων μεγεθών σκούρα στίγματα και μια σκούρα φαρδιά μάσκα που περικλείει τα μάτια και τη μικρή τυμπανική μεμβράνη. Το κάτω μέρος είναι ανοιχτόχρωμο. Ο λαιμός φέρει σκούρες κηλίδες και στο μέσο

του κατά μήκος υπάρχει μια ανοιχτόχρωμη λωρίδα. Στις ραχιαίες πλευρές έχει δύο παράλληλες δερματικές πτυχώσεις.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ο γραικοβάτραχος είναι δραστήριος καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, πάντα κοντά στο νερό. Πέφτει σε νάρκη τον χειμώνα και η αναπαραγωγή λαμβάνει χώρα από τα μέσα Φεβρουαρίου έως τον Απρίλιο. Τα θηλυκά γεννούν 200–2000 αυγά και οι γυρίνοι μεταμορφώνονται μετά από 50 ημέρες περίπου, ανάλογα από τη θερμοκρασία του νερού. Ο γραικοβάτραχος τρέφεται με Ασπόνδυλα, όπως Έντομα και προνύμφες αυτών, Αραχνίδια, μυρμήγκια, Γαστερόποδα και Διπλόποδα. Οι βασικές ομάδες λείας του είναι τα Ημίπτερα, τα Υμενόπτερα, οι προνύμφες Λεπιδόπτερων και τα φαλάγγια. Απαντά σε υγρές τοποθεσίες με χαμηλή μέση θερμοκρασία και καθαρά νερά μέτριας ροής, όπως ποτάμια, ρέματα και ρυάκια που βρίσκονται μέσα σε φυλλοβόλα και μεικτά δάση ή ορεινές κοιλάδες σε υψόμετρο 250–2.100 μέτρων.

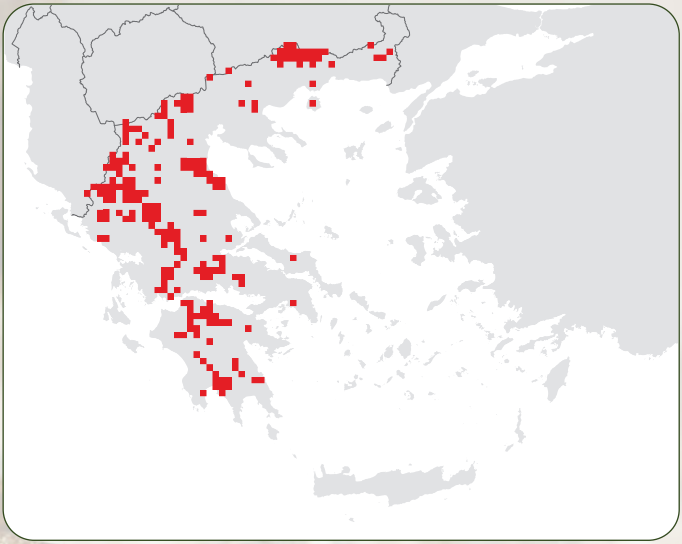
Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στα νότια Βαλκάνια. Στην Ελλάδα ζει σε ολόκληρη την ηπειρωτική χώρα, στην Εύβοια και τη Θάσο.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο γραικοβάτραχος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020). Ζει σε πολλές προστατευόμενες περιοχές.

Το είδος δεν απειλείται, αλλά πιέσεις όπως η καταστροφή των ενδιαιτημάτων από δασικές πυρκαγιές, η κατασκευή φραγμάτων και οι αποξηράνσεις μπορεί να επηρεάσουν κάποιους πληθυσμούς του.

Βουνοβάτραχος

(*Rana temporaria*)

Περιγραφή

Το τελικό μήκος σώματος του βουνοβάτραχου μπορεί να φτάσει τα 11 εκατοστά, συνήθως όμως είναι μικρότερο. Ο βασικός χρωματισμός είναι ανοιχτό καφέ με σκούρα καφέ-μαύρα στίγματα στη ράχη και στα άκρα και μία σκούρα φαρδιά λωρίδα που ξεκινά από το ρουθούνι και φτάνει ως την άκρη του στόματος. Συνήθως έχει σκούρα στίγματα στο λαιμό. Το ρύγχος του είναι σχετικά κοντό και το σώμα του φαρδύ και πλαδαρό που παραπέμπει σε φρύνο. Κατά την αναπαραγωγή τα αρσενικά παίρνουν ένα γαλαζωπό-μωβ χρώμα ενώ τα θηλυκά απο-

κτούν ένα κόκκινο-καφέ χρώμα ραχιαία, κιτρινοπράσινους μηρούς και κοιλιά και μωβ νηκτικές μεμβράνες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται τόσο την ημέρα όσο και τη νύχτα ακόμα και σε πολύ χαμηλές θερμοκρασίες. Στην Ελλάδα συναντάται σε δάση και υγρά λιβάδια μεγάλων υψομέτρων. Ζευγαρώνει πολύ νωρίς την άνοιξη. Η αναπαραγωγή ξεκινά εκρηκτικά με μαζικές μετακινήσεις των αρσενικών προς τις θέσεις αναπαραγωγής και διαρκεί μόνο λίγες ημέρες. Τα θηλυκά γεννούν έως και 4.500 αυγά σε μεγάλες συστάδες. Τρέφεται με κάθε λογής μικρά Ασπόνδυλα, όπως Έντομα, Γαιοσκώληκες, κ.ά.

Εξάπλωση

Η εξάπλωση του είδους είναι τεράστια και απαντά σχεδόν σε όλη την κεντρική και βόρεια Ευρώπη. Στην Ελλάδα βρίσκεται μόνο σε μικρό τμήμα της οροσειράς της Ροδόπης και στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού Έβρου, σε μεγάλα υψόμετρα κατά μήκος των συνόρων με τη Βουλγαρία. Οι ελληνικοί πληθυσμού συνιστούν το νοτιότερο άκρο της συνολικής κατανομής του είδους.

Καθεστώς Προστασίας

Ο βουνοβάτραχος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) στη λίστα της IUCN (2020), ενώ ως Τρωτό (VU) στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009), λόγω της πολύ περιορισμένης και κατακερματισμένης κατανομής του στη χώρα. Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Αλπικός τρίτωνας

(*Ichthyosaura alpestris*)

Περιγραφή

Ο αλπικός τρίτωνας είναι ένα μικρόσωμο ουρόδηλο Αμφίβιο με μήκος έως 12 εκατοστά. Το χρώμα της ράχης ποικίλει από γκρίζο έως καστανό, ενώ έχουν αναφερθεί και μελανιστικοί πληθυσμοί. Η κοιλιά είναι πορτοκαλί ή κίτρινη χωρίς κηλίδες. Το δέρμα του είναι λείο, όταν όμως βρίσκεται στην ξηρά γίνεται αδρό. Τα αρσενικά εμφανίζουν χαμηλό ραχιαίο λοφίο (ακρολοφία) και την αναπαραγωγική περίοδο αποκτούν μπλε-μαύρο χρωματισμό στη ράχη.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

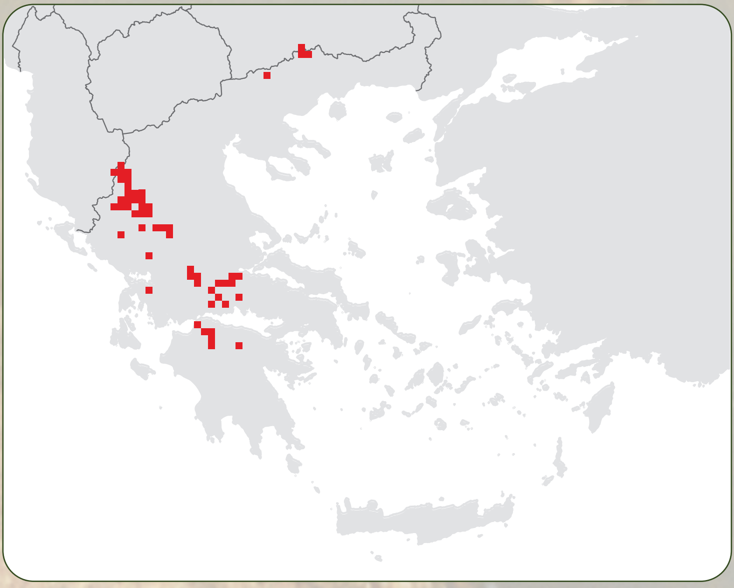
Το είδος παρουσιάζει ποικίλα πρότυπα δραστηριότητας, ανάλογα με το βάθος της υδατοσυλλογής όπου ζει. Σε περιόδους ξηρασίας, εγκαταλείπει το νερό και κρύβεται στη χέρσο κάτω από πέτρες. Κατά την αναπαραγωγή, τα θηλυκά γεννούν 100-200 αυγά, τα οποία εναποθέτουν πάνω στην υδρόβια βλάστηση. Περιστατικά παιδομόρφωσης (η διατήρηση προνυμφικών χαρακτήρων στα ενήλικα άτομα) είναι αρκετά συχνά για το είδος και ειδικά για πληθυσμούς σε μεγάλο υψόμετρο. Ο αλπικός τρίτωνας συναντάται σε υδατοσυλλογές, φυσικές και τεχνητές, που εκτείνονται από 700 μέχρι 2400 μέτρα υψόμετρο. Τρέφεται με σαλιγκάρια και Αρθρόποδα με βασική ομάδα λείας τις λάρβες Εντόμων.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα ο αλπικός τρίτωνας κατανέμεται στην οροσειρά της Πίνδου, στα βουνά της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας και της βόρειας Πελοποννήσου, και στα ορεινά της οροσειράς της Ροδόπης.

Καθεστώς Προστασίας και Κινδύνου

Το είδος προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81) και περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και ως Τρωτό (VU) στο Κόκκινο βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) όπου ειδικότερα οι πληθυσμοί της Πελοποννήσου χαρακτηρίζονται ως Κινδυνεύοντες (EN). Απειλείται από την υποβάθμιση ή και την απώλεια των υδάτινων ενδιαιτημάτων του λόγω κλιματικών αλλαγών ή ανθρώπινων δραστηριοτήτων και από τη θήρευση λόγω της εισαγωγής ειδών ψαριών στις υδατοσυλλογές όπου ζει.

Λισσοτρίτωνας

(*Lissotriton graecus*)

Περιγραφή

Ο λισσοτρίτωνας είναι ένα μικρό ουρόδηλο Αμφίβιο με μήκος έως 10 εκατοστά. Το δέρμα του είναι λείο και φέρει δύο μαύρες γραμμές που διαπερνούν τα μάτια. Το χρώμα της ράχης είναι καφέ-γκρι και συχνά λαδί με μαύρες κηλίδες, ενώ η κοιλιά έχει χρώμα κίτρινο ή πορτοκαλί με μαύρες κηλίδες που επεκτείνονται και στον λαιμό. Τα αρσενικά άτομα εμφανίζουν ραχιαία ακρολοφία, ενώ τα θηλυκά εμφανίζουν πιο ομοιόμορφα χρωματικά πρότυπα χωρίς έντονες κηλίδες στη ρά-

χη. Κατά την περίοδο της αναπαραγωγής, τα αρσενικά αποκτούν εντονότερα χρώματα και ένα νημάτιο στην άκρη της ουράς για την ερωτοτροπία.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

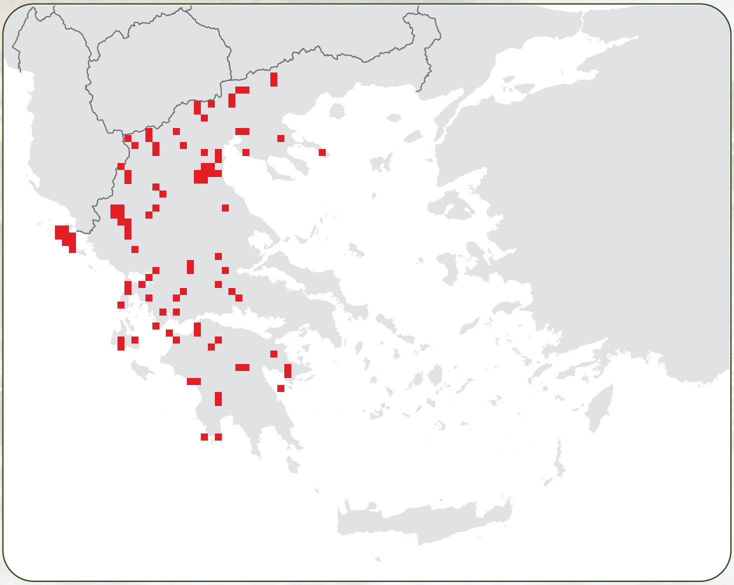
Ο λισσοτρίτωνας είναι δραστήριος κυρίως κατά τις νυχτερινές ώρες και επιστρέφει στις υδατοσυλλογές νωρίς την άνοιξη για την αναπαραγωγή. Κατά την αναπαραγωγική περίοδο τα αρσενικά επιδίδονται σε ερωτοτροπίες για να προσελκύσουν τα θηλυκά. Τα θηλυκά γεννούν περίπου 50-300 αυγά τα οποία εναποθέτουν πάνω στα υδρόβια φυτά τυλίγοντάς τα ανάμεσα στα φύλλα για προστασία. Συναντάται σε φυσικές και τεχνητές υδατοσυλλογές σε υψόμετρο μέχρι και 1000 μέτρα, με πλούσια βλάστηση (μακρόφυτα), χωρίς παρουσία ψαριών. Τα ενήλικα άτομα τρέφονται με χερσαία και υδρόβια Αρθρόποδα, σαλιγκάρια, ενώ έχει παρατηρηθεί κανιβαλισμός κυρίως σε αυγά ή/και προνύμφες τριτώνων.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό των νοτιοδυτικών Βαλκανίων. Στην Ελλάδα απαντάται σε όλη την ηπειρωτική χώρα (εκτός από την ανατολική Μακεδονία και Θράκη), την Πελοπόννησο και στα Ιόνια νησιά.

Καθεστώς Προστασίας και Κινδύνου

Το είδος προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81) και περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης ως *Triturus vulgaris*. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020). Απειλείται από την υποβάθμιση ή και την απώλεια των υδάτινων ενδιαιτημάτων του, τη κλιματική αλλαγή και τη θήρευση που προκαλείται από την εισαγωγή ειδών ψαριών στις υδατοσυλλογές όπου ζει.

Ανατολικός Λισσοτρίτωνας

(*Lissotriton schmidtleri*)

Περιγραφή

Ο ανατολικός λισσοτρίτωνας είναι ένα μικρό ουρόδηλο Αμφίβιο με μέγιστο μήκος 10 εκατοστά που μορφολογικά μοιάζει πολύ με τον λισσοτρίτωνα (*Lissotriton graecus*). Τα αρσενικά φέρουν κυματοειδές λοφίο στη ράχη (ακρολοφία).

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ο ανατολικός λισσοτρίτωνας συναντάται σε υδατοσυλλογές με πλούσια βλάστηση, φυσικές και τεχνητές, που περιτριγυρίζονται από δάση, φυλλοβόλα ή μικτά και βοσκοτόπια. Η αναπαραγωγή ξεκινά νωρίς την άνοιξη, όπου τα αρσενικά επιδίδονται σε ερωτοτροπικές συμπεριφορές για να προσελκύσουν τα θηλυκά άτομα. Τα θηλυκά γεννούν περίπου 50-300 αυγά τα οποία εναποθέτουν πάνω στην υδρόβια βλάστηση. Το είδος τρέφεται με χερσαία και υδρόβια Αρθρόποδα, όπως λάρβες Εντόμων και Γαστερόποδα.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στη δυτική Τουρκία μέχρι την κεντρική Βουλγαρία. Στην Ελλάδα απαντάται στην ανατολική Μακεδονία, τη Θράκη και τη Σαμοθράκη.

Καθεστώς Προστασίας και Κινδύνου

Το είδος προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81) και περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN. Μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν υποείδος του *L. vulgaris*. Οι κύριες απειλές περιλαμβάνουν την υποβάθμιση ή και απώλεια των υδάτινων ενδιαιτημάτων του, την κλιματική αλλαγή καθώς και τη θήρευση από την εισαγωγή ειδών ψαριών στις υδατοσυλλογές όπου διαβιοί.

Βαλκανικός τρίτωνας

(*Triturus ivanbureschi*)

Περιγραφή

Ο βαλκανικός τρίτωνας είναι ένας μεγαλόσωμος τρίτωνας με μήκος έως 18 εκατοστά. Έχει χρώμα καστανό, μαύρο ή/και λαδί με κηλίδες και το δέρμα του είναι τραχύ. Τα θηλυκά εμφανίζουν πιο ομοιόμορφο χρωματικό πρότυπο στη ράχη. Η κοιλιακή πλευρά είναι πορτοκαλί με μαύρες κηλίδες που επεκτείνονται ως το λαιμό. Η ουρά χαρακτηρίζεται από μία ασημένια γραμμή κατά την αναπα-

ραγωγική περίοδο. Το ραχιαίο λοφίο (ακρολοφία) των αρσενικών διακόπτεται στη βάση της ουράς.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ο βαλκανικός τρίτωνας είναι δραστήριος τις νυχτερινές ώρες και εντοπίζεται συνήθως στον πυθμένα των υδατοσυλλογών όπου ζει. Αναπαράγεται νωρίς την άνοιξη, με τα αρσενικά να επιδίδονται σε ερωτοτροπίες ώστε να προσελκύσουν τα θηλυκά άτομα. Τα θηλυκά εναποθέτουν τα αυγά τυλιγμένα γύρω από την υδρόβια βλάστηση για προστασία. Οι προνύμφες μεταμορφώνονται συνήθως μετά από 3-4 μήνες. Συναντάται σε μόνιμες υδατοσυλλογές, φυσικές και τεχνητές, που περιτριγυρίζονται από ορεινά δάση και λιβάδια. Το είδος τρέφεται με υδρόβια και χερσαία Ασπόνδυλα.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στην νοτιοανατολική Βαλκανική χερσόνησο και την Ανατολία. Στην Ελλάδα εντοπίζεται στο ανατολικό τμήμα της Μακεδονίας και στη Θράκη.

Καθεστώς Προστασίας και Κινδύνου

Ο βαλκανικός τρίτωνας περιλαμβάνεται, ως *Triturus cristatus*, στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης και στα Παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN, ενώ στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) χαρακτηρίζεται ως Σχεδόν Απειλούμενο (NT).

Απειλείται από την υποβάθμιση ή και απώλεια των υδάτινων ενδιαιτημάτων του, την κλιματική αλλαγή καθώς και από την εισαγωγή ειδών ψαριών και τη επακόλουθη θήρευση στις υδατοσυλλογές όπου ζει.

Μακεδονικός τρίτωνας

(*Triturus macedonicus*)

Περιγραφή

Ο μακεδονικός τρίτωνας είναι ένας μεγαλόσωμος τρίτωνας που φτάνει σε μέγιστο μήκος 15 εκατοστών. Το χρώμα της ράχης ποικίλει από καφέ μέχρι μαύρο ή/και λαδί με κηλίδες και το δέρμα είναι τραχύ. Η κοιλιά είναι πορτοκαλί με κηλίδες και ο λαιμός έχει συνήθως ένα διαφορετικό, στικτό, πρότυπο. Τα αρσενικά εμφανίζουν ραχιαίο λοφίο (ακρολοφία), το οποίο διακόπτεται στη βάση της ου-

ράς. Κατά την αναπαραγωγή, η ουρά των αρσενικών χαρακτηρίζεται από μία ασημένια ταινία.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ο μακεδονικός τρίτωνας είναι δραστήριος κυρίως τις νυχτερινές ώρες. Αναπαράγεται από τον Φεβρουάριο έως τον Ιούλιο-Αύγουστο, ενώ στις νοτιότερες περιοχές μπορεί να παραμένει στο νερό καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Τα θηλυκά άτομα εναποθέτουν περίπου 200 αυγά πάνω στα υδρόβια φυτά, τα μισά εκ των οποίων ωστόσο δεν εκκολάπτονται λόγω μίας χρωμοσωμικής ανωμαλίας. Συναντάται σε μόνιμες υδατοσυλλογές, φυσικές και τεχνητές, με πλούσια υδρόβια βλάστηση και απουσία ψαριών. Τρέφεται με χερσαία και υδρόβια Αρθρόποδα, λάρβες εντόμων, καθώς και με μικρότερα άτομα είτε του ίδιου ή/και διαφορετικού είδους τρίτωνα.

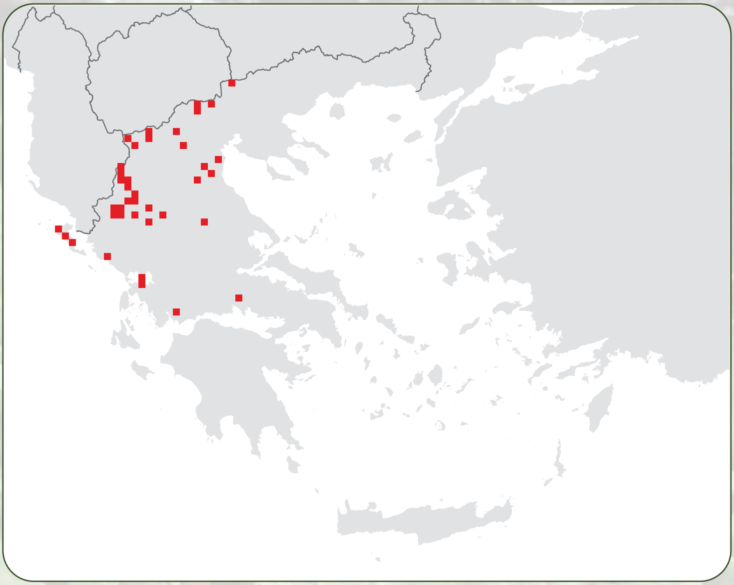
Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό των Βαλκανίων. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται στη Δυτική Μακεδονία, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία, τη δυτική Στερεά και την Κέρκυρα.

Καθεστώς Προστασίας και Κινδύνου

Το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης και στο Παράρτημα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Κύριες απειλές αποτελούν η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του, η εισαγωγή ψαριών και άρα η θήρευση στις υδατοσυλλογές όπου ζει, καθώς και η κλιματική αλλαγή.

Χοχυλίνα

(*Lyciasalamandra helverseni*)

Περιγραφή

Η χοχυλίνα είναι ένα είδος σαλαμάνδρας με μέγιστο μήκος 15 εκατοστά. Το σώμα της είναι λεπτό και κυλινδρικό, ενώ το κεφάλι της είναι πεπλατυσμένο με μεγάλα μάτια και ανεπτυγμένους παρώτιους αδένες στη βάση του. Η ραχιαία πλευρά εμφανίζει χρώμα καστανό με κίτρινες κηλίδες, ενώ η κοιλιακή πλευρά είναι πιο ανοιχτόχρωμη, κιτρινωπή ή καστανή. Τα αρσενικά φέρουν μία μυτερή απόφυση στη βάση της ουράς στη ραχιαία πλευρά, η οποία χρησιμοποιείται στη

συνουσία, βοηθώντας την αμάρα των θηλυκών να έρθει στη σωστή θέση για τη σύζευξη.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Το είδος είναι δραστήριο κυρίως τις νυχτερινές ώρες και σε περιόδους με υψηλά επίπεδα υγρασίας. Παραμένει ενεργό από τον Οκτώβριο μέχρι τον Απρίλιο, ενώ το καλοκαίρι κρύβεται σε σχισμές και κοιλότητες στο ασβεστολιθικό έδαφος των νησιών (διαθέριση). Αναπαράγεται τον χειμώνα, όπου τα θηλυκά άτομα γεννούν μέχρι δύο πλήρως ανεπτυγμένα άτομα (ζωοτοκία). Συναντάται σε περιοχές με φρύγανα, πευκοδάση και λιβάδια, ενώ η παρουσία του είναι συχνή σε εγκαταλειμμένα κτίσματα και οικισμούς. Το είδος τρέφεται κυρίως με σαλιγκάρια, σκουλήκια και Έντομα.

Εξάπλωση

Η χοχυλίνα είναι ενδημικό είδος της Ελλάδας και εντοπίζεται στην Κάρπαθο, στη Σάρια και στην Κάσο.

Καθεστώς Προστασίας και Κινδύνου

Το είδος προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81) και περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης και στα Παραρτήματα ΙΙ και ΙV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Χαρακτηρίζεται ως είδος Τρωτό (VU) σύμφωνα με την IUCN και Σχεδόν Απειλούμενο (NT) σύμφωνα με το Κόκκινο βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) με την εξαίρεση των πληθυσμών της Κάσου που χαρακτηρίζονται ως Κρισίμως Κινδυνεύοντες (CR). Απειλείται από την καταστροφή ή και την υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του, κυρίως λόγω των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, της οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης και της υπερβόσκησης.

Νυφίτσα

(*Lyciasalamandra luschani*)

Περιγραφή

Η νυφίτσα είναι μια μεσαίου μεγέθους σαλαμάνδρα με μέγιστο μήκος 14 εκατοστά. Το σώμα της είναι λεπτό και κυλινδρικό και το κεφάλι πεπλατυσμένο με μεγάλα μάτια και ανεπτυγμένους παρώτιους αδένες στη βάση του. Έχει χρώμα φωτεινό πορτοκαλί ή ανοιχτόχρωμο καστανό με στίγματα. Συνήθως, τα θηλυκά άτομα είναι μεγαλύτερα σε μέγεθος από τα αρσενικά. Τα αρσενικά φέρουν μία μυτερή απόφυση στη βάση της ουράς στη ραχιαία πλευρά (ηδονικός αδένας), η

οποία κατά τη συνουσία βοηθάει την αμάρα των θηλυκών να έρθει στη σωστή θέση για τη σύζευξη.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Το είδος είναι δραστήριο κυρίως τις νυχτερινές ώρες και σε περιόδους με υψηλά επίπεδα υγρασίας. Παραμένει ενεργό από τον Οκτώβριο μέχρι τον Απρίλιο, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες κρύβεται σε σχισμές και κοιλότητες στο έδαφος (διαθέριση). Αναπαράγεται τον χειμώνα, και τα θηλυκά άτομα γεννούν μέχρι δύο άτομα (ζωοτοκία). Συναντάται σε περιοχές με φρύγανα, μακκί, καλλιέργειες και συχνά παρατηρείται και σε οικισμούς. Το είδος τρέφεται με Ασπόνδυλα, κυρίως Έντομα, σκουλήκια και σαλιγκάρια.

Εξάπλωση

Η νυφίτσα εξαπλώνεται στα νότια παράλια της Τουρκίας ενώ στην Ελλάδα απαντάται μόνο στο Καστελόριζο.

Καθεστώς Προστασίας και Κινδύνου

Το είδος προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81) και περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης και στα Παραρτήματα ΙΙ και ΙV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Χαρακτηρίζεται ως Τρωτό (VU) σύμφωνα με την IUCN (2020) και το Κόκκινο βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Κύρια απειλή αποτελεί η ενδεχόμενη καταστροφή ή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του, η συλλογή του και η ξηρασία.

Σαλαμάνδρα

(*Salamandra salamandra*)

Περιγραφή

Η σαλαμάνδρα είναι ένα μεγαλόσωμο ουρόδηλο Αμφίβιο μέγιστου μήκους 25 εκατοστών. Είναι ένα από τα τρία είδη σαλαμάνδρας που απαντώνται στην Ελλάδα. Έχει σώμα επίμηκες και κυλινδρικό με ευδιάκριτους παρώτιους αδένες. Στην κοιλιά φέρει δύο σειρές από ιοβόλους αδένες καθώς και δύο επιπλέον στην κάθε πλευρά. Έχει μαύρο χρώμα με κίτρινες κηλίδες ακανόνιστου σχήματος, που λειτουργούν αποσηματικά, προειδοποιούν δηλαδή τους επίδοξους θηρευτές

για τις τοξικές ουσίες που εκκρίνει από αυτούς τους αδένες. Τα θηλυκά είναι συνήθως μεγαλύτερα από τα αρσενικά και φέρουν πιο ανεπτυγμένη αμάρα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

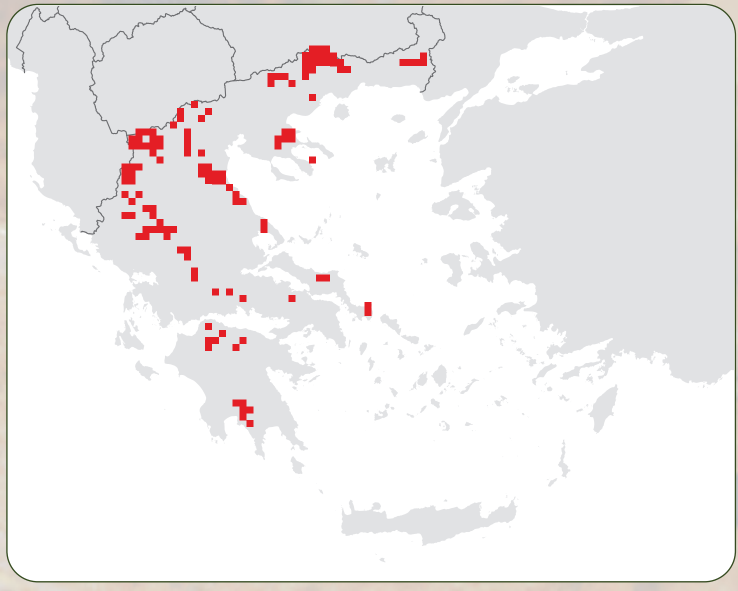
Το είδος είναι δραστήριο κυρίως τις νυχτερινές ώρες αλλά δραστηριοποιείται και το πρωί μετά από βροχή και κατά την περίοδο της αναπαραγωγής. Συναντάται σε δασικές εκτάσεις με ρυάκια και ποτάμια και υψηλά επίπεδα υγρασίας. Αναπαράγεται δύο φορές το χρόνο, μία την άνοιξη και μία το φθινόπωρο. Τα θηλυκά γεννούν έως και 50 προνύμφες (ζωοτοκία) μέσα σε ρυάκια και ποτάμια. Οι προνύμφες μεταμορφώνονται μετά από 6-7 μήνες, ή μπορεί να μεταμορφωθούν τον επόμενο χρόνο (καθυστερημένη μεταμόρφωση). Τρέφονται με υδρόβια Ασπόνδυλα αλλά και με προνύμφες του ίδιου είδους (κανιβαλισμός) σε συνθήκες συνωστισμού. Στη χέρσο τα ενήλικα άτομα τρέφονται με Έντομα, σκουλήκια και Αράχνες.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα απαντάται στην ηπειρωτική χώρα, την Πελοπόννησο και την Εύβοια.

Καθεστώς Προστασίας και Κινδύνου

Το είδος προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81) και περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN. Κύριες απειλές για το είδος αποτελούν η υποβάθμιση ή και απώλεια των υδάτινων ενδιαιτημάτων του, η ρύπανση, καθώς και η συλλογή του για εμπορικούς σκοπούς (κυρίως εμπόριο κατοικίδιων ζώων).

ΕΡΠΕΤΑ

Χελώνια
Σαύρες
Αμφισβαίνεια
Φίδια

Καρέτα

(*Caretta caretta*)

Περιγραφή

Το κεφάλι είναι σχετικά μεγάλο με έντονα κερατινοποιημένο ράμφος και χωρίς δόντια. Το χέλυο (καβούκι) έχει σχήμα καρδιόσχημο ή οβάλ με μια κεντρική σειρά πέντε ραχιαίων πλακών και άλλες πέντε στα πλευρά. Τα ενήλικα έχουν κοκκινο-κάστανη ράχη και κιτρινωπό πλάστρο. Οι νεοσσοί έχουν ανοιχτό ή σκούρο γκρι χρώμα. Τα πρόσθια πτερύγια έχουν δύο νύχια και τα πίσω δύο ή τρία. Τα ζώα που φωλιάζουν στη Μεσόγειο είναι συγκριτικά μικρά, με μήκος σώματος 75-100 εκ. και βάρος 100-135 κιλά, αν και έχουν παρατηρηθεί και πολύ μεγαλύτερα ζώα. Τα ενήλικα αρσενικά έχουν μακρύτερες και παχύτερες ουρές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Η καρέτα είναι μεταναστευτικό είδος και διέρχεται από δύο οικολογικές φάσεις, την «ωκεάνια», κατά την οποία ζει στην ανοιχτή θάλασσα και τη «νηριτική» όταν συχνάζει σε παράκτια νερά. Ζουν έως 100 χρόνια και τρέφονται με θαλάσσια ασπόνδυλα, όπως καβούρια και άλλα Καρκινοειδή, Κεφαλόποδα, ενίοτε μέδουσες αλλά και με φύκη ή θαλάσσια φυτά. Στην Ελλάδα τα θηλυκά ενηλικιώνονται σε ηλικία 20-30 ετών και γεννούν κάθε 2-3 χρόνια, επιστρέφοντας στις παραλίες όπου γεννήθηκαν. Η περίοδος ωοτοκίας ξεκινά τον Μάιο και ολοκληρώνεται τον Οκτώβριο με την εκκόλαψη των νεοσσών. Στη διάρκεια της κάθε αναπαραγωγικής περιόδου μια καρέτα σκάβει στην άμμο με τα πίσω της πτερύγια 2-4 φωλιές βάθους περίπου 60 εκατοστών. Σε κάθε φωλιά αποτίθενται συνολικά έως 120 αυγά. Η επώαση διαρκεί περίπου 55 μέρες και το φύλο των νεοσσών εξαρτάται από τη θερμοκρασία μέσα στη φωλιά. Τα χελωνάκια εκκολάπτονται συνήθως τη νύχτα ή το χάραμα και βρίσκουν τη θάλασσα προσανατολιζόμενα από και προς τον φωτεινότερο ορίζοντα.

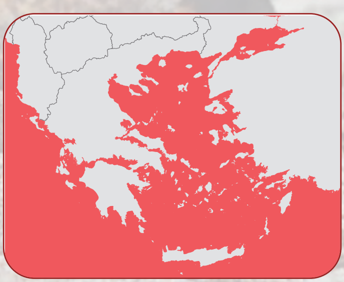
Εξάπλωση

Η Ελλάδα φιλοξενεί τις περισσότερες φωλιές στη Μεσόγειο αλλά και τις δύο πιο σημαντικές παραλίες ωοτοκίας: τις έξι παραλίες στον Κόλπο του Λαγανά στη Ζάκυνθο και τον νότιο Κυπαρισσιακό κόλπο στη δυτική Πελοπόννησο. Χελώνες καρέτα παρατηρούνται όμως σχεδόν παντού στις ελληνικές θάλασσες.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στα παραρτήματα αυστηρής προστασίας ειδών της συνθήκης CITES, της Σύμβασης της Βόννης για τα μεταναστευτικά είδη, του Πρωτοκόλλου της Διεθνούς Σύμβασης της Βαρκελώνης και της Σύμβαση της Βέρνης καθώς και στα Παραρτήματα II (ως είδος προτεραιότητας) και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Στην εθνική νομοθεσία προστατεύεται από το Π.Δ. 617/80, που απαγορεύει την αλιεία, τη συλλογή νεοσσών και την καταστροφή των αβγών, και το Π.Δ. 67/81. Χαρακτηρίζεται ως Κινδυνεύον (EN) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) ενώ ο μεσογειακός υποπληθυσμός της καρέτα χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) αν και με την επισήμανση ότι το είδος εξαρτάται από τη συνέχεια δράσεων προστασίας και διατήρησης.

Απειλείται από την υποβάθμιση των παραλιών ωοτοκίας και του πλησίον θαλάσσιου χώρου, λόγω ανάπτυξης του παράκτιου χώρου, φωτορύπανσης, όχλησης και εντατικής τουριστικής χρήσης των παραλιών. Επίσης από την εμπλοκή σε αλιευτικά εργαλεία, που μπορεί να έχει ως συνέπεια εσκεμμένη κακοποίηση ή θανάτωση. Οι θαλάσσιες χελώνες μπερδεύουν τα πλαστικά απορρίμματα, ιδιαίτερα τις σακούλες, με μέδουσες, τις τρώνε και αυτό τις οδηγεί σε πνιγμό ή ασιτία. Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια επιπλέον πίεση αφενός επειδή η άνοδος της θερμοκρασίας αναμένεται να διαταράξει την αναλογία φύλου στον πληθυσμό και αφετέρου επειδή η άνοδος της στάθμης της θάλασσας θα επηρεάσει τις παραλίες ωοτοκίας.

Πράσινη χελώνα

(*Chelonia mydas*)

Περιγραφή

Το καβούκι έχει συνήθως μήκος 90 εκατοστά αλλά μπορεί να φτάσει και τα 120 εκατοστά. Έχει οβάλ σχήμα, με τέσσερις πλευρικές πλάκες (η πρώτη δεν έρχεται σε επαφή με την αυχενική πλάκα) και ένα ζεύγος προμετωπιαίων πλακών (αντί δύο της καρέτα). Έχει καστανό ή λαδί χρώμα με ραβδώσεις στη ράχη και κιτρινωπό στην κοιλιακή πλευρά και οφείλει το κοινό της όνομα στον πράσινο λιπώδη ιστό της. Το κεφάλι της είναι σχετικά μικρό. Οι νεοσσοί είναι μαύροι με ανοιχτόχρωμη κοιλιά.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Έντονα μεταναστευτικό είδος. Τα ανήλικα άτομα είναι παμφάγα αλλά τα ενήλικα είναι σχεδόν αποκλειστικά φυτοφάγα. Τα θηλυκά συνήθως αναπαράγονται κάθε 3 χρόνια. Σε κάθε φωλιά γεννούν 50-240 αυγά, έως και 8 φορές σε κάθε αναπαραγωγική περίοδο.

Εξάπλωση

Στη Μεσόγειο η πράσινη χελώνα παρατηρείται κυρίως στη Λεβαντίνη, την Ελλάδα και την Λιβύη, σποραδικά στην Αδριατική και σπανίως δυτικά της Μάλτας. Φωλιάζει στο ανατολικότερο και πιο θερμό τμήμα της Μεσογείου. Στις ελληνικές θάλασσες παρατηρείται αλλά σπανιότερα από ότι η καρέτα. Η παρουσία της είναι πιο συχνή στο νοτιοανατολικό Αιγαίο, γύρω από τη Ρόδο. Στον Λακωνικό Κόλπο παρατηρείται σχετικά μεγάλη συγκέντρωση νεαρών ατόμων, αναδεικνύοντας την περιοχή σε τροφικό πεδίο ανάπτυξης. Δεν θεωρείται ότι φωλιάζει στην Ελλάδα.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στα παραρτήματα αυστηρής προστασίας ειδών της συνθήκης CITES, της Σύμβασης της Βόννης για τα μεταναστευτικά είδη, του Πρωτοκόλλου της Διεθνούς Σύμβασης της Βαρκελώνης και της Σύμβαση της Βέρνης καθώς και στα Παραρτήματα II (ως είδος προτεραιότητας) και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Στην εθνική νομοθεσία προστατεύεται από το Π.Δ. 617/80, που απαγορεύει την αλιεία, τη συλλογή νεοσσών και την καταστροφή των αβγών, και το Π.Δ. 67/81. Θεωρείται είδος Κινδυνεύον (EN) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Στην Ελλάδα, οι σημαντικότερες απειλές είναι η εμπλοκή σε αλιευτικά εργαλεία, που μπορεί να έχει ως συνέπεια εσκεμμένη κακοποίηση ή θανάτωση, και η καταστροφή ή υποβάθμιση των λιβαδιών των θαλάσσιων φυτών όπου τρέφεται. Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια επιπλέον πίεση καθώς η άνοδος της θερμοκρασίας αναμένεται να διαταράξει την αναλογία φύλου στον πληθυσμό.

Δερματοχελώνα

(*Dermochelys coriacea*)

Περιγραφή

Πρόκειται για το πλέον μεγαλόσωμο είδος θαλάσσια χελώνας. Το καβούκι είναι από χοντρό, λιπαρό και ελαστικό δέρμα με πέντε ή επτά επίμηκες αυλακώσεις. Συνήθως έχει μήκος 180 εκατοστά αλλά πολύ συχνά ξεπερνά τα δύο μέτρα. Τα ενήλικα άτομα έχουν χρώμα μαύρο με άσπρες κηλίδες στη ράχη και ασπριδερό από κάτω. Οι νεοσσοί είναι μαύροι με άσπρες ρίγες στη ράχη και στις άκρες των πτερυγίων.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Τρέφεται κυρίως με μέδουσες και σάλπες και πραγματοποιεί τεράστιες μεταναστεύσεις φτάνοντας σε μεγάλα γεωγραφικά πλάτη (βόρεια και νότια). Καταδύεται σε βάθη μεγαλύτερα των 1000 μέτρων (η καρέτα καταδύεται στα 110 μέτρα). Δεν φωλιάζει στη Μεσόγειο. Είναι πιθανό η Μεσόγειος να αποτελεί τροφικό πεδίο για τμήμα του πληθυσμού του Ατλαντικού.

Εξάπλωση

Έχει παγκόσμια εξάπλωση σε όλους του ωκεανούς. Στη Μεσόγειο δεν φωλιάζει αλλά απαντάται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους ως «επισκέπτης» από τον Ατλαντικό.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Όπως όλες οι θαλάσσιες χελώνες στη Μεσόγειο περιλαμβάνεται στα παραρτήματα αυστηρής προστασίας ειδών της συνθήκης CITES, της Σύμβασης της Βόννης για τα μεταναστευτικά είδη, του Πρωτοκόλλου της Διεθνούς Σύμβασης της Βαρκελώνης και της Σύμβαση της Βέρνης καθώς και στα Παραρτήματα II (ως είδος προτεραιότητας) και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Στην εθνική νομοθεσία προστατεύεται από το Π.Δ. 617/80, που απαγορεύει την αλιεία και το Π.Δ. 67/81. Θεωρείται είδος Κρισίμως Κινδυνεύον (CR) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Η εμπλοκή σε αλιευτικά εργαλεία (κυρίως δίχτυα) αποτελεί την κυριότερη απειλή για τη δερματοχελώνα, τόσο παγκοσμίως όσο και στη Μεσόγειο. Επίσης η κατάποση πλαστικών που εκλαμβάνονται ως μέδουσες.

Γραμμωτή νεροχελώνα

(*Mauremys rivulata*)

Περιγραφή

Το χέλυο (καβούκι) είναι πεπλατυσμένο και το μήκος του συνήθως δεν ξεπερνά τα 24 εκατοστά. Τα θηλυκά είναι μεγαλύτερα από τα αρσενικά. Το χρώμα του χέλυου είναι καφέ-λαδί έως λαδί-πράσινο και στο λαιμό παρατηρούνται έντονες κίτρινες γραμμώσεις. Το πλάστρο (κοιλιακό καβούκι) είναι σκούρο κίτρινο έως μαύρο με σκούρες κηλίδες. Η ένωση του πλάστρου με το χέλυο γίνεται με τη γέφυρα, στην οποία προσαρτάται μια βουβωνική πλάκα σε κάθε πλευρά. Τα δά-

κτυλα είναι ενωμένα με νηκτική μεμβράνη. Τα αρσενικά διακρίνονται από τα θηλυκά από το κοίλο σχήμα του πλάστρου (επίπεδο ή κυρτό στα θηλυκά). Επίσης στα αρσενικά η ουρά είναι μακρύτερη και η αμάρα είναι τοποθετημένη πιο κοντά στο άκρο της.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

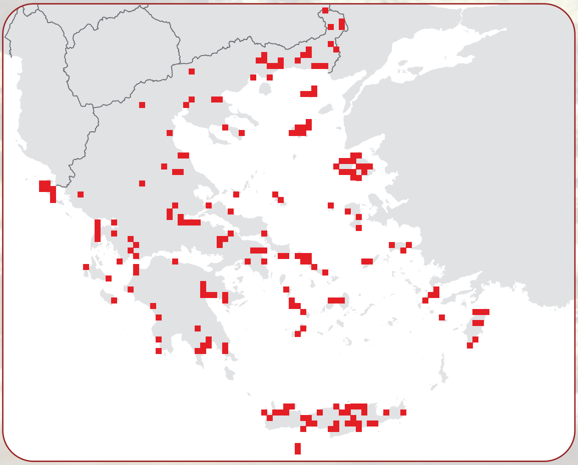
Είναι ζώο ημερόβιο. Οι πληθυσμοί που ζουν σε ενδιαιτήματα τα οποία ξηραίνονται το καλοκαίρι μπορεί να εφαρμόζουν στρατηγική διαθέρισης, ενώ αυτοί που ζουν σε ψυχρότερες περιοχές μπορεί να πέφτουν σε χειμερία νάρκη. Ζει σε ποικιλία φυσικών ή ανθρωπογενών υδάτινων ενδιαιτημάτων, συνήθως με λασπώδη πυθμένα και πυκνή υδρόβια βλάστηση. Είναι είδος ανθεκτικό στη ρύπανση. Προτιμά τις εκβολές ποταμιών και ρυακιών, ενώ γενικά επιλέγει τα λιμνάζοντα ή χαμηλής ροής ύδατα. Το ζευγάρωμα ξεκινά από το φθινόπωρο και εντείνεται την άνοιξη. Τα θηλυκά γεννούν συνήθως δύο φορές το χρόνο. Είναι παμφάγο είδος και τρέφεται ευκαιριακά με φυτική ύλη, ασπόνδυλα, αμφίβια, ψάρια, ακόμα και ψοφίμια. Τα νεαρά άτομα είναι περισσότερο σαρκοφάγα, ενώ με την πάροδο του χρόνου στρέφονται περισσότερο σε τροφές φυτικής προέλευσης.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα εξαπλώνεται σε όλη την ηπειρωτική χώρα, την Πελοπόννησο, τα νησιά του Ιονίου, την Εύβοια, στα περισσότερα νησιά του Αιγαίου (εφόσον διαθέτουν κατάλληλα υγροτοπικά ενδιαιτήματα), την Κρήτη και τη Γαύδο.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στη Σύμβαση της Βέρνης (Παράρτημα II και Αναθεωρημένο Παράρτημα I του Ψηφίσματος 6 του 1998) ως *Mauremys caspica* και στα Παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ), ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Αν και πρόκειται για ιδιαίτερα ανθεκτικό είδος, απειλείται από την αποξήρανση των ενδιαιτημάτων του, ενώ ορισμένοι πληθυσμοί δέχονται πίεση λόγω του ανταγωνισμού με το εισβλητικό είδος *Trachemys scripta*.

Στικτή νεροχελώνα

(*Emys orbicularis*)

Περιγραφή

Το χέλυο (καβούκι) είναι πεπλατυσμένο και το μήκος του φτάνει τα 25 εκατοστά, με τα θηλυκά να είναι συνήθως μεγαλύτερα από τα αρσενικά. Το χρώμα του χέλυου είναι σκούρο και συνήθως φέρει κίτρινα στίγματα. Κίτρινες κηλίδες υπάρχουν και στο λαιμό, στο κεφάλι και στα πόδια. Το πλάστρο (κοιλιακό καβούκι) είναι κιτρινωπό με σκούρες κηλίδες διαφόρων μεγεθών. Το χέλυο και το πλάστρο ενώνονται μόνο με τη γέφυρα. Τα δάκτυλα είναι ενωμένα με νηκτική μεμβράνη.

Τα αρσενικά διακρίνονται από τα θηλυκά από το κοίλο σχήμα του πλάστρου (επίπεδο ή κυρτό στα θηλυκά).

Βασικά στοιχεία βιολογίας

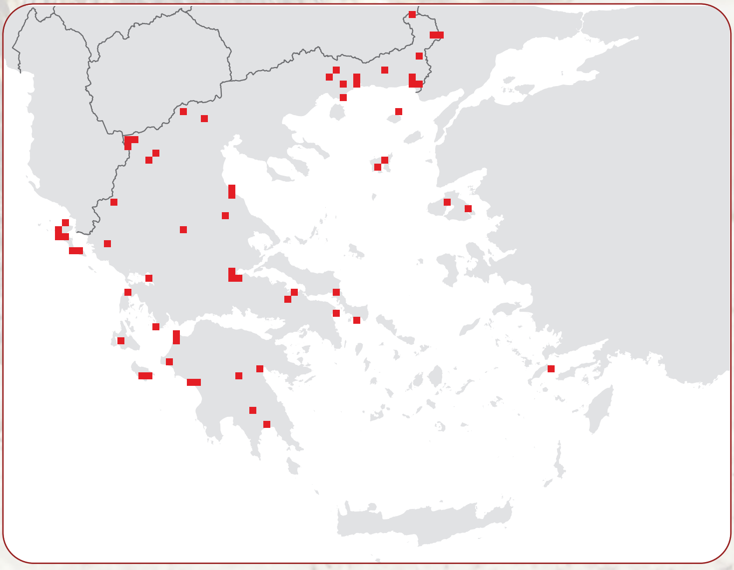
Η στικτή νεροχελώνα είναι ημερόβιο είδος. Στις ψυχρότερες περιοχές της εξάπλωσης του, τους χειμερινούς μήνες, πέφτει σε νάρκη. Επιλέγει στάσιμα ή ρέοντα νερά με χαμηλή ροή με πυκνή βλάστηση, φυσικά ή ανθρωπογενή. Αποφεύγει τα ενδιαιτήματα που ξηραίνονται περιοδικά και τα ρυπασμένα ύδατα. Η αναπαραγωγική δραστηριότητα είναι πιο έντονη την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 1-3 φορές το χρόνο. Είναι είδος παμφάγο, αλλά προτιμά να τρέφεται με μικρά υδρόβια ζώα (Ασπόνδυλα, γυρίνους, ψάρια).

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα έχει παρουσία στην ηπειρωτική χώρα, την Πελοπόννησο, τα νησιά του Ιονίου, την Εύβοια, τη Θάσο, τη Σαμοθράκη, τη Λέσβο, τη Λήμνο, τη Σάμο και την Κω.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στη Σύμβαση της Βέρνης (Παράρτημα ΙΙ και Αναθεωρημένο Παράρτημα Ι του Ψηφίσματος 6 του 1998) και στα Παραρτήματα ΙΙ και ΙV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ), ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Είναι αρκετά δειλό είδος και χαρακτηρίζεται ως Σχεδόν Απειλούμενο (NT), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Απειλείται κυρίως από την απώλεια των υγροτοπικών ενδιαιτημάτων του (αποστραγγίσεις, αντλήσεις, δόμηση, οδοποιία), τη ρύπανση τους, καθώς και από τον ανταγωνισμό με το εισβλητικό είδος *Trachemys scripta*.

Αμερικάνικη νεροχελώνα

(*Trachemys scripta*)

Περιγραφή

Μεσαίου μεγέθους νεροχελώνα αν και μεγαλύτερη από τα ελληνικά ιθαγενή είδη. Τα ενήλικα θηλυκά μπορεί να φτάσουν έως και 30 εκατοστά. Τα αρσενικά είναι μικρότερα και φέρουν μακρύτερα νύχια στα μπροστινά πόδια. Το μετρίως θολωτό χέλυο έχει καστανό έως λαδί χρωματισμό, με κάθετες κίτρινο-πορτοκαλί πινελιές και διακόσμηση με στρογγυλά μαύρα σημάδια, κηλίδες και λωρίδες. Το πλάστρο είναι κίτρινο με μαύρα σημάδια. Το κεφάλι είναι μαύρο με παράλληλες κίτρινες γραμμές και χαρακτηριστική κόκκινη, πορτοκαλί ή κίτρινη φαρδιά λωρίδα

που ξεκινά πίσω από το μάτι. Το υπόλοιπο σώμα είναι καφέ, μαύρο ή σκούρο λαδί με λεπτές κίτρινες γραμμές στα πόδια.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Είναι ημερόβιο είδος που θερμορυθμίζει για πολλές ώρες και παραμένει δραστήριο ακόμη και όταν η θερμοκρασία του νερού πέφτει κάτω από 10º C. Πραγματοποιεί μεγάλες μετακινήσεις, τα αρσενικά μπορεί να βρεθούν ως και πέντε χιλιόμετρα μακριά από το σημείο γέννησής τους. Η αναπαραγωγική περίοδος ξεκινά στις αρχές της άνοιξης και από τον Απρίλιο έως τον Ιούλιο γεννάει 2–23 αυγά τα οποία εκκολάπτονται σε 60–80 ημέρες. Μπορεί να γεννήσει έως και πέντε φορές σε μια περίοδο. Παμφάγο είδος, τρέφεται με Ασπόνδυλα (σαλιγκάρια, Καρκινοειδή και Έντομα), Σπονδυλόζωα (γυρίνους και μικρά ψάρια) και διάφορα φυτά. Τα νεαρά είναι κυρίως σαρκοφάγα. Προτιμά ήρεμα νερά, με λασπώδη πυθμένα, πυκνή βλάστηση και πολλές ηλιόλουστες θέσεις.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ιθαγενές στην Αμερική. Ως κατοικίδιο έχει εισαχθεί σε πολλές χώρες παγκοσμίως. Στην Ελλάδα παρατηρείται σε πολλές περιοχές, ενώ σε κάποια μέρη έχει επιβεβαιωθεί και αναπαραγωγή.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Πρόκειται για είδος ξενικό και εισβλητικό. Δεν προστατεύεται στην Ελλάδα ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και μάλιστα περιλαμβάνεται στον κατάλογο των 100 πιο εισβλητικών ειδών στον κόσμο σύμφωνα με την IUCN. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020). Λόγω ανταγωνισμού και θήρευσης αποτελεί κίνδυνο για τα ιθαγενή είδη νεροχελώνων, στα οποία προκαλεί πολλά προβλήματα. Απαγορεύεται η πώλησή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τριόνυξ

(*Trionyx triunguis*)

Περιγραφή

Αρκετά μεγάλη υδρόβια χελώνα, με τα ενήλικα να φτάνουν έως και 1,2 μέτρα μήκος και βάρος 60 κιλά. Το χέλυο καλύπτεται από δέρμα, είναι ελαφρώς ωοειδές προς επίπεδο, λαδί έως σκούρο καφέ, δίχως σχέδια. Το πλάστρο έχει χρώμα ασπριδερό ή μπεζ, με ή χωρίς σκούρα σημάδια. Έχει μικρά μάτια ψηλά στο κεφάλι και ρύγχος λεπτό και μυτερό που επεκτείνεται ελαφρώς. Το κεφάλι και

τα άκρα έχουν σκούρο λαδί χρώμα με μικρές κίτρινες ή λευκές πιτσιλιές. Στα άκρα φέρει τρία νύχια.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Κατά τη διάρκεια της ημέρας περνάει πολλές ώρες σε λασπώδεις πυθμένες. Καταδύεται αμέσως μόλις νιώσει την παραμικρή ενόχληση ενώ θερμορυθμίζει ή βρίσκεται εκτός νερού. Γίνεται ιδιαιτέρως επιθετική εάν συλληφθεί. Είναι εξαιρετικός κολυμβητής και μπορεί να διασχίσει την ξηρά με σημαντική ταχύτητα. Η αναπαραγωγική περίοδος ξεκινάει την άνοιξη και από Μάρτιο έως Ιούλιο, ανάλογα το γεωγραφικό πλάτος, γεννάει 25–100 αυγά τα οποία εκκολάπτονται σε 75–80 ημέρες. Ο τριόνυξ είναι παμφάγος, τρέφεται με ψάρια, Αμφίβια, Μαλάκια, Έντομα, φυτά και ειδικότερα φρούτα, ακόμη και με κουφάρια και σάρκες νεκρών ζώων. Ζει σε μεγάλη ποικιλία υδάτινων οικοσυστημάτων με αμμώδεις όχθες, όπως λίμνες, βάλτους, λιμνοθάλασσες, ποτάμια, δελταϊκά συστήματα, ενώ παρατηρείται και στη θάλασσα.

Εξάπλωση

Το είδος κατανέμεται σε πολλές χώρες της Αφρικής και από τα παράλια της ανατολικής Μεσογείου ως τα νότια παράλια της Μικράς Ασίας. Στην Ελλάδα έχει βρεθεί στη θάλασσα ανοιχτά των νησιών Ρόδος, Κάλυμνος, Λέρος και Κως, καθώς και στην Αλυκή της Κω.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο τριόνυξ περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Κρισίμως Κινδυνεύον (CR) από την IUCN (2020).

Οι σημαντικότερες πιέσεις για το είδος στη Μεσόγειο είναι η καταστροφή των ενδιαιτημάτων του λόγω τουριστικών και οικιστικών υποδομών, η παρεμπίπτουσα θανάτωση σε αλιευτικά εργαλεία, η καταστροφή των φωλιών της και η ρύπανση των υδάτων.

Γραικοχελώνα

(*Testudo graeca*)

Περιγραφή

Το χέλυο (καβούκι) είναι θολωτό και έχει μήκος περίπου 25-30 εκατοστά, ενίοτε και μεγαλύτερο. Τα θηλυκά είναι συνήθως μεγαλύτερα από τα αρσενικά. Το χρώμα του χέλυου ποικίλλει και μπορεί να είναι κίτρινο-καφέ, λαδί ή πρασινωπό με καφέ ή μαύρα μπαλώματα. Το πλάστρο (κοιλιακό καβούκι) είναι κίτρινο-καφέ με μαυριδερά μπαλώματα. Χαρακτηριστικό του είδους αποτελεί η μονή υπερουραία πλάκα, καθώς και τα διακριτά φύματα στους μηρούς. Τα αρσενικά διακρίνονται από τα θηλυκά από το κοίλο σχήμα του πλάστρου (επίπεδο ή κυρτό στα θηλυκά).

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Είναι ζώο που δραστηριοποιείται την ημέρα και αποφεύγει τις υψηλές θερμοκρασίες. Ανάλογα με τις συνθήκες, μπορεί να παραμένει δραστήριο όλο το χρόνο ή να πέσει σε χειμερία νάρκη. Συναντάται σε μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων, φυσικών (ανοιχτά δάση, θαμνότοποι, λιβάδια, παραποτάμια οικοσυστήματα, αμμοθίνες κ.α.) και ανθρωπογενών (καλλιέργειες, κήποι), εφόσον υπάρχει κάποια φυτική κάλυψη. Προτιμά περιοχές με αμμώδες ασβεστολιθικό υπόστρωμα, ενώ αποφεύγει το έντονα αλμυρό υπόστρωμα, την αραιή βλάστηση, τις βραχώδεις περιοχές και τις μεγάλες κλίσεις. Το ζευγάρωμα γίνεται την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν έως και 3 φορές το χρόνο. Είναι κυρίως φυτοφάγο είδος, αλλά περιστασιακά τρέφεται και με μικρά ασπόνδυλα (έντομα, μαλάκια).

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα απαντάται στη Μακεδονία, τη Θράκη και σε νησιά του Βορείου και του Ανατολικού Αιγαίου (Θάσο Σαμοθράκη, Λήμνο, Λέσβο, Χίο, Σάμο, Κω, Σύμη και Λέρο). Λόγω της συχνής μεταφοράς του από τον άνθρωπο έχει βρεθεί και σε περιοχές εκτός της φυσικής του εξάπλωσης, όπως στην Πελοπόννησο, τη Δυτική Ελλάδα, την Κρήτη, ορισμένα νησιά του Αιγαίου, τη Σαλαμίνα και αλλού.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στη Σύμβαση της Βέρνης (Παράρτημα ΙΙ και Αναθεωρημένο Παράρτημα Ι του Ψηφίσματος 6 του 1998), στο Παράρτημα ΙΙ της συνθήκης CITES, καθώς και στα Παραρτήματα ΙΙ και ΙV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Επίσης προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Τρωτό (VU) από την IUCN (2020) και ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Απειλείται κυρίως από την υποβάθμιση των βιοτόπων του, τη χρήση φυτοφαρμάκων, την εκτεταμένη οδοποιία, τις πυρκαγιές και την παράνομη συλλογή του.

Μεσογειακή χελώνα

(*Testudo hermanni*)

Περιγραφή

Το χέλυο (καβούκι) είναι θολωτό και το μήκος του δεν ξεπερνά τα 25 εκατοστά. Τα θηλυκά είναι συνήθως μεγαλύτερα από τα αρσενικά. Το χέλυο μπορεί να φέρει ποικίλες αποχρώσεις από κίτρινο έως καφέ, με καφέ ή κίτρινα μπαλώματα, αντίστοιχα. Το πλάστρο (κοιλιακό καβούκι) είναι σκούρο με μία κιτρινωπή λωρίδα κατά μήκος. Συνήθως φέρει διπλή υπερουραία πλάκα, σπανιότερα μονή, ενώ στην άκρη της ουράς φέρει μια μονή ή διπλή μεγάλη φολίδα. Τα αρσενικά δια-

κρίνονται από τα θηλυκά από το σχήμα του πλάστρου (κοίλο στα αρσενικά, επίπεδο ή κυρτό στα θηλυκά).

Βασικά στοιχεία βιολογίας

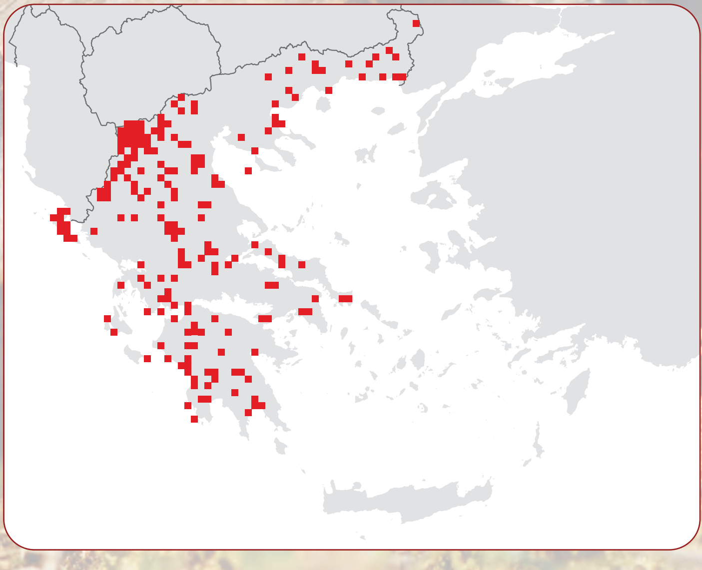
Είναι είδος ημερόβιο. Το πρότυπο της δραστηριότητας του εξαρτάται από την εποχή: την άνοιξη και το φθινόπωρο δραστηριοποιείται όλη την ημέρα, το καλοκαίρι το πρωί και το απόγευμα, ενώ το χειμώνα πέφτει σε νάρκη. Απαντά σε ποικιλία ενδιαιτημάτων, φυσικών (δάση, θαμνότοποι, παραποτάμια οικοσυστήματα κ.α.) και ανθρωπογενών (καλλιέργειες, κήποι) με σχετικά πυκνή βλάστηση. Ζευγαρώνει κυρίως την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν μία - σπανιότερα δύο - φορές το χρόνο. Είναι αποκλειστικά φυτοφάγο είδος.

Εξάπλωση

Είναι το πιο διαδεδομένο είδος χερσαίας χελώνας στην Ελλάδα. Εξαπλώνεται σε όλη την Ηπειρωτική Ελλάδα, την Πελοπόννησο, την Εύβοια και στα περισσότερα νησιά του Ιονίου. Λόγω της συχνής μεταφοράς του από τον άνθρωπο μπορεί να το συναντήσουμε και σε περιοχές εκτός της φυσικής του εξάπλωσης.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στη Σύμβαση της Βέρνης (Παράρτημα ΙΙ και Αναθεωρημένο Παράρτημα Ι του Ψηφίσματος 6 του 1998), στο Παράρτημα ΙΙ της συνθήκης CITES, καθώς και στα Παραρτήματα ΙΙ και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Επίσης προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Σχεδόν Απειλούμενο (NT) από την IUCN (2020) και ως Τρωτό (VU) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του, η χρήση φυτοφαρμάκων, η εκτεταμένη οδοποιία, οι πυρκαγιές και η παράνομη συλλογή του αποτελούν τις κύριες απειλές που αντιμετωπίζει το είδος.

Κρασπεδοχελώνα

(*Testudo marginata*)

Περιγραφή

Το χέλυο (καβούκι) μπορεί να ξεπεράσει σε μήκος τα 35 εκατοστά. Τα αρσενικά είναι συνήθως μεγαλύτερα από τα θηλυκά. Στα ενήλικα άτομα, οι πλάκες στο πίσω μέρος του χέλυου έχουν χαρακτηριστική κλίση προς τα έξω. Φέρει μονή υπερουραία πλάκα και μικρά φύματα στους μηρούς. Το χέλυο είναι μαύρο με κίτρινα μπαλώματα, συνήθως στο μέσο των πλακών, και σκουραίνει με την ηλικία. Το πλάστρο (κοιλιακό καβούκι) είναι κίτρινο με μαύρα μπαλώματα. Τα αρ-

σενικά διακρίνονται από τα θηλυκά από το κοίλο σχήμα του πλάστρου (επίπεδο ή κυρτό στα θηλυκά).

Βασικά στοιχεία βιολογίας

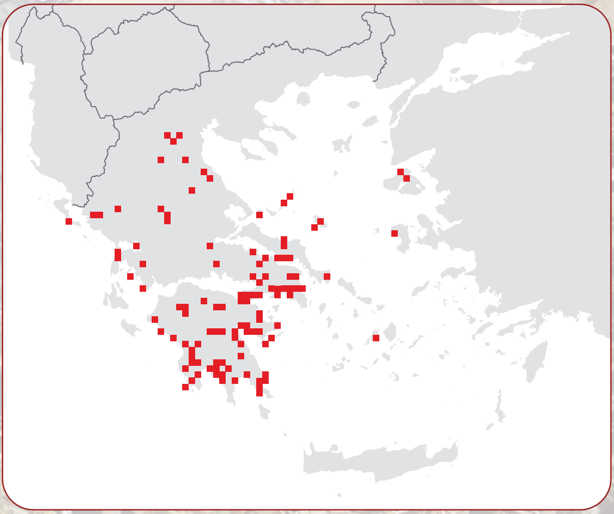
Είναι ημερόβιο ζώο. Το καλοκαίρι η δραστηριότητά του μειώνεται κατά τις θερμές ώρες, ενώ το χειμώνα δραστηριοποιείται μόνο τις θερμές ημέρες. Συναντάται σε πυκνή βλάστηση, κυρίως σε θαμνώνες, δάση βελανιδιάς, ακόμα και σε καλλιέργειες, αν και γενικά αποφεύγει τα ανθρωπογενή ενδιαιτήματα. Ζευγαρώνει την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 1-3 φορές το χρόνο. Είναι αποκλειστικά φυτοφάγο είδος.

Εξάπλωση

Στη χώρα μας συναντάται στην ηπειρωτική Ελλάδα μέχρι τα νότια της Μακεδονίας, την Πελοπόννησο, την Εύβοια, τις Σποράδες και τα νησιά του Αργοσαρωνικού. Απολιθωμένα ευρήματα δείχνουν ότι στο παρελθόν η εξάπλωση του είδους ήταν ευρύτερη και περιλάμβανε περιοχές όπως η Βόρεια Ελλάδα, η Κρήτη κ.α.. Λόγω της συχνής μεταφοράς του από τον άνθρωπο έχει βρεθεί και σε περιοχές εκτός της φυσικής του εξάπλωσης (Πάρος, Νάξος, Μήλος, Σύρος, Χίος κ.α.).

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στη Σύμβαση της Βέρνης (Παράρτημα II και Αναθεωρημένο Παράρτημα I του Ψηφίσματος 6 του 1998), στο Παράρτημα II της συνθήκης CITES, καθώς και στα Παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Επίσης προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) αν και οι αξιολογήσεις αυτές χρειάζονται αναθεώρηση. Απειλείται κυρίως από τις πυρκαγιές και δευτερευόντως από την υποβάθμιση των βιοτόπων του, την οδοποιία και την παράνομη συλλογή του.

Κροκοδειλάκι

(*Stellagama stellio*)

Περιγραφή

Το κροκοδειλάκι έχει μεγάλο τριγωνικό κεφάλι και μακρύ σώμα, που μπορεί να φτάσει τα 30 εκατοστά και καλύπτεται από ανισομεγέθεις και ακανθώδεις φολίδες, στην περιοχή του λαιμού, της ράχης, των άκρων και της ουράς. Το βασικό χρώμα του σώματος είναι το ανοικτό έως σκούρο καφέ-γκρι, με εναλλαγές μπλε-καφέ (*S. s. daani*) ή κίτρινων-καφέ (*S. s. stellio*) ραχιαίων ζωνών που θυμίζουν αστέρια. Το κεφάλι και τα πρόσθια άκρα των αρσενικών κυρίως ατόμων

έχουν έντονο μπλε (*S. s. daani*) ή κίτρινο-πορτοκαλί (*S. s. stellio*) χρώμα, ιδιαίτερα κατά την αναπαραγωγική περίοδο.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

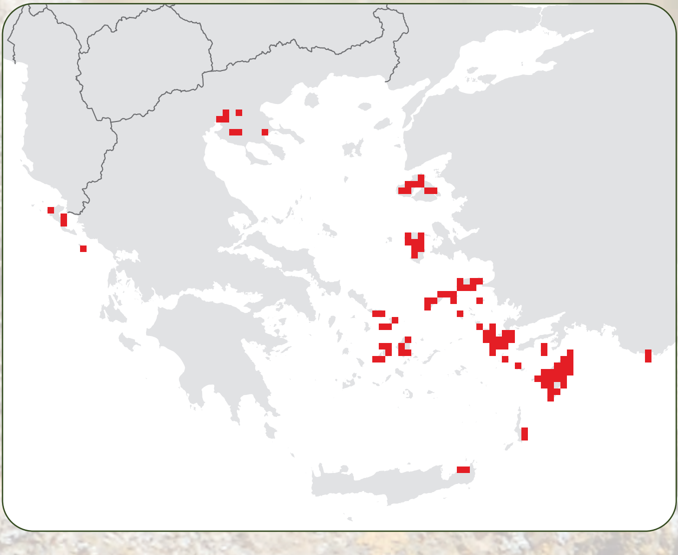
Δραστηριοποιείται την ημέρα, από την αρχή της άνοιξης μέχρι και το φθινόπωρο αλλά και κατά τις ηλιόλουστες και σχετικά θερμές ημέρες του χειμώνα. Τα θηλυκά γεννούν 4 έως 10 αυγά από τον Μάιο μέχρι τον Ιούλιο. Τρέφεται κυρίως με Αρθρόποδα, σε μικρότερο βαθμό με άνθη και σπέρματα φυτών, ενώ μπορεί ευκαιριακά να καταναλώσει μικρότερες σαύρες, φίδια ή και αυγά πτηνών. Συναντάται κυρίως σε βραχώδεις ανοικτές περιοχές με μακκία βλάστηση ή/και φρύγανα, σε καλλιέργειες όπως οι ελαιώνες, και σε ανθρώπινες κατασκευές όπως οι ξερολιθιές και οι τοίχοι κτηρίων.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στην Ελλάδα, την Τουρκία, τη Συρία, τον Λίβανο, το Ισραήλ, την Ιορδανία και την Σαουδική Αραβία. Στην Ελλάδα συναντάται στα νησιά του Α. Αιγαίου και στις κεντρικές Κυκλάδες, ενώ οι πληθυσμοί της Κέρκυρας, της Θεσσαλονίκης, της Καρπάθου και της Κρήτης θεωρούνται αποτέλεσμα σχετικά πρόσφατης μεταφοράς.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Το κροκοδειλάκι περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως είδος μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) λόγω της ευρείας εξάπλωσής του, σε συνδυασμό με την ικανότητά του να επιβιώνει σε πληθώρα φυσικών και ανθρωπογενών ενδιαιτημάτων.

Αφρικανικός Χαμαιλέοντας

(*Chamaeleo africanus*)

Περιγραφή

Έχει έντονα πλευρικά πεπλατυσμένο σώμα, άκρα και ουρά συλληπτήρια, κατάλληλα για δενδρόβια διαβίωση. Φέρει φολίδες μικρές και κοκκώδεις και στο κεφάλι του διαμορφώνεται «κράνος». Τα μάτια του είναι μεγάλα και μπορούν να κινούνται ανεξάρτητα. Το μήκος του σώματος του, είναι γύρω στα 14 εκατοστά

και το μήκος της ουράς 16 εκατοστά. Τα αρσενικά φέρουν σπιρούνι στα πίσω άκρα. Κατά μήκος της κοιλιακής επιφάνειας υπάρχει κοιλιακό λοφίο από λευκές φολίδες. Δεν υπάρχουν ινιακές αναδιπλώσεις και το κεντρικό λοφίο της κάσκας δεν χωρίζεται. Το χρώμα του, το οποίο υπόκειται σε πολλές μεταβολές, είναι συνήθως πράσινο με δύο σειρές λευκών ή μαύρων κηλίδων σε κάθε πλευρά.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε παράκτια θαμνώδη βλάστηση, καθώς και σε ψηλή, πυκνή μεσογειακή μακκία. Επίσης σε περιοχές με αρμυρίκια και καλαμιώνες, αλλά και σε περιοχές με φρύγανα και καλλιέργειες (κυρίως ελαιώνες). Γεννά 10-45 αυγά. Τρέφεται κυρίως με Αρθρόποδα και ιδιαίτερα με Έντομα.

Εξάπλωση

Είδος της κεντρικής Αφρικής, στην Ευρώπη συναντάται μόνο στη Γιάλοβα Πύλου και πρόσφατα μεταφέρθηκε από τον άνθρωπο στην περιοχή του Καϊάφα Ηλείας.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και Κρισίμως Κινδυνεύον (CR) στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Απειλείται από την καταστροφή των ενδιαιτημάτων του, κυρίως λόγω της εντατικοποίησης της γεωργίας και της τουριστικής ανάπτυξης, από το παράνομο εμπόριο και τη θνησιμότητα στους δρόμους.

Κοινός Χαμαιλέοντας, Δρεπανούρα

(*Chamaeleo chamaeleon*)

Περιγραφή

Έχει έντονα πλευρικά πεπλατυσμένο σώμα, άκρα και ουρά συλληπτήρια, κατάλληλα για δενδρόβια διαβίωση. Φέρει φολίδες μικρές και κοκκώδεις και στο κεφάλι του διαμορφώνεται «κράνος». Τα μάτια του είναι μεγάλα και μπορούν να κινούνται ανεξάρτητα. Το μήκος του σώματος του είναι γύρω στα 11 εκατοστά και το μήκος της ουράς 11 εκατοστά. Το χρώμα του είναι συνήθως πράσινο ή

καφέ, ενώ μπορεί να γίνει από μαύρο μέχρι κίτρινο ή ασπρουδερό. Συχνά φέρει γραμμές και βούλες ή σχέδια σε σκούρο χρώμα και σχήμα V.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Προτιμά τη μεσογειακή μακκία βλάστηση και συχνά συναντάται δίπλα από ποτάμια με παραποτάμια βλάστηση, τους αμπελώνες και τους ελαιώνες ενώ συναντάται ακόμα και σε κωνοφόρα δάση και ευκαλύπτους. Περνάει τον περισσότερο χρόνο του επάνω σε δέντρα και θάμνους. Ζει τρία με πέντε χρόνια. Ζευγαρώνει από τα τέλη Ιουλίου μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου και γεννά 4-31 αυγά, από τα τέλη Σεπτεμβρίου μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου. Τρέφεται κυρίως με Αρθρόποδα και ιδιαίτερα με Έντομα. ΄Εχει πολλούς φυσικούς εχθρούς, όπως τα φίδια, τους αρουραίους, τις καρακάξες, τα γεράκια, τις κουκουβάγιες, τις νυφίτσες, τις γάτες και τους σκύλους.

Εξάπλωση

Η περιοχή εξάπλωσής του στην Ελλάδα περιλαμβάνει μόνο τη Σάμο. Υπάρχει μια αναφορά από τη Χίο το 1993 η οποία δεν έχει επιβεβαιωθεί. Επίσης υπάρχουν παλαίες αναφορές από την Κρήτη, αλλά πιθανά οι παρατηρήσεις αυτές να οφείλονται σε ζώα που έχουν μεταφερθεί είτε από την Σάμο, είτε από την Κύπρο.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Προστατεύεται από το Π.Δ. 67/81, επίσης, περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης και το εμπόριό του απαγορεύεται σύμφωνα με τη Σύμβαση CITES (Παράρτημα II). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και Κινδυνεύον (EN) στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Απειλείται, κυρίως από την καταστροφή των ενδιαιτημάτων του (πυρκαγιές και αγροτική μηχανοποίηση, τουριστική ανάπτυξη), το παράνομο εμπόριο και τη θνησιμότητα στους δρόμους.

Σαμιαμίδι

(*Mediodactylus kotschyi*)

Περιγραφή

Το σαμιαμίδι είναι μία μικρή σαύρα με ολικό μήκος γύρω στα 10 εκατοστά. Το σώμα του διατρέχουν δώδεκα συνήθως σειρές από φυμάτια που φτάνουν μέχρι την ουρά. Τα δάχτυλά του είναι λεπτά και μακριά, χωρίς προσκολλητικά ελάσματα και η κόρη του ματιού είναι χαρακτηριστικά κάθετη. Το χρώμα της ράχης είναι ανοικτό έως σκούρο καφέ και συχνά διακόπτεται από σκουρόχρωμες λωρίδες που σχηματίζουν σχήμα V. Το χρώμα της κοιλιάς είναι λευκό ή κιτρινωπό.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

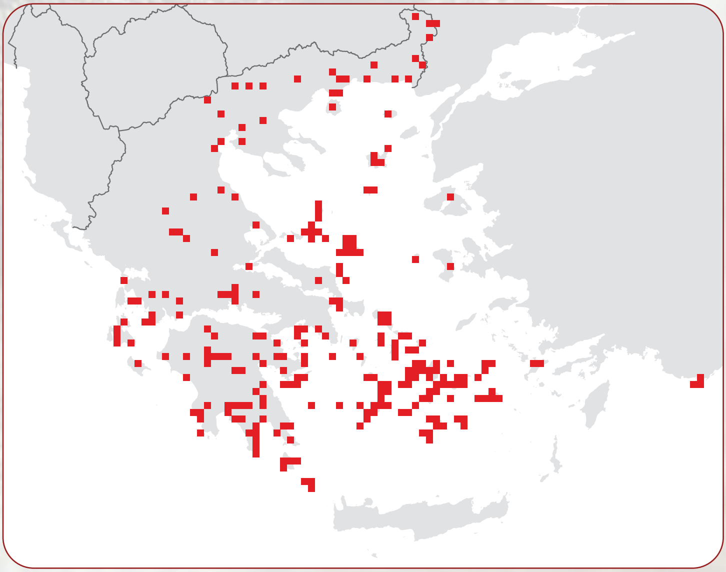
Σε αντίθεση με άλλα είδη της οικογένειας Gekkonidae, το σαμιαμίδι δραστηριοποιείται την ημέρα, συνήθως νωρίς το πρωί και αργά το βράδυ, αν και σε ορισμένες περιοχές παραμένει ενεργό όλη την ημέρα. Επίσης δραστηριοποιείται τις μεσημεριανές ώρες κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Τρέφεται με Αρθρόποδα, κυρίως με αράχνες και μυρμήγκια. Αναπαράγεται καθόλη τη διάρκεια του χρόνου. Τα θηλυκά γεννούν 1 με 2 αυγά κάτω από πέτρες ενώ συχνά πολλά διαφορετικά θηλυκά εναποθέτουν τα αυγά τους στο ίδιο σημείο. Προτιμά τα ξηρά, βραχώδη ενδιαιτήματα και τις περιοχές με μακκία βλάστηση και συνήθως συναντάται στο έδαφος κάτω από πέτρες ή μέσα σε ξερολιθιές.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στην Αλβανία, την Ιταλία, τη Βόρεια Μακεδονία, την κεντρική και βόρεια Ελλάδα, την Πελοπόννησο, τις Κυκλάδες και τα Κύθηρα.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Το σαμιαμίδι περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως είδος μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Ανατολικό Σαμιαμίδι

(*Mediodactylus orientalis*)

Περιγραφή

Το ανατολικό σαμιαμίδι είναι μια μικρή σε μέγεθος σαύρα με μήκος που φτάνει τα 8 εκατοστά. Το χρώμα της ποικίλλει από ανοικτό καφέ έως μαύρο. Το σώμα του διατρέχουν δέκα σειρές από φυμάτια που φτάνουν μέχρι την ουρά. Η ράχη φέρει σκουρόχρωμες γραμμές που σχηματίζουν το σχήμα V. Τα δάχτυλά του είναι λεπτά και μακριά χωρίς προσκολλητικά ελάσματα και η κόρη του ματιού έχει χαρακτηριστικό κάθετο σχήμα. Το χρώμα της κοιλιάς είναι λευκό.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για είδος κυρίως νυκτόβιο, όμως κατά την άνοιξη και το φθινόπωρο μπορεί να είναι ενεργό και την ημέρα. Τρέφεται με Αρθρόποδα και αναπαράγεται την άνοιξη. Κάθε θηλυκό γεννά 1 με 2 αυγά ενώ συχνά πολλά διαφορετικά θηλυκά εναποθέτουν μαζί τα αυγά τους, κάτω από τον φλοιό των δέντρων, σε λιθοσορούς και σε εδαφικές στοές. Συναντάται σε Μεσογειακά οικοσυστήματα με μακκία βλάστηση και φρύγανα. Είναι ιδιαίτερα κοινό κάτω από πέτρες και στις ξερολιθιές. Σε παράκτιες περιοχές με θίνες βρίσκεται, σε μεγάλους αριθμούς πάνω στους αγριόκεδρους (*Juniperus sp.*) ιδιαίτερα στον Λίβανο και το Ισραήλ.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στην Κύπρο, το Ισραήλ, τον Λίβανο, τη Συρία, την Ιορδανία, την Τουρκία και την Ελλάδα. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται στη Σάμο, την Ικαρία και τις γύρω τους νησίδες.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Ως *Cyrtopodion kotschyi* περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο ΠΔ 67/81. Το ανατολικό σαμιαμίδι αναγνωρίστηκε το 2018 ως διακριτό είδος, συνεπώς δεν έχει αξιολογηθεί ακόμη ως προς την κατάσταση κινδύνου των πληθυσμών του. Η πολύ περιορισμένη εξάπλωσή του στην Ελλάδα συνιστά παράγοντα απειλής.

Σαμιαμίδι της Καλυψούς

(*Mediodactylus danilewskii*)

Περιγραφή

Το σαμιαμίδι της Καλυψούς είναι μία μικρή σε μέγεθος σαύρα με μέγεθος που δεν ξεπερνά τα οκτώ εκατοστά. Έχει χρώμα καφέ-γκρι με σκουρόχρωμες ραχιαίες γραμμές που σχηματίζουν το σχήμα V. Το σώμα του διατρέχουν δέκα ευθείες γραμμές από μικρά φυμάτια που φτάνουν μέχρι την ουρά. Τα δάχτυλά του είναι λεπτά και μακριά χωρίς προσκολλητικά ελάσματα και έχει χαρακτηριστική κάθετη οφθαλμική κόρη. Μεταξύ των πρόσθιων και των οπίσθιων άκρων φέρει

χαρακτηριστικές για το είδος δερματικές πτυχώσεις. Το χρώμα της κοιλιάς του είναι λευκό ή κιτρινωπό.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για είδος που είναι ενεργό κυρίως τη νύχτα, από την άνοιξη μέχρι και το φθινόπωρο αλλά δραστηριοποιείται και κατά τις θερμές μέρες του χειμώνα. Τρέφεται με Αρθρόποδα και αναπαράγεται την άνοιξη. Κάθε θηλυκό γεννά 1 με 2 αυγά ενώ συχνά πολλά διαφορετικά θηλυκά εναποθέτουν μαζί τα αυγά τους, κάτω από τον φλοιό των δέντρων, κάτω από σωρούς από πέτρες και μέσα σε σχισμές κτηρίων. Στα Μεσογειακά οικοσυστήματα συναντάται κάτω από πέτρες και πάνω σε βράχους, σε περιοχές με μακκία βλάστηση και φρύγανα.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα το είδος βρίσκεται στη Γαύδο. Εξαπλώνεται επίσης στη νότια Ουκρανία.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Ως *Cyrtopodion kotschyi* περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο ΠΔ 67/81. Το σαμιαμίδι της Καλυψούς αναγνωρίστηκε το 2018 ως διακριτό είδος, συνεπώς δεν έχει αξιολογηθεί ακόμη ως προς την κατάσταση κινδύνου των πληθυσμών του. Η πολύ περιορισμένη εξάπλωσή του στην Ελλάδα συνιστά παράγοντα απειλής.

Σαμιαμίδι της Κρήτης

(*Mediodactylus bartoni*)

Περιγραφή

Το σαμιαμίδι της Κρήτης και το σαμιαμίδι των Δωδεκανήσων είναι μικρόσωμες σαύρες που δεν ξεπερνούν τα 10 εκατοστά. Έχουν καφέ-γκρι χρώμα σώματος με σκουρόχρωμες ραχιαίες γραμμές που σχηματίζουν σχήμα V. Το σώμα τους διατρέχουν πολυάριθμες ευθείες γραμμές από μικρά φυμάτια που φτάνουν μέχρι

την ουρά. Τα δάχτυλά τους είναι λεπτά και μακριά χωρίς προσκολλητικά ελάσματα. Όπως όλα τα σαμιαμίδια έχουν χαρακτηριστικές κάθετες οφθαλμικές κόρες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για νέο είδος η βιολογία του οποίου δεν έχει μελετηθεί

Εξάπλωση

Όπως φανερώνουν τα ονόματά τους, το σαμιαμίδι της Κρήτης εξαπλώνεται στην Κρήτη και τις γύρω νησίδες, ενώ το σαμιαμίδι των Δωδεκανήσων συναντάται στην Κάρπαθο και την Κάσο.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Ως *Cyrtopodion kotschyi* περιλαμβάνονται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο ΠΔ 67/81. Αναγνωρίστηκαν το 2018 ως διακριτά είδη, συνεπώς δεν έχουν αξιολογηθεί ακόμη ως προς την κατάσταση κινδύνου των πληθυσμών τους. Η πολύ περιορισμένη εξάπλωσή τους στην Ελλάδα συνιστά παράγοντα απειλής.

Σαμιαμίδι των Δωδεκανήσων

(*Mediodactylus oertzeni*)

Περιγραφή

Το σαμιαμίδι της Κρήτης και το σαμιαμίδι των Δωδεκανήσων είναι μικρόσωμες σαύρες που δεν ξεπερνούν τα 10 εκατοστά. Έχουν καφέ-γκρι χρώμα σώματος με σκουρόχρωμες ραχιαίες γραμμές που σχηματίζουν σχήμα V. Το σώμα τους διατρέχουν πολυάριθμες ευθείες γραμμές από μικρά φυμάτια που φτάνουν μέχρι

την ουρά. Τα δάχτυλά τους είναι λεπτά και μακριά χωρίς προσκολλητικά ελάσματα. Όπως όλα τα σαμιαμίδια έχουν χαρακτηριστικές κάθετες οφθαλμικές κόρες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για νέο είδος η βιολογία του οποίου δεν έχει μελετηθεί

Εξάπλωση

Όπως φανερώνουν τα ονόματά τους, το σαμιαμίδι της Κρήτης εξαπλώνεται στην Κρήτη και τις γύρω νησίδες, ενώ το σαμιαμίδι των Δωδεκανήσων συναντάται στην Κάρπαθο και την Κάσο.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Ως *Cyrtopodion kotschyi* περιλαμβάνονται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο ΠΔ 67/81. Αναγνωρίστηκαν το 2018 ως διακριτά είδη, συνεπώς δεν έχουν αξιολογηθεί ακόμη ως προς την κατάσταση κινδύνου των πληθυσμών τους. Η πολύ περιορισμένη εξάπλωσή τους στην Ελλάδα συνιστά παράγοντα απειλής.

Μολυντήρι

(*Hemidactylus turcicus*)

Περιγραφή

Μικρόσωμη σαύρα, σπάνια μεγαλύτερη από 10 εκατοστά μαζί με την ουρά. Την νύχτα το χρώμα του είναι ημιδιαφανές με αποτέλεσμα συχνά να διακρίνονται τα εσωτερικά του όργανα. Την ημέρα είναι πιο σκούρο σε σαρκόχρωμες αποχρώσεις με ανοιχτές καφέ ραβδώσεις και κηλίδες στο πάνω μέρος του σώματος και στην ουρά. Οι φολίδες σχηματίζουν αποφύσεις στο σώμα και δακτυλίους στην ουρά. Τα δάκτυλα έχουν νύχια αλλά και βεντούζες που αποτελούνται από

δύο διαμήκεις σειρές αναδιπλώσεων του δέρματος. Μάτια συγκριτικά μεγάλα με κάθετη κόρη.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

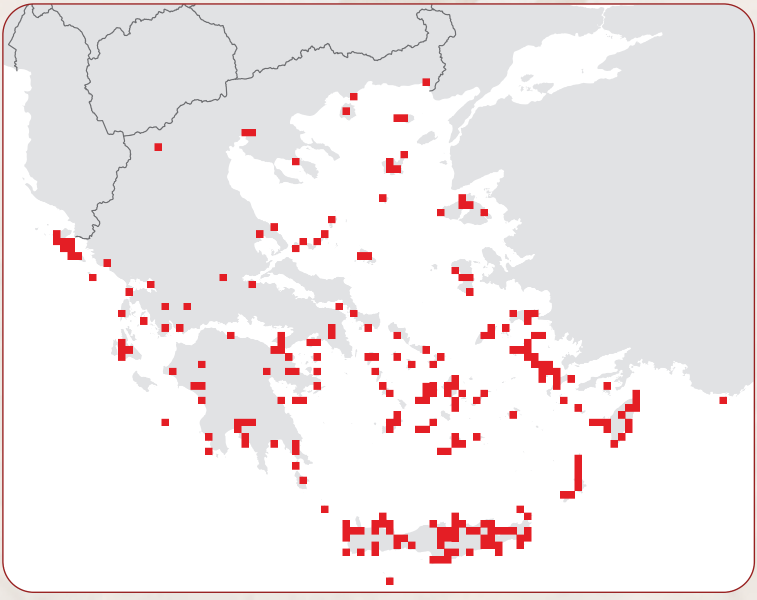
Είδος των θερμών περιοχών συνήθως έως το υψόμετρο των 600 μέτρων. Είναι το πιο κοινό είδος ερπετού μέσα στις κατοικίες και εμφανίζεται ακόμα και σε μεγάλα αστικά κέντρα. Συχνά μεταφέρεται τυχαία από τον άνθρωπο με αποτέλεσμα να παρατηρείται και σε μη αναμενόμενες θέσεις. Βρίσκεται συνήθως σε βραχώδεις και θαμνώδεις περιοχές και σε πετρότοιχους. Νυκτόβιο είδος που αναρριχάται ακόμα και σε κάθετους τοίχους και συχνά παρατηρείται δίπλα σε φώτα να παραμονεύει για Έντομα. Τρέφεται με διάφορα είδη Αρθροπόδων. Τα θηλυκά γεννούν δύο ή και περισσότερες φορές κάθε χρόνο από 1-2 αυγά τη φορά. Είναι ένα από τα λίγα Ερπετά που παράγουν ήχους οι οποίοι ποικίλουν ανάλογα με τις συνθήκες.

Εξάπλωση

Είδος με ευρεία εξάπλωση στην ηπειρωτική Ελλάδα και την Πελοπόννησο. Βρίσκεται επίσης στα περισσότερα νησιά της χώρας. Απουσιάζει από τις ορεινές περιοχές.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Ταρέντολα

(*Tarentola mauritanica*)

Περιγραφή

Είδος με συγκριτικά μεγάλο και πλατύ κεφάλι και πολλές ακανθώδεις προεξοχές στο δέρμα, συνήθως σε 7-9 διαμήκεις σειρές στην ράχη. Έχει μεγάλες βεντούζες στα δάκτυλα που πλαταίνουν στο άκρο. Τα νύχια διακρίνονται μόνο στο τρίτο και τέταρτο δάκτυλο. Το χρώμα του είναι πιο ανοιχτόχρωμο την νύχτα και πιο σκούρο, σχεδόν καφέ την ημέρα με σκουρόχρωμες ραβδώσεις στην ουρά. Το

μήκος του φτάνει τα 16 εκατοστά μαζί με την ουρά. Η βάση της ουράς είναι παχύτερη στα αρσενικά που φέρουν και χαρακτηριστικούς μηριαίους πόρους.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

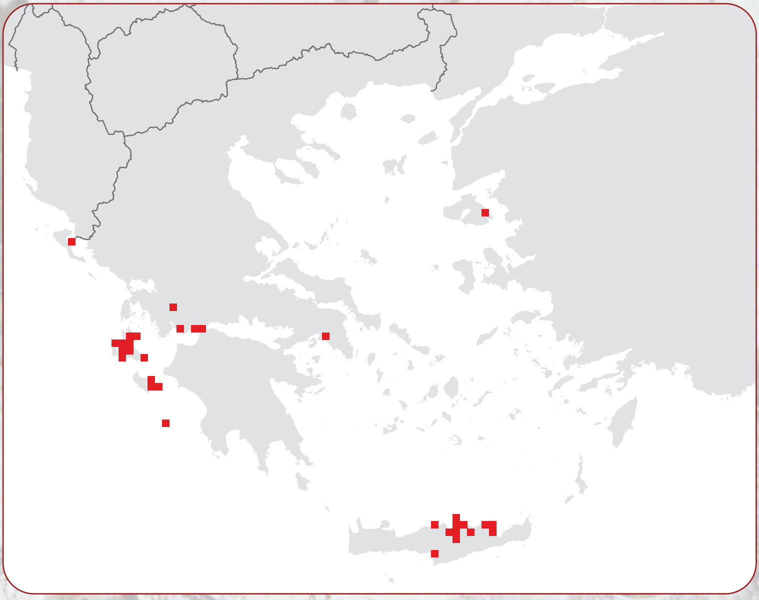
Συναντάται συνήθως σε παράκτιες περιοχές και παρατηρείται σε βράχους, ξύλα και σε ανθρώπινες κατοικίες και άλλες κατασκευές. Η ακούσια μεταφορά του από τον άνθρωπο είναι αρκετά συνηθισμένη. Νυκτόβιο είδος με έντονη δραστηριότητα την αυγή και το σούρουπο. Συχνά είναι δραστήριο και την ημέρα κυρίως την άνοιξη και το φθινόπωρο. Αναρριχάται ακόμα και σε κάθετες επιφάνειες και παρατηρείται κοντά σε φώτα λόγω των Εντόμων που προσελκύονται από αυτά. Τρέφεται με μικρά Αρθρόποδα κυρίως νυχτοπεταλούδες. Τα θηλυκά γεννούν δύο ή και περισσότερες φορές κάθε χρόνο συνήθως από δύο αυγά τη φορά. Παράγει χαρακτηριστικούς ήχους που διαφέρουν ανάλογα με την συμπεριφορά.

Εξάπλωση

Το είδος είναι γνωστό από την βόρεια και δυτική Πελοπόννησο, την Κρήτη και τα περισσότερα νησιά του Ιονίου. Φαίνεται όμως να εξαπλώνεται και σε άλλες περιοχές με πρόσφατες καταγραφές στην Αθήνα και την Λέσβο.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Σαύρα του Μοριά

(*Algyroides moreoticus*)

Περιγραφή

Το ολικό μήκος σώματος φτάνει τα πέντε εκατοστά με την ουρά να φτάνει σε διπλάσιο μήκος. Παρουσιάζει έντονο φυλετικό διμορφισμό ως προς το χρωματισμό του σώματος. Τα θηλυκά έχουν ενιαίο ανοιχτό ή σκούρο καφέ χρώμα ραχιαία, ενώ τα αρσενικά έχουν καφέ-λαδί χρώμα στη ράχη, μαύρες πλευρές με υπόλευκες, κίτρινες ή τουρκουάζ κηλίδες και δύο φωτεινές γραμμές πλευρορα-

χιαία κατά μήκος του σώματος από το μάτι μέχρι τη βάση της ουράς. Οι φολίδες της είναι μεγάλες και έντονα τροπιδωτές και δίνουν στο δέρμα μια τραχιά υφή.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για μικρή ημερόβια σαύρα, αρκετά ντροπαλή, η οποία αποφεύγει τις υψηλές θερμοκρασίες και την παρατεταμένη έκθεση. Συναντάται σε σχετική ποικιλία ενδιαιτημάτων όπως ανοιχτά δάση, ρεματιές, ξερολιθιές με μεσογειακή μακκία, ελαιώνες, ακόμα και σε κήπους χωριών. Συχνά σκαρφαλώνει σε κορμούς δέντρων για να λιαστεί. Πολύ συχνά κινείται μέσα και κάτω από τη φυλλοστρωμνή όπου μπορεί να κρύβεται και συγχρόνως να κυνηγάει τη λεία της, δηλαδή μικρά ασπόνδυλα όπως έντομα, αράχνες και ακάρεα. Ζευγαρώνει κατά την περίοδο μεταξύ Μαρτίου και Ιουλίου και τα θηλυκά γεννούν 4-8 μικρά αυγά.

Εξάπλωση

Πρόκειται για ενδημικό είδος της χώρας μας και απαντά μόνο σε Πελοπόννησο, Κεφαλονιά, Ιθάκη, Ζάκυνθο, Στροφάδες, Σαπιέντζα Μεσσηνίας και στη νησίδα Ψιλή (Αργολικός κόλπος).

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία με το ΠΔ 67/81. Χαρακτηρίζεται ως Σχεδόν Απειλούμενο (NT), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Οι απειλές του είδους αφορούν καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και την οικιστική ανάπτυξη.

Σαύρα του Ιονίου

(*Algyroides nigropunctatus*)

Περιγραφή

Το ολικό μήκος σώματος φτάνει τα επτά εκατοστά. Η ουρά έχει συνήθως σχεδόν το διπλάσιο μήκος. Στην Ελλάδα συναντάμε και τα δύο υποείδη του είδους, το φερώνυμο και το *Algyroides nigropunctatus kephallithacius* το οποίο είναι και ενδημικό της Ελλάδας. Ο χρωματισμός διαφέρει μεταξύ των φύλων αλλά και των υποειδών. Και στα δύο υποείδη τα θηλυκά έχουν παρόμοια εμφάνιση, με σχεδόν ενιαίο καφέ χρώμα με ελαφρώς σκουρότερες πλευρές και συχνά φέρουν διά-

σπαρτα μικρά μαύρα στίγματα. Στο φερώνυμο υποείδος τα αρσενικά έχουν καφέ ράχη με στίγματα, πορτοκαλί-κόκκινη κοιλιά και μπλε κεφάλι, ενώ στο υποείδος *kephallithacius* η κοιλιά των αρσενικών είναι κίτρινη και ο λαιμός πράσινος, χρώματα που γίνονται πολύ έντονα κατά την περίοδο της αναπαραγωγής.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ημερόβια και σχετικά ντροπαλή σαύρα που σκαρφαλώνει επιδέξια και αποφεύγει την έκθεση στις πολύ υψηλές θερμοκρασίες. Προτιμά ενδιαιτήματα που συνδυάζουν πέτρες ή βράχους με πυκνή βλάστηση, όπως βάτα και θάμνους, συνήθως κοντά σε νερό, όμως συχνά εντοπίζεται και σε ορεινά δάση, ελαιώνες, ακόμα και σε κήπους χωριών. Η περίοδος αναπαραγωγής ξεκινά στα μέσα της άνοιξης και συνεχίζεται έως τις αρχές καλοκαιριού. Τα θηλυκά γεννούν δύο ομάδες των 2-8 αυγών. Η διατροφή της σαύρας του Ιονίου περιλαμβάνει μικρά Ασπόνδυλα, όπως Έντομα και τις προνύμφες τους, μικρά σκουλήκια, Αράχνες, κ.ά.

Εξάπλωση

Το φερώνυμο υποείδος απαντά στο δυτικό τμήμα της χώρας από τις Πρέσπες έως και την Αιτωλία και στα νησιά Κέρκυρα, Διαπόντια νησιά και Παξούς. Το υποείδος *kephallithacius* συναντάται ηπειρωτικά μόνο στην Ακαρνανία και νησιωτικά μόνο σε Λευκάδα (και γειτονικές νησίδες), Κεφαλλονιά και Ιθάκη.

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Σαύρα της Ιωνίας

(*Anatololacerta anatolica*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος των ενηλίκων φτάνει μέχρι τα επτά εκατοστά, ενώ η ουρά είναι περίπου διπλάσια σε μήκος. Το σώμα της είναι σχετικά πεπλατυσμένο. Το βασικό χρώμα της ράχης είναι ανοιχτό και σκούρο καφέ, με πολυάριθμα στίγματα. Τυπικά δύο ανοιχτόχρωμες γραμμές διατρέχουν το σώμα πλευροραχιαία, από το κεφάλι έως τη βάση της ουράς. Ο λαιμός μπορεί να είναι υπόλευκος, πορτοκαλί ή κοκκινωπός, ενώ η ουρά των νεαρών ατόμων είναι έντονου τουρ-

κουάζ χρώματος το οποίο φθίνει όσο το ζώο μεγαλώνει σε ηλικία, ώστε τελικώς να αποκτήσει ένα ενιαίο ανοιχτό καφέ χρώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για ημερόβια σαύρα που δραστηριοποιείται σχεδόν όλο το χρόνο. Αποφεύγει την έκθεση στις πολύ υψηλές θερμοκρασίες το καλοκαίρι. Απαντά κυρίως σε ενδιαιτήματα με πλούσια βλάστηση, πέτρες και βράχους, συνήθως κοντά σε ρεματιές με πλατάνια. Σκαρφαλώνει συχνά σε βράχους, θάμνους και κορμούς. Η αναπαραγωγή ξεκινά την άνοιξη και διαρκεί έως τα μέσα καλοκαιριού. Τα θηλυκά γεννούν 3-8 αυγά, συχνά δύο φορές το χρόνο. Τρέφεται με μικρά Ασπόνδυλα, όπως Έντομα, Αράχνες, κ.ά.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα το είδος απαντά μόνο στη Σάμο, την Ικαρία και τη Θύμαινα.

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ανεπαρκής.

Οι απειλές του είδους αφορούν την καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, την οικιστική ανάπτυξη και τις φωτιές.

Σαύρα της Λυκίας

(*Anatololacerta budaki*)

Περιγραφή

Το τελικό μήκος σώματος των ενηλίκων φτάνει τα 7-8 εκατοστά, με την ουρά να έχει περίπου το διπλάσιο μήκος. Μοιάζει αρκετά με την πελασγική σαύρα σε μορφή και αναλογίες σώματος, όμως διαφέρει χρωματικά. Το βασικό χρώμα της σαύρας της Λυκίας είναι το καφέ, τόσο ραχιαία και πλευρικά, όσο και στην ουρά. Τα νεαρά άτομα και τα ενήλικα θηλυκά φέρουν αμυδρά λευκά στίγματα τα οποία συχνά σχηματίζουν δύο σειρές κατά μήκος του σώματος πλευροραχι-

αία, από το κεφάλι έως τη βάση της ουράς. Τα ενήλικα αρσενικά έχουν έναν σχεδόν ενιαίο καφέ χρωματισμό με πολύ μικρά, διάσπαρτα μαύρα στίγματα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για ημερόβιο είδος. Πολύ ντροπαλή σαύρα που αποφεύγει την πολλή έκθεση και λιάζεται πάντα κοντά σε βλάστηση και κρυψώνες, όπου αποσύρεται γρήγορα με την παραμικρή ενόχληση. Σκαρφαλώνει επιδέξια στους βράχους. Τρέφεται κυρίως με Έντομα. Σχεδόν τίποτα δεν είναι γνωστό για την οικολογία του προσφάτως ανακαλυφθέντος ελληνικού πληθυσμού που επιβιώνει σε μια μικρή βραχονησίδα.

Εξάπλωση

Εξαπλώνεται στην περιοχή της Λυκίας, ενώ στην ελληνική επικράτεια το είδος εντοπίζεται μόνο στη βραχονησίδα Ψωμί του Καστελόριζου.

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Ακόμα δεν έχει κατηγοριοποιηθεί από την IUCN όσον αφορά το καθεστώς απειλής, ούτε συμπεριλαμβάνεται στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009), ενώ η κατάσταση διατήρησης του είδους είναι προς το παρόν άγνωστη.

Δεδομένης της πολύ μικρής έκτασης της νησίδας Ψωμί (μόλις 3,5 στρέμματα) όπου απαντά ο μοναδικός ελληνικός πληθυσμός του είδους, οποιαδήποτε αλλαγή θα μπορούσε να αποβεί εξαιρετικά επικίνδυνη για την επιβίωση του πληθυσμού.

Πελασγική Σαύρα

(*Anatololacerta pelasgiana*)

Περιγραφή

Το τελικό μήκος σώματος των ενηλίκων φτάνει μέχρι τα επτά εκατοστά, ενώ η ουρά είναι περίπου διπλάσια σε μήκος. Το σώμα της είναι σχετικά πεπλατυσμένο. Έχει παρόμοια χαρακτηριστικά με τη σαύρα της Ιωνίας. Το βασικό χρώμα της ράχης είναι καφέ, το οποίο ιριδίζει προς το πράσινο υπό συγκεκριμένες οπτικές γωνίες ανάλογα και της κατεύθυνσης του φωτός. Φέρει πολυάριθμα φωτεινά στίγματα. Τυπικά δύο ανοιχτόχρωμες γραμμές διατρέχουν τη ράχη από το κεφάλι έως

τη βάση της ουράς. Ο λαιμός μπορεί να είναι υπόλευκος, πορτοκαλί ή κοκκινωπός, ενώ η ουρά των νεαρών ατόμων είναι έντονου τουρκουάζ χρώματος το οποίο φθίνει προς το ξεθωριασμένο πράσινο όσο το ζώο μεγαλώνει σε ηλικία.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Όπως και η σαύρα της Ιωνίας, πρόκειται για ημερόβιο είδος που δραστηριοποιείται σχεδόν όλο το χρόνο. Προτιμά μεσογειακά, ξηρά ενδιαιτήματα με πέτρες και χαμηλή βλάστηση, ενώ είναι αρκετά κοινή εντός κατοικημένων περιοχών, συνήθως σε ξερολιθιές και αρχαιολογικούς χώρους. Αποφεύγει τις πολύ υψηλές θερμοκρασίες το καλοκαίρι. Σκαρφαλώνει συχνά σε βράχους και ψηλά σε τοίχους όπου παρατηρείται να λιάζεται. Η αναπαραγωγή ξεκινά την άνοιξη και διαρκεί έως τα μέσα καλοκαιριού. Τα θηλυκά γεννούν 3-8 αυγά. Τρέφεται με μικρά Ασπόνδυλα, όπως Έντομα, Αράχνες, κ.ά., ενώ έχει παρατηρηθεί να τρώει και μικρότερες σαύρες, όπως σαμιαμίδια.

Εξάπλωση

Σε ελληνικό έδαφος το είδος εντοπίζεται στα νησιά Νίσυρος, Σύμη, Ρόδος, νησίδες Πεντάνησος και Αλιμιά Ρόδου, νησίδα Στρογγυλή. Πρόσφατα καταγράφηκε η παρουσία του στο Καστελόριζο και την Κάσο, όπου πιθανότατα μεταφέρθηκε ακούσια.

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Οι απειλές του είδους αφορούν καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τη σύγχρονης μορφής οικιστική ανάπτυξη.

Σαύρα του Πόντου

(*Darevskia praticola*)

Περιγραφή

Σχετικά μικρή σαύρα με τελικό μήκος σώματος έως έξι εκατοστά και ουρά περίπου διπλάσια σε μήκος. Το βασικό χρώμα της σαύρας του Πόντου είναι το καφέ. Η ράχη είναι εμφανώς πιο ανοιχτόχρωμη από τις σκούρες πλευρές, ενώ μια σχετικά φαρδιά, σκούρα λωρίδα διατρέχει το κέντρο της ράχης από το κεφάλι έως και την αρχή της ουράς. Αντίστοιχα, μία ανοιχτόχρωμη λεπτή γραμμή διατρέχει κάθε πλευρά κατά μήκος της. Το κεφάλι της είναι κοντό και πεπλατυσμένο.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για ημερόβια και κυρίως εδαφόβια σαύρα. Προτιμά δάση φυλλοβόλων ή μικτά, με ανοίγματα και πλούσια φυλλοστρωμνή. Συνήθως λιάζεται επάνω στη φυλλοστρωμνή ή σε πεσμένους κορμούς δέντρων. Δραστηριοποιείται κατά την περίοδο μεταξύ Μαρτίου και Οκτωβρίου. Η αναπαραγωγή λαμβάνει χώρα από τα τέλη της άνοιξης μέχρι τα μέσα καλοκαιριού και τα θηλυκά γεννούν 3-6 αυγά τα οποία εκκολάπτονται στα τέλη καλοκαιριού ή στις αρχές φθινοπώρου. Τρέφεται με μικρά Ασπόνδυλα, κυρίως Έντομα.

Εξάπλωση

Η συνολική κατανομή του είδους είναι ασυνεχής και κατακερματισμένη. Στην Ελλάδα το είδος απαντά μόνο σε δασώδεις περιοχές του νομού Έβρου.

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Σχεδόν Απειλούμενο είδος (NT), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους δεν έχει αξιολογηθεί.

Γραικόσαυρα

(*Hellenolacerta graeca*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος μπορεί να ξεπερνά τα οκτώ εκατοστά, ενώ η ουρά φτάνει τα 18 εκατοστά. Τα αρσενικά είναι μεγαλύτερα από τα θηλυκά. Έχει στενό, επίμηκες σώμα με μακριά, καλοσχηματισμένα άκρα. Το βασικό χρώμα της ράχης είναι λαδί με πολλά μαύρα στίγματα. Τα πλευρά είναι πιο σκούρα με αρκετές κιτρινο-πράσινες κηλίδες (λίγες μικρές μπλε βούλες στα αρσενικά). Τα θηλυκά έχουν

πιο ανοικτόχρωμες αποχρώσεις. Η κοιλιά είναι ανοιχτή πράσινη. Στα νεαρά άτομα η ουρά έχει συχνά φωτεινό μπλε χρώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

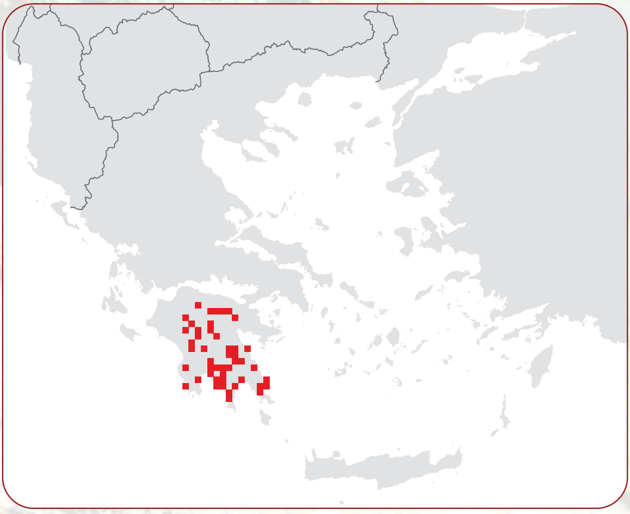
Συνήθως εντοπίζεται κοντά σε σκιερούς και υγρούς βιότοπους ή κοντά σε υδατοσυλλογές, αποφεύγοντας τις υψηλές θερμοκρασίες. Τρυπώνει σε σχισμές και έχει εντυπωσιακή ικανότητα αναρρίχησης. Σε σχέση με άλλα είδη δραστηριοποιείται πιο αργά το πρωί και φωλιάζει νωρίς το απόγευμα. Η χειμερία νάρκη διαρκεί από τις αρχές Δεκεμβρίου έως τα μέσα Μαρτίου, αλλά ενεργοποιείται και τις ηλιόλουστες μέρες του χειμώνα. Οι νοτιότεροι πληθυσμοί παραμένουν ενεργοί όλο το έτος. Αναπαράγεται από τον Απρίλιο ως τα μέσα του καλοκαιριού, γεννώντας μια φορά ετησίως 1-6 αυγά. Τρέφεται με χερσαία Αρθρόποδα.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό της Πελοποννήσου. Κατανέμεται σε μικρούς, έντονα κερματισμένους και γεωγραφικά απομονωμένους πληθυσμούς κυρίως στη νότια, κεντρική και βορειοανατολική Πελοπόννησο. Συναντάται σε υψόμετρο από το επίπεδο της θάλασσας ως και τα 1.600 μέτρα (συνήθως στα 300-700 μέτρα). Υπάρχουν ελάχιστα δημοσιευμένα δεδομένα από μοριακές αναλύσεις για το είδος αυτό, ωστόσο μελέτη με μοριακούς δείκτες βρίσκεται σε εξέλιξη.

Καθεστώς Προστασίας

Η γραικόσαυρα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, καθώς και στο Παράρτημα ΙV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, ενώ προστατεύεται και εθνικά (Π.Δ. 67/1981). Χαρακτηρίζεται ως Σχεδόν Απειλούμενο (NT) από την IUCN (2020), ενώ ως Τρωτό (VU) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Βρίσκεται σε αρκετές προστατευόμενες περιοχές. Η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει είναι η συνολική υποβάθμιση των κατάλληλων ενδιαιτημάτων (π.χ. λόγω ευθυγραμμίσεων ρεμάτων, πυρκαγιών και δενδροφύτευσης ευκαλύπτων). Οι πληθυσμοί του ακολουθούν πτωτική πορεία.

Βουνόσαυρα

(*Lacerta agilis*)

Περιγραφή

Ολικό μήκος σώματος έως και 11 εκατοστά, ενώ η ουρά δεν ξεπερνάει τα 14. Το σώμα και το κεφάλι της βουνόσαυρας είναι εύρωστα, κοντά και χοντρά και τα άκρα της σχετικά κοντά. Και τα δύο φύλα φέρουν δύο φαρδιές καστανές λωρίδες πλευρο-ραχιαία και μία φωτεινή λεπτή γραμμή κεντρικά, κατά μήκος της ράχης, από το κεφάλι έως και την ουρά. Μεταξύ των φαρδιών λωρίδων σχηματίζονται σκούρες καφέ τετραγωνισμένες κηλίδες σε ανοιχτό καφέ φόντο.

Σκούρες κηλίδες, συχνά με λευκά στίγματα στο κέντρο, σχηματίζονται επίσης στις πλευρές και στα δύο φύλα. Τα αρσενικά διαφέρουν καθώς έχουν πράσινες πλευρές, κεφάλι και μπροστινά άκρα, ενώ τα θηλυκά έχουν καστανό-καφετί χρώμα στις αντίστοιχες θέσεις και στερούνται του πράσινου χρώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ημερόβιο και εδαφόβιο είδος, σχετικά αργοκίνητο και εύκολο στην παρατήρηση. Στην Ελλάδα περιορίζεται μόνο σε αλπικά λιβάδια και δάση σε μεγάλα υψόμετρα. Δραστηριοποιείται μεταξύ Μαρτίου και μέσα Φθινοπώρου, ανάλογα και τις καιρικές συνθήκες, ενώ τον υπόλοιπο χρόνο πέφτει σε χειμερία νάρκη. Η αναπαραγωγική περίοδος διαρκεί όλη την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 4-18 αυγά τα οποία εκκολάπτονται μέσα στο καλοκαίρι. Τρέφεται κυρίως με μεγάλα Έντομα και άλλα Ασπόνδυλα, καθώς και μικρότερες σαύρες, ακόμα και του ίδιου είδους.

Εξάπλωση

Το είδος έχει τεράστια εξάπλωση κατά μήκος της Ευρασίας με τη χώρα μας να συνιστά το νοτιότερο άκρο κατανομής. Σε ελληνικό έδαφος έχει καταγραφεί στα βουνά Λάκμος, Βαρνούντας, Βόρας και στην Οροσειρά της Ροδόπης, ενώ ενδέχεται να απαντά και στον Όρβηλο ίσως και σε άλλα βουνά των συνόρων.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρηση του είδος χαρακτηρίζεται ως Ικανοποιητική.

Οι ελληνικοί πληθυσμοί απειλούνται από την υποβάθμιση των αλπικών ενδιαιτημάτων, λόγω κατασκευής χιονοδρομικών κέντρων και αιολικών πάρκων.

Τρανόσαυρα

(*Lacerta trilineata*)

Περιγραφή

Ολικό μήκος σώματος έως και 16 εκατοστά, με την ουρά να ξεπερνά το διπλάσιο μήκος. Το σώμα της είναι εύρωστο και τα άκρα της μεγάλα. Το κεφάλι μεγάλο με σχετικά οξύληκτο ρύγχος. Τα ανήλικα άτομα εμφανίζονται είτε με ενιαίο καφέ χρώμα ραχιαία με λευκά στίγματα κατά μήκος των πλευρών, είτε με 3-5 λευκές γραμμές κατά μήκος του σώματος σε καφέ φόντο. Τα ενήλικα αρσενικά έχουν ενιαίο έντονο πράσινο χρώμα ραχιαία και συχνά κατά την αναπαραγωγική πε-

ρίοδο εμφανίζουν γαλάζιο χρώμα στο λαιμό πλευρικά, ενώ σε μερικά άτομα το γαλάζιο χρώμα μπορεί να εκτείνεται σε ολόκληρες τις πλευρές. Τα θηλυκά έχουν ενιαίο πράσινο χρώμα και συνήθως διατηρούν τις λευκές γραμμές και στίγματα της ανήλικης φάσης, ενώ διακρίνονται από τα αρσενικά και από το κατά πολύ μικρότερο αναλογικά κεφάλι τους. Και στα δύο φύλα η κοιλιά είναι έντονου κίτρινου χρώματος στην ενήλικη φάση τους. Κάποιοι νησιωτικοί πληθυσμοί μπορεί ελαφρώς να διαφέρουν.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

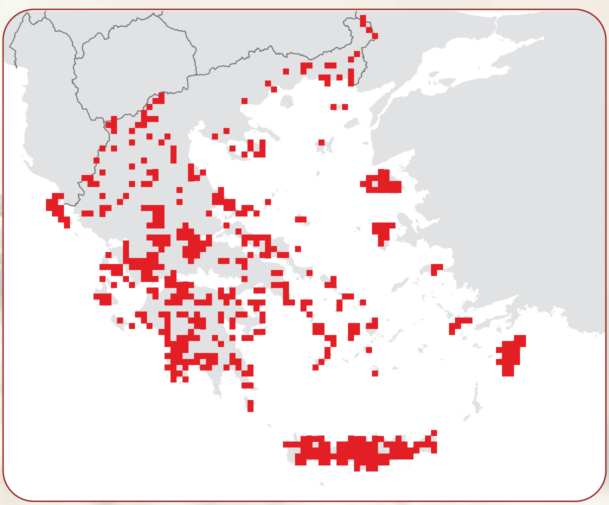
Πρόκειται για ημερόβια σαύρα, πολύ νευρική και ντροπαλή που θα τρέξει ταχύτατα να κρυφτεί στη βλάστηση με την παραμικρή ενόχληση. Προτιμά ενδιαιτήματα με πυκνή βλάστηση και βράχους και μπορεί να βρεθεί σε ανοιχτά δάση, μεσογειακή μακκία, λιβάδια, αμμοθίνες, κήπους, ελαιώνες, κ.ά. Συχνά σκαρφαλώνει σε πετρότοιχους, κορμούς και θάμνους. Τα αρσενικά κρατούν επικράτειες και τις διεκδικούν σθεναρά. Η αναπαραγωγή ξεκινά νωρίς την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν από έξι έως 20 αυγά (σπάνια περισσότερα) στις αρχές του καλοκαιριού. Τρέφεται με κάθε λογής Ασπόνδυλα, αλλά και με μικρά Ερπετά και Θηλαστικά.

Εξάπλωση

Εξαπλώνεται στις δυτικές και ανατολικές ακτές των Βαλκανίων και στην δυτική Τουρκία. Στην Ελλάδα απαντά σχεδόν σε όλη την ηπειρωτική χώρα και στα περισσότερα νησιά.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Πρασινόσαυρα

(*Lacerta viridis*)

Περιγραφή

Μεγάλη πράσινη σαύρα με μήκος σώματος έως και 13 εκατοστά και ουρά που φτάνει σε διπλάσιο μήκος. Τα αρσενικά έχουν λεπτότερη κοιλιά και μεγαλύτερο κεφάλι από τα θηλυκά. Εμφανίζει σχετική ποικιλομορφία σε χρώματα και σχέδια. Τα ανήλικα είναι ενιαίου ανοιχτού καφέ χρώματος. Ο τυπικός χρωματισμός και των δύο φύλων περιλαμβάνει έντονο πράσινο σώμα και άκρα, συχνά με σμαραγδί στίγματα, γαλάζιο λαιμό και σιαγόνα και υπόλευκη ή ανοιχτή κίτρινη κοιλιά.

Ενίοτε το μισό πίσω μέρος του σώματος μπορεί να είναι ανοιχτό καφέ. Τα αρσενικά αποκτούν έντονο μπλε χρώμα στο λαιμό και πλευρικά του κεφαλιού κατά την περίοδο αναπαραγωγής. Τα θηλυκά μπορούν να ποικίλουν σε χρώματα, έχοντας γαλάζιο ή άσπρο λαιμό, ενιαίο πράσινο ή καφέ χρώμα στη ράχη, με ή χωρίς μαύρες κηλίδες, ενώ συχνά φέρουν δύο λευκές γραμμές πλευροραχιαία κατά μήκος του σώματος. Επίσης, έχουν παρατηρηθεί πληθυσμοί όπου και τα δύο φύλα εμφανίζουν ενιαίο έντονο πράσινο χρώμα, τόσο ραχιαία, όσο και στο κεφάλι, το λαιμό και την κοιλιά, ενώ το γαλάζιο απουσιάζει εντελώς.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ημερόβια και ντροπαλή σαύρα που κρύβεται ταχύτατα στη βλάστηση όταν αισθανθεί κίνδυνο. Συχνά σκαρφαλώνει σε βράχους και θάμνους. Κοινή σε ενδιαιτήματα με υγρασία και βλάστηση όπως υγρότοποι, δάση και λιβάδια, αλλά συναντάται και σε ξηρότερους βιοτόπους όπως η μεσογειακή μακκία. Απαντά από το επίπεδο της θάλασσας έως και 2.200 μέτρα υψόμετρο. Η αναπαραγωγή ξεκινά το Μάιο και τα θηλυκά γεννούν 5-23 αυγά αρχές του καλοκαιριού. Τρέφεται με Ασπόνδυλα, αλλά και με μικρά Ερπετά. Ευκαιριακά θα καταναλώσει φυτική τροφή, όπως φρούτα.

Εξάπλωση

Απαντά σε όλα τα Βαλκάνια και στη βόρεια Τουρκία. Στην Ελλάδα συναντάται σε όλη σχεδόν τη χώρα ηπειρωτικά, εκτός από την Πελοπόννησο, ενώ σπανίζει στη Στερεά Ελλάδα. Στη νησιωτική χώρα εξαπλώνεται μόνο στην Εύβοια, Θάσο, Σαμοθράκη και Κέρκυρα, και πιθανόν στους Παξούς και τη Σκιάθο.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Οφίσωψ

(*Ophisops elegans*)

Περιγραφή

Ο οφίσωψ είναι μία μικρή σαύρα το μήκος της οποίας δεν ξεπερνά τα 15 εκατοστά. Χαρακτηριστικό του είδους είναι η απουσία βλεφάρων και η παρουσία μίας διάφανης προστατευτικής οφθαλμικής μεμβράνης, ένα γνώρισμα των φιδιών, εξ'ού και το όνομα Οφίσωψ (όφις + ωψ, όραση του φιδιού). Οι φολίδες της ράχης και της ουράς είναι τροπιδωτές, σαν κεραμίδια και αλληλεπικαλυπτόμενες. Η ράχη είναι καφέ με μαύρα στίγματα και την κάθε πλευρά του ζώου

διατρέχουν δύο κίτρινες-μπλε λωρίδες. Κατά την αναπαραγωγική περίοδο, ο λαιμός των αρσενικών αποκτά έντονο κιτρινοπράσινο χρώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται την ημέρα, από την άνοιξη μέχρι και το φθινόπωρο και μπορεί παραμένει ενεργό καθόλη τη διάρκεια ακόμα και των πιο θερμών θερινών ημερών. Αναπαράγεται στα μέσα της άνοιξης και τα θηλυκά γεννούν από 1 έως 5 αυγά, συνήθως δύο φορές τον χρόνο. Τρέφεται κυρίως με Έντομα αλλά και άλλα Αρθρόποδα, όπως οι Αράχνες. Συναντάται σε ανοικτές και ξηρές περιοχές με μακκία βλάστηση ή φρύγανα, κάτω από πέτρες και ξύλα ή μέσα στη στρωμνή λιβαδιών και καλλιεργειών.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Τουρκία, την Εγγύς Ανατολή (Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανος, Συρία), τη Β. Αφρική (Αλγερία, Λιβυή, Αίγυπτος) και την Ασία (Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Ιράν, Ιράκ, Πακιστάν, Ινδία, Ρωσία). Στην Ελλάδα εξαπλώνεται στη Θράκη και στα νησιά του βόρειου και του ανατολικού Αιγαίου.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Ο οφίσωψ περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα ΙV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο ΠΔ 67/81. Χαρακτηρίζεται ως είδος μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2009) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009), καθώς οι πληθυσμοί του παραμένουν σταθεροί και συναντώνται συχνά εντός προστατευόμενων περιοχών. Πιθανές απειλές για το είδος είναι η χρήση φυτοφαρμάκων, η υπερβόσκηση, η υλοτομία και η καταστροφή των ενδιαιτημάτων του εξαιτίας των λατομείων.

Κλωστιδάκι

(*Podarcis cretensis*)

Περιγραφή

Το μήκος κεφαλοκορμού μπορεί να φτάσει τα 7,1 εκατοστά. Τα αρσενικά είναι μεγαλύτερα από τα θηλυκά. Φέρει λείο κολάρο. Οι χρωματισμοί μπορεί να διαφοροποιούνται ανά άτομο, με το φύλο, αλλά και εποχικά. Ο χρωματισμός της ράχης μπορεί να είναι καφέ, γκριζωπός, λαδί, πράσινος ή συνδυασμός των παραπάνω με πολλές σκούρες κηλίδες και στίγματα. Συχνά φέρει δύο ανοιχτόχρωμες ρίγες ραχιοπλευρικά, οι οποίες είναι πιο εμφανείς στα θηλυκά. Η κοιλιά

έχει ομοιόμορφο ανοιχτό γκρί, γαλαζωπό ή κιτρινωπό χρώμα. Κατά την περίοδο της αναπαραγωγής τα αρσενικά μπορεί να φέρουν έντονο κίτρινο ή πορτοκαλί έως κοκκινωπό χρώμα στην κοιλιά και μεγάλες γαλάζιες κηλίδες στα πλευρά.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Το κλωστιδάκι αναγνωρίστηκε ως ξεχωριστό είδος το 2008, ενώ μέχρι τότε θεωρούταν υποείδος της αιγαιόσαυρας. Είναι είδος ημερόβιο που μπορεί να παραμείνει δραστήριο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Το καλοκαίρι παρουσιάζει δικόρυφη ημερήσια δραστηριότητα με μέγιστα το πρωί και το απόγευμα. Είναι εδαφόβιο ζώο με μέτριες αναρριχητικές ικανότητες. Συνήθως απαντάται σε θαμνώδεις περιοχές με αραιή βλάστηση, καλυμμένες σε μεγάλο ποσοστό από πέτρες και βράχια, ή ακόμη και σε αμμώδεις οικοτόπους. Η περίοδος του ζευγαρώματος διαρκεί περίπου από τον Φεβρουάριο ως τον Μάιο και τα θηλυκά γεννούν 1-5 αυγά, συνήθως δύο φορές το χρόνο. Τρέφεται κυρίως με μικρά Ασπόνδυλα, ιδιαίτερα Κολεόπτερα, αλλά και με σαλιγκάρια και Αράχνες. Ενίοτε τρέφεται και με σαύρες μικρότερου μεγέθους, ενώ έχουν παρατηρηθεί και πληθυσμοί που τρέφονται με νέκταρ.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό της Κρήτης και των νησίδων περιμετρικά της. Η παρουσία του περιορίζεται στο δυτικό τμήμα της Κρήτης, κυρίως δυτικά του Β-Ν άξονα που διασχίζει την πόλη του Ρεθύμνου, και σε αρκετές νησίδες, κυρίως στα ανατολικά της. Μπορεί να βρεθεί σε υψόμετρο έως και 2000 μέτρα.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης (ως *Podarcis erhardii*) και στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ), ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Κινδυνεύον (EN) από την IUCN (2020) και ως Τρωτό (VU) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η υποβάθμιση και η απώλεια των προτιμητέων ενδιαιτημάτων του λόγω της αστικοποίησης και της τουριστικής ανάπτυξης αποτελούν την κύρια απειλή που αντιμετωπίζει το είδος.

Αιγαιόσαυρα

(*Podarcis erhardii*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος μπορεί να ξεπερνά τα 7,5 και σπάνια τα 10 εκατοστά, με την ουρά να έχει διπλάσιο μήκος. Τα αρσενικά είναι μεγαλύτερα από τα θηλυκά. Έχει ψηλό και καλά ανεπτυγμένο κεφάλι με λείο κολάρο λαιμού. Εμφανίζει τεράστια ποικιλία χρωματισμών, ωστόσο ο τυπικός είναι ο καστανός-λαδί ή πρασινωπός, με πολλά μαύρα σημάδια. Δύο στενές κιτρινωπές παράλληλες ρίγες διατρέχουν τη ράχη, η κοιλιά είναι γκρίζα ή κιτρινωπή και τα πλευρά καστανά ή

γκρίζα. Μπλε φωτεινά στίγματα εμφανίζονται στα αρσενικά κατά την περίοδο αναπαραγωγής, ενώ η κοιλιά γίνεται έντονη κίτρινη ή πορτοκαλί.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

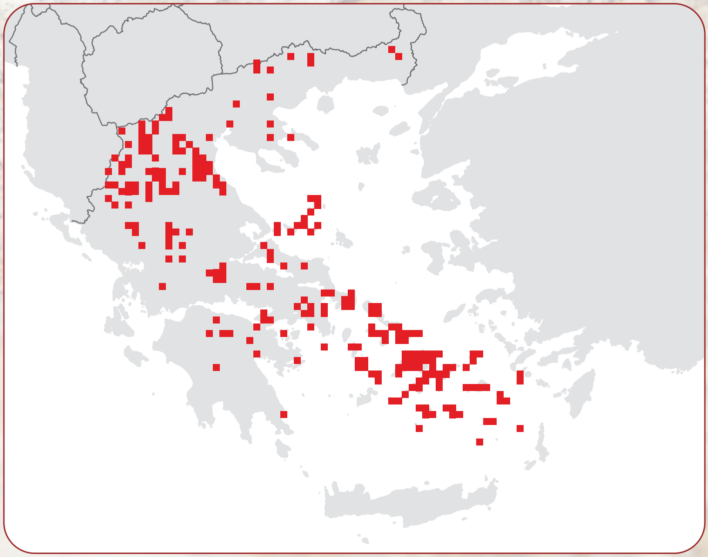
Εξαιρετικός αναρριχητής που προτιμά ξηρούς βιότοπους (π.χ. φρύγανα, αμμοθίνες, ξερολιθιές) μέχρι τα 1.500 μέτρα υψόμετρο. Αυστηρά ημερόβιο είδος που παραμένει ενεργό όλο το έτος με εξαίρεση τους βόρειους πληθυσμούς. Η αναπαραγωγή πραγματοποιείται από το Φεβρουάριο μέχρι το Μάιο, με τα θηλυκά να γεννούν 1-5 αυγά δύο φορές το χρόνο (ένας μήνας χρόνος εκκόλαψης). Παρατηρείται υψηλός ανταγωνισμός μεταξύ αρσενικών. Τρέφεται κυρίως με Έντομα, ενώ έχει παρατηρηθεί και κανιβαλισμός.

Εξάπλωση

Κατανέμεται στην ηπειρωτική Ελλάδα (εκτός από τα παράλια του Ιονίου), σε μέρη της ανατολικής και βόρειας Πελοποννήσου, στις Κυκλάδες (εκτός του Αρχιπελάγους της Μήλου), στις Σποράδες (εκτός του Αρχιπελάγους της Σκύρου και της νησίδας Πιπέρι) και στην Αστυπάλαια και γύρω νησίδες. Σύμφωνα με μοριακές αναλύσεις, οι πληθυσμοί του κεντρικού Αιγαίου φαίνεται να αποτελούν διακριτό είδος.

Καθεστώς Προστασίας

Η αιγαιόσαυρα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, καθώς και στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, ενώ προστατεύεται και εθνικά (Π.Δ. 67/1981). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Υπάρχει σε πολλές προστατευόμενες περιοχές, ενώ οι πληθυσμοί βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο.

Σαύρα της Σκύρου

(*Podarcis gaigeae*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος φτάνει τα 8,5 εκατοστά, ενώ η ουρά τα 10 εκατοστά. Τα αρσενικά είναι πιο μεγαλόσωμα από τα θηλυκά. Έχει καλοσχηματισμένο λαιμό, με λείο κολάρο. Ο χρωματισμός της ράχης έχει φωτεινό πράσινο χρώμα με πολλά σκούρα σημάδια που συχνά σχηματίζουν γραμμωτά σχέδια. Η περιοχή της κοιλιάς είναι γκριζωπή ή υπόλευκη, ενώ τα πλευρά είναι καστανά-λαδί με μικρά μαύρα στίγματα. Τα θηλυκά έχουν πιο ομοιογενή χρωματισμό από τα αρσενικά.

Κατά την περίοδο αναπαραγωγής τα αρσενικά εμφανίζουν στην περιοχή της κοιλιάς έντονο πορτοκαλί χρώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Απαντά σε φρύγανα, χαμηλές μακκίες, ανοικτές εκτάσεις με πέτρες, ήπιες πλαγιές με μέτρια βλάστηση και αμμοθίνες. Προτιμά περιοχές σε χαμηλό υψόμετρο. Δραστηριοποιείται αποκλειστικά την ημέρα και παραμένει ενεργή όλο το έτος. Η περίοδος αναπαραγωγής διαρκεί από τις αρχές Μαρτίου έως τα μέσα Αυγούστου, με τα θηλυκά να γεννούν 1-5 αυγά (χρόνος εκκόλαψης 20-30 ημέρες), μία με δύο φορές το χρόνο. Τρέφεται αποκλειστικά με χερσαία Ασπόνδυλα, κυρίως Έντομα. Έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις κανιβαλισμού. Σε κάποιες νησίδες οι πληθυσμοί εμφανίζουν έντονα χαρακτηριστικά γιγαντισμού.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό του Αρχιπελάγους της Σκύρου, ενώ κατανέμεται και στη νησίδα Πιπέρι. Η γενετική δομή των πληθυσμών αντικατοπτρίζει ως ένα βαθμό την απομόνωση των νησίδων ύστερα από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας μετά την τελευταία παγετώδη περίοδο.

Καθεστώς Προστασίας

Η σαύρα της Σκύρου περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Τρωτό είδος (VU) από την IUCN (2020) εξαιτίας της περιορισμένης κατανομής και της πιθανότητας εισαγωγής θηρευτών στις περιοχές εξάπλωσής, χάρη όμως στο ικανοποιητικό επίπεδο των πληθυσμών αναφέρεται ως Σχεδόν Κινδυνεύον (NT) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Λεβεντόσαυρα

(*Podarcis levendis*)

Περιγραφή

Θεωρείται από τους μεγαλύτερους εκπροσώπους του γένους Podarcis, καθώς το μήκος κεφαλοκορμού μπορεί να φτάσει τα 7,9 εκατοστά. Τα αρσενικά είναι μεγαλύτερα από τα θηλυκά. Φέρει λείο κολάρο. Όπως και σε άλλα είδη του γένους, οι χρωματισμοί μπορεί να διαφοροποιούνται ανά άτομο, με το φύλο και εποχικά. Το βασικό χρώμα της ράχης είναι πρασινωπό έως καφέ με μαύρα στίγματα και κηλίδες. Μπορεί να φέρει δύο ανοιχτόχρωμες ρίγες ραχιοπλευρικά. Η κοιλιά είναι συνήθως

ανοιχτόχρωμη, αλλά κατά την περίοδο του ζευγαρώματος τα αρσενικά μπορεί να έχουν πορτοκαλί αποχρώσεις στην κοιλιά και γαλάζιες κηλίδες στα πλευρά.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Η λεβεντόσαυρα περιγράφηκε ως ξεχωριστό είδος το 2008, ενώ μέχρι τότε θεωρούταν υποείδος της αιγαιόσαυρας. Δεν γνωρίζουμε πολλά για τη βιολογία του είδους λόγω της εξαιρετικά περιορισμένης γεωγραφικής του εξάπλωσης και του δυσπρόσιτου της περιοχής. Είναι ζώο ημερόβιο και εδαφόβιο. Πιθανότατα παραμένει δραστήριο όλο το χρόνο, ενώ το καλοκαίρι αποφεύγει τις υψηλές θερμοκρασίες του μεσημεριού. Ζευγαρώνει την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν συνήθως δύο φορές το χρόνο. Το ενδιαίτημα της αποτελείται από αραιά φρύγανα, πέτρες και βράχια. Τρέφεται με Ασπόνδυλα (κυρίως Έντομα και Αράχνες), αλλά και με φυτική ύλη (κυρίως φύλλα).

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό των νησίδων Πορί (Πρασονήσι) και Λαγούβαρδος που βρίσκονται μεταξύ Κυθήρων και Αντικυθήρων.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ως *Podarcis erhardii* περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης και στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ), ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως Τρωτό (VU), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Αν και δεν αντιμετωπίζει κάποια πίεση την παρούσα στιγμή, η ιδιαίτερα περιορισμένη περιοχή εξάπλωσής του (~0,33 τετραγωνικά χιλιόμετρα), το καθιστά ευάλωτο σε οποιαδήποτε διαταραχή, όπως η πυρκαγιά, η εισαγωγή κάποιου θηρευτή, η υποβάθμιση του ενδιαιτήματος του λόγω βόσκησης, η συλλογή του για ερευνητικούς σκοπούς κ.α.

Σαύρα της Μήλου

(*Podarcis milensis*)

Περιγραφή

Η σαύρα της Μήλου έχει μικρό μήκος σώματος (6,5-7,5 εκατοστά) ενώ η ουρά έχει το διπλάσιο μήκος. Τα αρσενικά έχουν καφέ-γκρι έως πρασινωπό χρώμα στη ράχη και μαύρες πλευρές με μεγάλες μπλε, γαλάζιες, άσπρες ή κίτρινες κηλίδες. Η κοιλιακή πλευρά είναι επίσης μαύρη με άσπρες γραμμές και κηλίδες, αν και στα αρσενικά ορισμένων περιοχών οι κηλίδες του σαγονιού και του λαι-

μού απουσιάζουν. Τα θηλυκά έχουν μουντό καφέ χρώμα και ορισμένα φέρουν ανοικτόχρωμες πλευρικές γραμμές και ανοικτόχρωμες κηλίδες στον λαιμό τους.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται την ημέρα, καθόλη τη διάρκεια του χρόνου. Η αναπαραγωγική περίοδος είναι ιδιαίτερα μακρά, διαρκεί από τον Ιανουάριο μέχρι τον Αύγουστο. Κατά τη διάρκειά της τα θηλυκά γεννούν πολλές φορές από 1 έως 3 αυγά. Η σαύρα της Μήλου τρέφεται κυρίως με Αρθρόποδα: Ημίπτερα, Κολεόπτερα, Αράχνες και μυρμήγκια. Συναντάται σε καλλιέργειες, κήπους και ξερολιθιές, σε βραχώδεις περιοχές και ανοικτές εκτάσεις με μακκία ή χαμηλή βλάστηση, σε αμμοθίνες παραλιακών οικοσυστημάτων και σε παράκτιους αλμυρούς βάλτους.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό του αρχιπελάγους της Μήλου όπου συναντάται από τα παραλιακά οικοσυστήματα μέχρι και τα 685 μέτρα υψόμετρο.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Η σαύρα της Μήλου περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) ενώ προστατεύεται και από την ελληνική νομοθεσία (ΠΔ 67/81). Χαρακτηρίζεται ως σχεδόν απειλούμενο είδος (NT) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009) και ως τρωτό (VU) από την IUCN (2020), καθώς πρόκειται για ενδημικό είδος με περιορισμένη κατανομή, αν και μέρος αυτής βρίσκεται εντός προστατευόμενων περιοχών. Η κύρια απειλή που έχει αντιμετωπίσει το είδος στο παρελθόν είναι η παράνομη παγίδευσή του για την πώλησή του ως κατοικίδιο.

Τοιχόσαυρα

(*Podarcis muralis*)

Περιγραφή

Η τοιχόσαυρα είναι μία μικρή σαύρα με μήκος σώματος που δεν ξεπερνά τα οκτώ εκατοστά και ουρά με περισσότερο από το διπλάσιο μήκος. Εμφανίζει μεγάλη χρωματική ποικιλομορφία: τα ενήλικα έχουν καφέ, πράσινο-καφέ, γκρι, πρασινωπό, ή γενικά σκούρο χρώμα, με σκουρόχρωμες λωρίδες ή κηλίδες. Τα θηλυκά συχνά φέρουν ανοικτόχρωμες λωρίδες στη ράχη, ενώ τα αρσενικά έχουν πιο έντονο χρώμα και σκούρες πλευρές με ένα δικτυωτό πρότυπο και λευκές

κλίδες. Το χρώμα της κοιλιάς μπορεί να είναι λευκό, γκρι, κοκκινωπό ή πρασινωπό με μπλε στην περιφέρεια.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

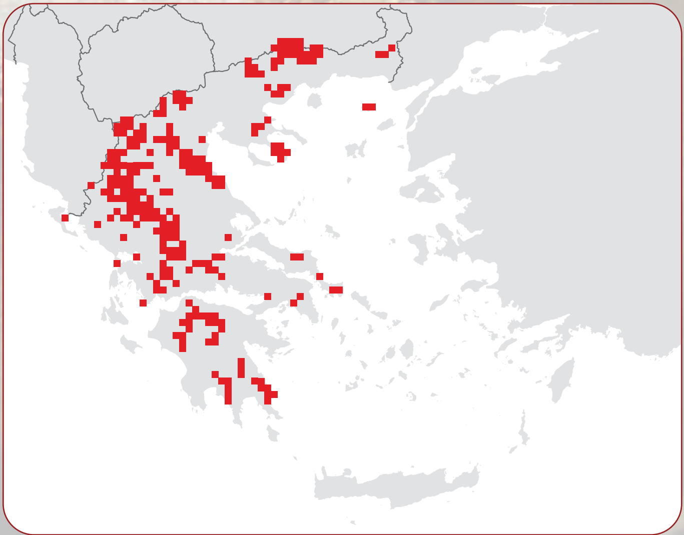
Δραστηριοποιείται την ημέρα κατά τη μεγαλύτερη διάρκεια του έτους, καθώς ανέχεται ακόμα και τις χαμηλές χειμωνιάτικες θερμοκρασίες. Τα θηλυκά γεννούν από 2 έως 10 αυγά (συνήθως 6), δύο με τρεις φορές τον χρόνο. Τρέφεται κυρίως με Αρθρόποδα. Όπως φανερώνει το όνομά της, αναρριχάται με ευκολία και συνεπώς μπορεί να βρεθεί σε πλήθος ανθρωπογενών ενδιαιτημάτων, εντός πόλεων και χωριών, όπως οι ξερολιθιές, τα ερείπια, οι κήποι και οι καλλιέργειες. Συναντάται επίσης σε βραχώδεις περιοχές, σάρες, περιοχές με μακκία βλάστηση και σε δάση φυλλοβόλων και κωνοφόρων.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται από τη βόρεια Ισπανία, τη Γαλλία και την Ιταλία, μέχρι τα Βαλκάνια και την ανατολική Τουρκία. Στην Ελλάδα βρίσκεται στην ηπειρωτική χώρα και στην Πελοπόννησο. Έχει επίσης μεταφερθεί στην Ελβετία, τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Η.Π.Α.

Καθεστώς Προστασίας και κινδύνου

Η τοιχόσαυρα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο ΠΔ 67/81. Χαρακτηρίζεται ως είδος μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009), καθώς οι πληθυσμοί της παραμένουν σταθεροί, έχει μεγάλη εξάπλωση συχνά εντός προστατευόμενων περιοχών, και μπορεί να επιβιώνει σε πληθώρα διαφορετικών ενδιαιτημάτων. Τοπικά, πληθυσμοί μπορεί να απειλούνται από την ανάπτυξη ορεινών υποδομών ή την εντατικοποίηση της γεωργίας.

Τσαπερδόνα

(*Podarcis peloponnesiacus*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος φτάνει τα 8,5 εκατοστά, ενώ η ουρά ξεπερνά τα 16 εκατοστά. Τα αρσενικά είναι πιο μεγαλόσωμα από τα θηλυκά. Έχει εύρωστο σώμα, καλοσχηματισμένο και συμπαγές κεφάλι με λείο κολάρο λαιμού. Το τυπικό χρώμα της ράχης είναι καστανό-λαδί και πράσινο με πολλές σκουρόχρωμες και κιτρινωπές κηλίδες. Η κοιλιά είναι πορτοκαλί στα αρσενικά και κιτρινωπή ή λευκή στα θηλυκά, χωρίς σημάδια. Στα πλευρά των αρσενικών και στα πρόσθια άκρα

υπάρχουν μπλε στίγματα που γίνονται έντονα κατά την περίοδο του ζευγαρώματος. Τα θηλυκά φέρνουν πάντα στη ράχη ένα ζεύγος ανοικτόχρωμων κιτρινοκαστανών λωρίδων, ενώ η σπονδυλική στήλη διατρέχεται από μια φαρδιά γκριζωπή ρίγα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

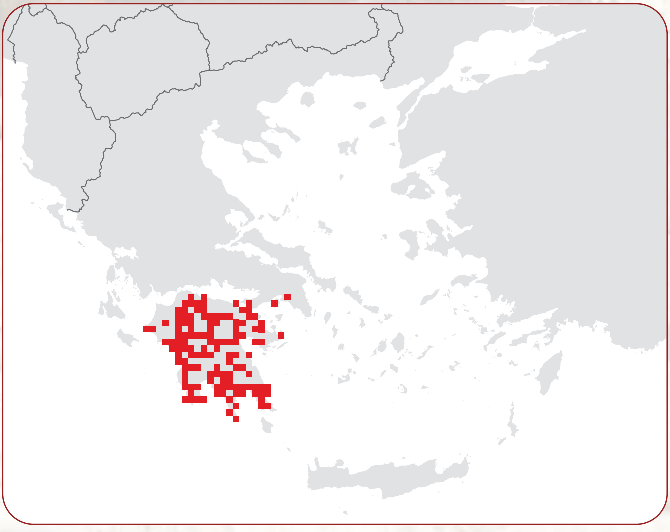
Απαντά σε μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων (ελαιώνες, ανοικτές εκτάσεις, θαμνώνες, ερείπια, ξερολιθιές κ.α.) από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τα 1.500 μέτρα. Ζει τόσο στο έδαφος όσο και στα βράχια. Μέτριος αναρριχητής, προτιμά σημεία με πολλές κρυψώνες και βλάστηση. Αποκλειστικά ημερόβιο είδος, με δραστηριότητα καθόλη τη διάρκεια του έτους με εξαίρεση κάποιους ορεινούς πληθυσμούς. Η περίοδος αναπαραγωγής αρχίζει το Μάρτιο και διαρκεί μέχρι το καλοκαίρι, με τα θηλυκά να γεννούν 1-6 αυγά (εκκόλαψη μετα από 25 μέρες). Τα αρσενικά είναι έντονα χωροκρατικά.

Εξάπλωση

Ενδημικό της Πελοποννήσου, κατανέμεται σε όλο το εύρος της στη νησίδα Ψιλή του αργολικού κόλπου και στη Ελαφόνησο, ενώ πρόσφατα εντοπίστηκε μεταφερμένος πληθυσμός στη Νίκαια Αττικής. Αποτελεί την πιο συνηθισμένη σαύρα της Πελοποννήσου.

Καθεστώς Προστασίας

Η τσαπερδόνα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, καθώς και στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, ενώ προστατεύεται και εθνικά (Π.Δ. 67/1981). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Οι πληθυσμοί βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο, ενώ αρκετοί βρίσκονται εντός προστατευόμενων περιοχών.

Σαύρα της Σικελίας

(*Podarcis siculus*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος (χωρίς την ουρά) των ενηλίκων ατόμων είναι περίπου εξίμισι εκατοστά για τα αρσενικά και έξι εκατοστά για τα θηλυκά. Το ολικό μήκος με την ουρά μπορεί να φτάσει έως τα 26 εκατοστά, καθιστώντας το είδος το μεγαλύτερο του γένους *Podarcis*. Ο χρωματισμός της ράχης ποικίλει αλλά συνήθως είναι πράσινος, σπανιότερα λαδί ή καφέ, ενώ κάποιοι ιταλικοί και κροατικοί πληθυσμοί φέρουν μαύρο/ μαύρο-μπλε χρωματισμό. Η κοιλιά είναι συνήθως λευκή

ή ανοικτόχρωμη, μπορεί όμως να φέρει και έντονα χρώματα. Το κέντρο της ράχης και τα πλευρά φέρουν σκούρα στίγματα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ημερόβιο είδος που τρέφεται κυρίως με Αρθρόποδα, αν και η δίαιτα του μπορεί να περιλαμβάνει και ασυνήθιστα ευρήματα όπως τρωκτικά, σαμιαμίδια ή ακόμα και άτομα του είδους του. Απαντάται σε μεγάλη ποικίλά ενδιαιτημάτων, τυπικά σε μεσογειακά οικοσυστήματα αλλά επίσης σε βραχώδη ή αμμώδη ενδιαιτήματα, σε κήπους, καλλιέργειες, λιβάδια καθώς και σε αστικές περιοχές. Το θηλυκό γεννάει 4-11 αυγά, τουλάχιστον δύο φορές ετησίως.

Εξάπλωση

Η σαύρα της Σικελίας είναι ξενικό είδος στην Ελλάδα. Εξαπλώνεται στην Ιταλία, την Κορσική, τις ακτές της Αδριατικής (από τη Σλοβενία έως το Μαυροβούνιο), τα Κροατικά νησιά και την Ελβετία. Έχει εισαχθεί από τον άνθρωπο στην ηπειρωτική Γαλλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Τουρκία, τις Ηνωμένες Πολιτείες και πρόσφατα και στην Ελλάδα (Αττική).

Καθεστώς Προστασίας

Η σαύρα της Σικελίας χαρακτηρίζεται από την IUCN (2020) ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), με τους πληθυσμούς του είδους να παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις. Οι φυσικοί του πληθυσμοί περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης και στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ). Όντας ξενικό είδος, δεν προστατεύεται από την ελληνική νομοθεσία.

Ισπανική Σαύρα

(*Podarcis vaucheri*)

Περιγραφή

Ο πληθυσμός της Ελλάδας έχει μια γενική μορφολογική εμφάνιση που θυμίζει την βαλκανόσαυρα (*Podarcis tauricus*) με την κύρια διαφορά να αποτελεί η ύπαρξη λείου κολάρου στο κάτω μέρος του λαιμού (πριονωτό στη βαλκανόσαυρα). Στα αρσενικά ο βασικός χρωματισμός της ράχης είναι έντονα πράσινος και με πολλά μαύρα σημάδια, το κεφάλι, τα οπίσθια άκρα και η ουρά καφέ, ενώ τα πλευρά είναι καφέ-κιτρινωπά με μαύρες και καστανόχρωμες κηλίδες και στίγ-

ματα. Στα θηλυκά η ράχη φέρει λιγότερο ή και καθόλου πράσινο χρωματισμό. Η κοιλιά είναι λευκόχρωμη και στα δύο φύλα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Το είδος στη γηγενή του κατανομή απαντά σε μια μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων (π.χ. βράχοι, θαμνώνες, βοσκοτόπια, κήποι, αγροτικά κτίσματα, αστικές περιοχές) από το επίπεδο της θάλασσας έως τα 3.100 μέτρα υψόμετρο. Τα θηλυκά γεννούν ένα με πέντε αυγά, με πολλαπλές γέννες μέσα στο έτος.

Εξάπλωση

Ξενικό είδος με γηγενή κατανομή τη νότια Ισπανία (Ανδαλουσία) και τη Βορειοδυτική Αφρική (Μαρόκο, Αλγερία, Τυνησία). Στην Ελλάδα εντοπίστηκε πρόσφατα ξενικός πληθυσμός στους Άγιους Ανάργυρους Αττικής. Η εισαγωγή του είδους αποδίδεται σε ανθρώπινη, πιθανότατα ακούσια μεταφορά. Ανάλυση μοριακής αναγνώρισης επιβεβαίωσε το είδος και την προέλευση του πληθυσμού από τη νότια Ισπανία.

Καθεστώς Προστασίας

Οι γηγενείς πληθυσμοί του είδους έχουν χαρακτηριστεί ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020). Ο πληθυσμός στην Αττική είναι εγκαθιδρυμένος με την μελέτη μοριακής αναγνώρισης να αναφέρει την καταμέτρηση άνω των 60 ατόμων σε όλο το εύρος των ηλικιών. Δεν έχει γίνει γνωστό ακόμα αν το είδος αυτό αποτελεί πηγή κινδύνου (π.χ. μέσω ανταγωνισμού) για άλλα αυτόχθονα είδη σαυρών της Ελλάδας. Απαιτείται μελέτη παρακολούθησης ώστε να διερευνηθεί η πιθανή εγκαθίδρυση νέων πληθυσμών, η κατάληψη νέων ενδιαιτημάτων και ο ανταγωνισμός με άλλα είδη σαυρών.

Βαλκανόσαυρα

(*Podarcis tauricus*)

Περιγραφή

Το μήκος σώματος ενδέχεται να ξεπερνά τα οκτώ εκατοστά, ενώ η ουρά είναι διπλάσια. Έχει φαρδύ και καλοσχηματισμένο κεφάλι, με πριονωτό κολάρο λαιμού. Στη ράχη υπάρχει μια φαρδιά λωρίδα έντονου, ανοικτού πράσινου που περιβάλλεται από δύο στενές κίτρινες-καστανές ρίγες, ενώ το βασικό χρώμα της κοιλιάς είναι γκρι-υπόλευκο. Η ουρά και τα πόδια είναι καστανά, ενώ στα πλευρά

υπάρχουν σκουρόχρωμες κηλίδες και καστανές πιτσιλιές. Ο έντονος πράσινος χρωματισμός της ράχης παρουσιάζει εποχικότητα (ακολουθεί τη βλάστηση) και γίνεται καστανός ή κίτρινος το καλοκαίρι και λαδί το φθινόπωρο.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Προτιμά ηλιόλουστες ανοικτές εκτάσεις με μέτρια βλάστηση και θέσεις με θάμνους, καθώς και πλαγιές, χωράφια, αμμοθίνες και λιβάδια από το ύψος της θάλασσας μέχρι τα 2.350 (συνήθως <800) μέτρα υψόμετρο. Ημερόβια, ευκίνητη, εδαφόβια σαύρα, σκαρφαλώνει σπάνια. Δραστήρια όλο το έτος στην Ελλάδα. Αναπαράγεται από τα μέσα Μαρτίου έως τον Αύγουστο. Τα θηλυκά γεννούν δύο φορές ετησίως 2-10 αυγά (εννέα εβδομάδες επώαση). Τρέφεται με Ασπόνδυλα, κυρίως Έντομα (προτίμηση σε Κολεόπτερα).

Εξάπλωση

Στον ελλαδικό χώρο εντοπίζεται ηπειρωτικά, στα ανατολικά της οροσειράς της Πίνδου, με νοτιότερο σημείο καταγραφής τη Βοιωτία. Ο μοναδικός νησιωτικός πληθυσμός βρίσκεται στη νησίδα Θασοπούλα. Η παρουσία του στην Εύβοια, όπως και στη Θάσο χρίζει διερεύνησης.

Καθεστώς Προστασίας

Η βαλκανόσαυρα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, καθώς και στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, ενώ προστατεύεται και εθνικά (Π.Δ. 67/1981). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Οι πληθυσμοί βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο, ενώ κάποιοι βρίσκονται εντός προστατευόμενων περιοχών.

Βαλκανόσαυρα του Ιονίου

(*Podarcis ionicus*)

Περιγραφή

Μήκος σώματος που μπορεί να ξεπερνά τα οκτώ εκατοστά, ενώ η ουρά είναι διπλάσια. Έχει φαρδύ, καλοσχηματισμένο κεφάλι, με πριονωτό κολάρο λαιμού. Η ράχη έχει έντονο ανοικτό πράσινο χρωματισμό με δύο μη καλοσχηματισμένες ρίγες από μαύρα στίγματα, που μπορεί να απουσιάζουν τελείως στα θηλυκά. Έχει υπόλευκη, κίτρινη ή ακόμα και πορτοκαλί κοιλιά, ουρά και πόδια καστανά, ενώ τα πλευρά είναι συχνά πρασινωπά με σκουρόχρωμες κηλίδες και καστανές

πιτσιλιές. Ο πράσινος χρωματισμός παρουσιάζει εποχικότητα και γίνεται καστανοκίτρινος το καλοκαίρι και λαδί το φθινόπωρο.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

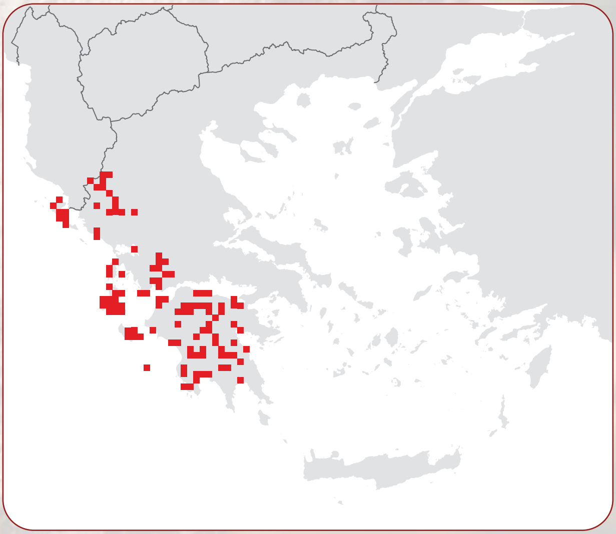
Προτιμά ηλιόλουστες ανοικτές εκτάσεις με χαμηλή βλάστηση και θέσεις με θάμνους, καθώς και ελαιώνες, καλλιέργειες, κήπους, φράκτες, όχθες ρυακιών και αμμώδεις θέσεις κοντά στην ακτή. Ημερόβια, ευκίνητη, εδαφόβια σαύρα, με μειωμένες αναρριχητικές ικανότητες. Είναι δραστήρια από τα τέλη Φεβρουαρίου μέχρι τις αρχές Νοεμβρίου και αναπαράγεται κυρίως Απρίλιο με Μάιο. Τα θηλυκά γεννούν δύο φορές ετησίως 2-10 αυγά (εννέα εβδομάδες επώαση). Τρέφεται με Ασπόνδυλα, κυρίως Κολεόπτερα και Αράχνες. Στη νησίδα Άρπυια Στροφάδων έχει καταγραφεί έντος φυλετικός διμορφισμός στο μέγεθος.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα κατανέμεται στην Ήπειρο και τη Στερεά Ελλάδα (δυτικά της οροσειράς της Πίνδου), στην Πελοπόννησο, στα νησιά Κέρκυρα, Κεφαλλονιά, Ιθάκη και Ζάκυνθο και στη νησίδα Άρπυια Στροφάδων. Η παρουσία της στη Λευκάδα και στους Παξούς δεν έχει επιβεβαιωθεί. Σύμφωνα με μοριακές αναλύσεις, οι πληθυσμοί της ομαδοποιούνται γενετικά σε πέντε, γεωγραφικά απομονωμένες, ομάδες.

Καθεστώς Προστασίας

Αναγνωρίστηκε ως είδος πρόσφατα, συνεπώς δεν έχει καθεστώς προστασίας. Ως υποείδος της Βαλκανόσαυρας (*P. tauricus*) όμως, περιλαμβάνεται στα Παραρτήματα II και IV της Σύμβασης της Βέρνης και της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ αντίστοιχα, προστατεύεται εθνικά (Π.Δ.67/1981) και χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Ικανοποιητικοί πληθυσμοί, κάποιοι βρίσκονται σε προστατευόμενες περιοχές.

Ζωοτόκα σαύρα

(*Zootoca vivipara*)

Περιγραφή

Σχετικά μικρή σαύρα με τελικό μήκος σώματος έως 6,5 εκατοστά, με ουρά έως και διπλάσια σε μήκος αλλά συνήθως μικρότερη. Η ουρά είναι χαρακτηριστικά παχιά στο μεγαλύτερο τμήμα της. Το χρώμα που κυριαρχεί και στα δύο φύλα είναι το καφέ με ανοιχτόχρωμη ράχη και σκουρότερες πλευρές. Μία σκούρα, σχεδόν μαύρη γραμμή διατρέχει το κέντρο της ράχης κατά μήκος του σώματος από το κεφάλι έως τη βάση της ουράς. Τα αρσενικά ξεχωρίζουν καθώς έχουν

πιο έντονα χρώματα, ενώ πλευροραχιαία φέρουν δύο φωτεινές γραμμές και μαύρα στίγματα κατά μήκος. Τα ανήλικα άτομα είναι σκουρότερα, συχνά με πολύ σκούρα, σχεδόν μαύρη ουρά, ενώ ο φυλετικός διμορφισμός διακρίνεται από πολύ νεαρή ηλικία.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για ημερόβια και κυρίως εδαφόβια σαύρα. Δραστηριοποιείται από τις αρχές της άνοιξης έως και τον Οκτώβριο, ανάλογα και τις ετήσιες κλιματικές διακυμάνσεις. Γενικώς μπορεί να βρεθεί σε ποικιλία ενδιαιτημάτων στο σύνολο της εξάπλωσης του είδους, όμως στην Ελλάδα απαντά μόνο σε αλπικά λιβάδια σε υψόμετρο 1.700 μέτρων και άνω. Η περίοδος αναπαραγωγής κυμαίνεται μεταξύ Μαρτίου και Ιουνίου. Πρόκειται για ζωοτόκο είδος και τα θηλυκά γεννούν 3-11 νεογνά στο τέλος του καλοκαιριού. Τρέφεται με ποικιλία Ασπονδύλων αλλά και με γυρίνους που αρπάζει μέσα από ρηχά νερά.

Εξάπλωση

Πρόκειται για τη σαύρα με τη μεγαλύτερη εξάπλωση παγκοσμίως καταλαμβάνοντας σχεδόν όλο το γεωγραφικό μήκος της Ευρασίας. Στην Ελλάδα ανακαλύφθηκε πολύ πρόσφατα να περιορίζεται μόνο σε μια μικρή περιοχή του Εθνικού Πάρκου Οροσειράς Ροδόπης, στα σύνορα με τη Βουλγαρία. Ο πληθυσμός αυτός συνιστά το νοτιότερο άκρο της παγκόσμιας κατανομής του είδους.

Καθεστώς Προστασίας

Η ζωοτόκα σαύρα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020). Η κατάσταση διατήρησης και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του ελληνικού πληθυσμού είναι ακόμα άγνωστα και χρήζουν διερεύνησης.

Αβλέφαρος

(*Ablepharus kitaibelii*)

Περιγραφή

Μικρόσωμη σαύρα με λεπτό κυλινδρικό σώμα και πολύ μικρά πόδια.Το μήκος της δεν ξεπερνάει τα 13 εκατοστά μαζί με την ουρά η οποία είναι 1,5 φορά μεγαλύτερη του σώματος. Ραχιαία το χρώμα της είναι σκούρο γυαλιστερό καφέ με μικροσκοπικά στίγματα. Μια λεπτή ανοιχτόχρωμη γραμμή διατρέχει τα πλευρά από το κεφάλι έως την ουρά. Δεν διαθέτει βλέφαρα και το μάτι προστατεύεται από διάφανο δέρμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

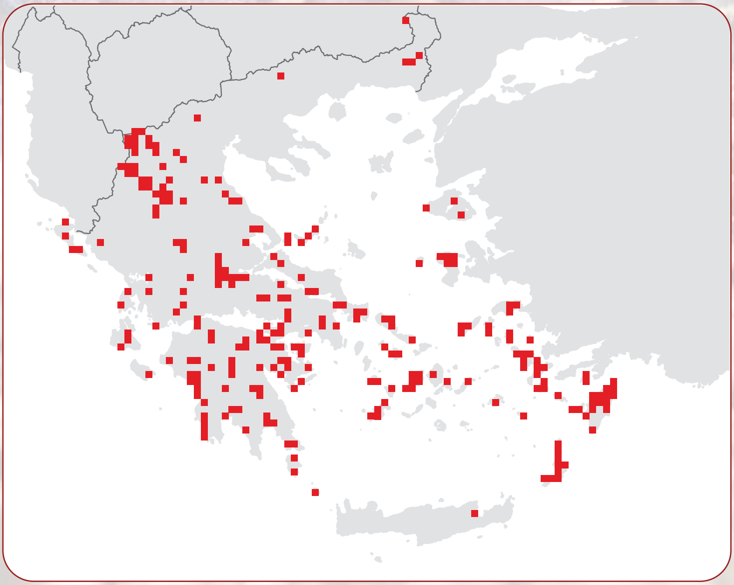
Χρησιμοποιεί μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων από παράκτιες θίνες έως θαμνώδεις λόφους και δάση. Το βασικό χαρακτηριστικό των περιοχών που συναντάται σε μεγαλύτερες πυκνότητες είναι η σχετικά πυκνή αλλά χαμηλή εδαφοκάλυψη, συνήθως με ποώδη βλάστηση ή με φυλλοστρωμνή. Βρίσκεται έως το υψόμετρο των 900 μέτρων, τις περισσότερες φορές αρκετά χαμηλότερα. Ημερόβιο είδος που λόγω μεγέθους μπορεί να θερμανθεί πολύ γρήγορα με αποτέλεσμα να είναι πολύ δραστήριο και τον χειμώνα, τις ημέρες με ηλιοφάνεια. Αποφεύγει τις υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού με το να δραστηριοποιείται νωρίς το πρωί και το σούρουπο. Τα ατροφικά του πόδια τα χρησιμοποιεί μόνο σε πολύ μικρή ηλικία ενώ τα ενήλικα κινούνται σχεδόν αποκλειστικά με οφιοειδή κίνηση του σώματος. Τρέφεται με μικρά Αρθρόποδα. Ζευγαρώνει σχετικά νωρίς την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 2-4 αυγά. Μικρό ποσοστό του πληθυσμού ξεπερνάει τα δύο έτη ζωής.

Εξάπλωση

Το είδος έχει ευρεία εξάπλωση στην ηπειρωτική Ελλάδα, την Πελοπόννησο, την Εύβοια, καθώς και στα περισσότερα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως Ικανοποιητική.

Λιακόνι

(*Chalcides ocellatus*)

Περιγραφή

Είδος με συγκριτικά μακρύ χοντρό σώμα και λαιμό, μικρό κεφάλι και μικρά και αδύναμα πόδια. Δίνει την αίσθηση κοντόχοντρης σαύρας, ειδικά τα ενήλικα, λόγω της σχετικά κοντής ουράς που είναι μικρότερη από το μήκος του σώματος. Ολικό μήκος 20 εκατοστά μαζί με την ουρά. Λείες γυαλιστερές φολίδες, 28-38 στο μέσον του σώματος. Το βασικό χρώμα της ράχης είναι ανοιχτό καφέ έως

κιτρινωπό. Στην ράχη πολυάριθμες μαύρες φολίδες με άσπρη γραμμή στο μέσον τους είναι συχνά ενωμένες σχηματίζοντας εγκάρσιες γραμμές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

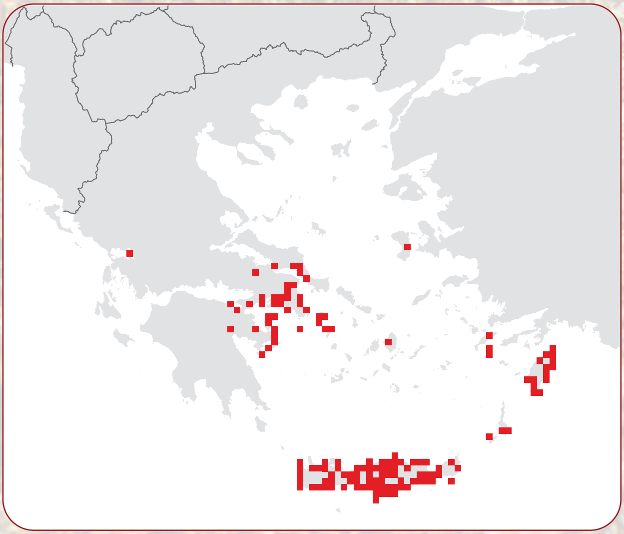
Προτιμάει ανοικτές περιοχές με ποώδη βλάστηση ή φρύγανα αλλά βρίσκεται και σε ανοίγματα σε θαμνώδεις περιοχές ή σε δάση. Παρατηρείται και σε καλλιέργειες όπως και σε κατοικημένες περιοχές. Συνήθως βρίσκεται κρυμμένο κάτω από πέτρες και σε σχισμές ή θαμμένο σε μαλακό υπόστρωμα. Δραστηριοποιείται την ημέρα αλλά αποφεύγει τις υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού. Συχνά, το καλοκαίρι, δραστηριοποιείται νωρίς το πρωί και αργά απόγευμα ή και την νύχτα. Όσο μεγαλώνει χρησιμοποιεί λιγότερο τα ατροφικά του πόδια και συχνά μετακινείται γρήγορα με οφιοειδείς κινήσεις του σώματος. Τρέφεται κυρίως με Ασπόνδυλα αλλά και με φυτικές τροφές. Είναι ωοζωοτόκο είδος και τα θηλυκά γεννούν μέχρι 12 μικρά, σπάνια και περισσότερα τα οποία έχουν μήκους 7-10 εκατοστά. Σε ορισμένες περιοχές, όπως στην Κρήτη, πιστεύεται λανθασμένα ότι είναι δηλητηριώδες.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στην ηπειρωτική Ελλάδα αλλά είναι πιο κοινό στην ανατολική Στερεά, βορειοανατολική Πελοπόννησο, Εύβοια, Κρήτη και νησιά του Σαρωνικού. Βρίσκεται επίσης σε ορισμένα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, των Δωδεκανήσων και στην Κέα.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως Ικανοποιητική.

Χρυσόσαυρα

(*Heremites auratus*)

Περιγραφή

Πρόκειται για εύρωστο σκίγκο με σχετικά μεγάλα άκρα για την Οικογένεια που ανήκει (Scincidae). Το ολικό μήκος σώματος φτάνει τα 10 εκατοστά με την ουρά να έχει περίπου το ίδιο μήκος. Το χρώμα της ράχης είναι χρυσαφί με δύο παράλληλες σειρές εγκάρσιων μαύρων μπαρών που εκτείνονται κατά μήκος από το κεφάλι έως την ουρά. Οι πλευρές της είναι σχεδόν μαύρες με εγκάρσιες-κατακόρυφες σειρές από άσπρα στίγματα. Το δέρμα της είναι γυαλιστερό και, σε

συνδυασμό με το χρώμα της ράχης, δίνει πραγματικά την εντύπωση της χρυσής, μεταλλικής όψης. Ο λαιμός και η κοιλιά είναι υπόλευκου χρώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Είναι ημερόβια σαύρα και κυρίως εδαφόβια, συχνά όμως σκαρφαλώνει σε χαμηλές ξερολιθιές και θάμνους. Προτιμά σχετικά ξηρά ενδιαιτήματα με πέτρες και χαμηλή βλάστηση, ενώ ακολουθεί έναν κρυπτικό τρόπο ζωής. Παρατηρείται ευκολότερα το πρωί ή το απόγευμα να λιάζεται δίπλα στις κρυψώνες της. Αναπαράγεται την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 3-8 μικρά (ζωοτοκία) στα μέσα του καλοκαιριού. Σε κάποιες περιοχές θεωρείται δηλητηριώδης και επικίνδυνη, πρόκειται όμως για εντελώς ακίνδυνο ερπετό, όπως άλλωστε όλες οι σαύρες της χώρας.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στο ανατολικό, κεντρικό και νότιο κομμάτι της Μικράς Ασίας και φτάνει μέχρι τη Συρία. Στην Ελλάδα το συναντάμε μόνο στα νησιά Σάμο, Κω, Σύμη, Ρόδο και Καστελόριζο.

Καθεστώς Προστασίας

Η χρυσόσαυρα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η πληθυσμιακή κατάσταση του είδους στα ελληνικά νησιά είναι ουσιαστικά άγνωστη και χρήζει διερεύνησης.

Ανατολικός οφιόμορος

(*Ophiomorus kardesi*)

Περιγραφή

Μοιάζει με φίδι αλλά πρόκειται για άποδη σαύρα που ανήκει στους σκίγκους (Οικ. Scincidae). Έχει μεγάλη ομοιότητα με τον συγγενικό οφιόμορο (*Ophiomorus punctatissimus*), όμως φαίνεται να διαφέρει ελάχιστα στο χρώμα των πλευρών το οποίο εμφανίζεται σκουρότερο.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Όπως και ο οφιόμορος, είναι ένα ζώο που ακολουθεί έναν κρυπτικό τρόπο διαβίωσης και περνά το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του κάτω από πέτρες, φύλλα και μαλακό χώμα, ή μέσα σε μικρές στοές κάτω από το έδαφος. Αποφεύγει τις υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού κατεβαίνοντας βαθύτερα μέσα στο έδαφος. Τρέφεται με μικρά Ασπόνδυλα. Πολύ λίγα είναι γνωστά για τη βιολογία του είδους καθώς και περιγράφηκε πρόσφατα.

Εξάπλωση

Η εξάπλωση του είδους περιορίζεται σε μια μικρή περιοχή στις ακτές της Λυκίας. Στον ελλαδικό χώρο το συναντάμε στο Καστελόριζο και ενδεχομένως να απαντά στις όμορες νησίδες Ρω και Στρογγύλη.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ), στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Δεν έχει ακόμα συμπεριληφθεί στις λίστες από την IUCN και στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας. Η κατάσταση διατήρησης του είδους καθώς και τα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά του δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί.

Οφιόμορος

(*Ophiomorus punctatissimus*)

Περιγραφή

Μικρή και λεπτή άποδη σαύρα που μοιάζει με φίδι, στοιχείο που δηλώνει και το όνομά της. Το μήκος του σώματος κυμαίνεται από 5,3 μέχρι 7,7 εκατοστά, ενώ η ουρά είναι περίπου 11 εκατοστά. Το κεφάλι της δεν ξεχωρίζει από το σώμα, ενώ όπως όλες οι σαύρες και σε αντίθεση με τα φίδια, έχει κινούμενα βλέφαρά και ορατό ακουστικό πόρο. Το γενικό χρώμα σώματός είναι το καστανό-κρεμ. Έχει πιο έντονους χρωματισμούς στη ράχη, ενώ συχνά παρατηρούνται παράλ-

λλες σειρές από σκούρα στίγματα που στο πίσω μέρος του σώματος αυξάνουν σε μέγεθος, ενώνονται και δημιουργούν παράλληλες σκούρες γραμμές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

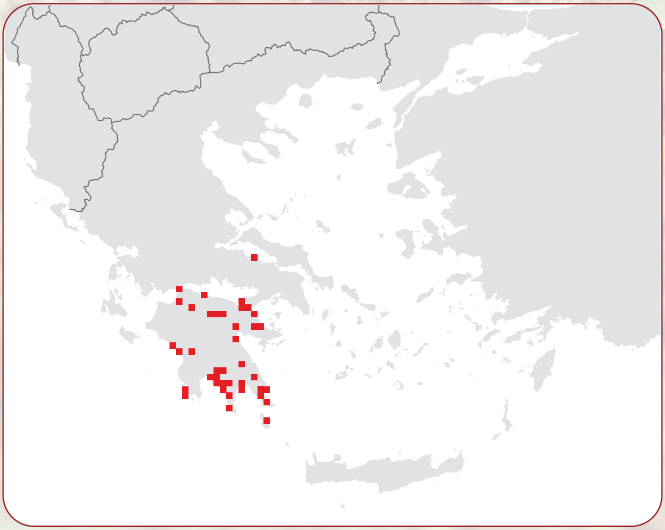
Προτιμά χαμηλή βλάστηση ή γρασίδι με πετρώδες υπόστρωμα (μέχρι 600 μέτρα υψόμετρο). Είναι ένα κρυπτικό ζώο που σπάνια εκτίθεται σε ανοικτά μέρη. Ζει συνήθως μέσα στο έδαφος σε στοές τρωκτικών, κάτω από πέτρες ή κρυμμένος κάτω από φυλλοστρωμνή. Ταχύ είδος, διαφεύγει εύκολα όταν απειληθεί. Δεν υπάρχουν πολλά στοιχεία για τη βιολογία του, ωστόσο φαίνεται να είναι πιο δραστήριο την άνοιξη. Τα θηλυκά γεννάνε 2-5 αυγά. Τρέφεται με Έντομα, μικρά σαλιγκάρια και Αραχνίδια. Μη δηλητηριώδες.

Εξάπλωση

Το είδος είναι ενδημικό της Ελλάδας. Κατανέμεται σε όλη την Πελοπόννησο, στη νησίδα Δοκό του Αργοσαρωνικού, στην Ελαφόνησο και στα Κύθηρα, ενώ έχει εντοπιστεί και στην Κορινθία κοντά στην Περαχώρα. Η παρουσία του βορειότερα της Αττικής αμφισβητείται. Ο πληθυσμός του Καστελόριζου ανήκει στο πρόσφατα περιεγραμμένο (βάσει μοριακών αναλύσεων) είδος *Ophiomorus kardesi* (νοτιοδυτική Τουρκία).

Καθεστώς Προστασίας

Ο Οφιόμορος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, καθώς και στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, ενώ προστατεύεται και εθνικά (Π.Δ. 67/1981). Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος είδος (LC) από την IUCN (2020) και το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Έχει παρατηρηθεί σε προστατευόμενες περιοχές, αλλά λείπουν δεδομένα για την τάση που ακολουθεί το μέγεθος των πληθυσμών του. Οι απειλές προς αυτό το είδος δεν είναι επαρκώς γνωστές, καθώς όμως είναι σπάνια παρατηρούμενο είδος περαιτέρω μελέτες κρίνονται αναγκαίες.

Κονάκι του Ιονίου

(*Anguis cephallonica*)

Περιγραφή

Άποδη σαύρα που μοιάζει εκ πρώτης όψεως με φίδι. Μοιάζει αρκετά σε όψη με το κοινό Κονάκι και ομοίως, το συνολικό του μήκος μαζί με την ουρά φτάνει τα 50 εκατοστά. Το δέρμα του είναι λείο και γυαλιστερό. Το κεφάλι και το ρύγχος του είναι μακρόστενο και σχετικά πλακουτσωτό. Η ράχη των ενηλίκων είναι ανοιχτού καφέ-χάλκινου χρώματος. Τυπικά οι πλευρές είναι σκούρες καφέ, εμφανώς σκουρότερες από τη ράχη και ενίοτε μια σκούρα διακεκομμένη γραμμή

διατρέχει τα πρώτα εκατοστά της ράχης κεντρικά. Στους πληθυσμούς της Πελοποννήσου οι πλευροραχιαίες γραμμές σχηματίζουν έντονα κυματιστό-πριονωτό μοτίβο στην περιοχή του λαιμού, ενώ στους νησιωτικούς πληθυσμούς αυτό το μοτίβο είναι αμυδρό και δυσδιάκριτο. Τα ανήλικα άτομα έχουν ακόμα μεγαλύτερη αντίθεση μεταξύ ράχης και πλευρών με χρυσαφί-μπρούτζινη ραχιαία περιοχή και σχεδόν κατάμαυρες πλευρές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

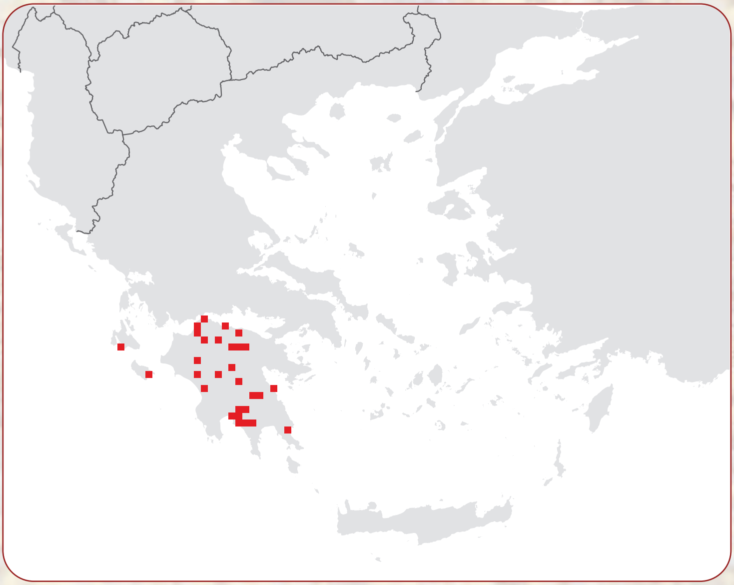
Όπως και τα υπόλοιπα δύο, συγγενικά κονάκια της χώρας, πρόκειται για ημερόβια σαύρα με κρυπτικό τρόπο διαβίωσης. Συναντάται κυρίως σε ενδιαιτήματα με σχετική υγρασία, όπως λιβάδια και παραποτάμιες περιοχές, όμως απαντά και σε πιο ξηρούς βιότοπους όπως ελαιώνες και μακκία. Πρόκειται για ζωοτόκο είδος. Τρέφεται με μικρά Ασπόνδυλα όπως χερσαία Μαλάκια, Έντομα, Αράχνες, κ.ά. Λίγα είναι γνωστά για την οικολογία του είδους καθώς δεν έχουν διεξαχθεί επαρκείς σχετικές μελέτες.

Εξάπλωση

Πρόκειται για ενδημικό είδος της Ελλάδας και απαντά μόνο σε Πελοπόννησο, Ιθάκη, Κεφαλλονιά και Ζάκυνθο.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Σχεδόν Απειλούμενο είδος (NT) τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Κονάκι

(*Anguis fragilis*)

Περιγραφή

Το μήκος του σώματος έως την αμάρα μπορεί να φτάσει τα 22 εκατοστά, ενώ το συνολικό μήκος μαζί με την ουρά φτάνει τα 50 εκατοστά. Το δέρμα του είναι λείο και γυαλιστερό. Τα ενήλικα αρσενικά άτομα έχουν γκρίζο ή καφέ-χάλκινο χρώμα, σχεδόν ενιαίο με ελαφρώς σκουρότερες πλευρές, ενώ κατά την περίοδο αναπαραγωγής μπορεί να εμφανίσουν έντονα γαλάζια στίγματα στη ράχη. Τα θηλυκά έχουν μπεζ ή ανοιχτό καφέ χρώμα ραχιαία, ενώ οι πλευρές και η κοιλιά

είναι εμφανώς σκουρότερα, σχεδόν μαύρα. Τυπικά, μία σκούρα στενή λωρίδα στο κέντρο της ράχης διατρέχει όλο το μήκος του σώματος και της ουράς των θηλυκών. Τα ανήλικα και των δύο φύλων είναι πανομοιότυπα με τα ενήλικα θηλυκά με πιο έντονο, μπρούτζινο-χρυσαφί χρώμα ραχιαία.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ημερόβια σαύρα που ακολουθεί κρυπτικό τρόπο ζωής, αποφεύγοντας τις μετακινήσεις στα ανοιχτά, τις υψηλές θερμοκρασίες και τον έντονο ήλιο. Προτιμά ενδιαιτήματα με υγρασία όπως δάση ή υγρότοπους, ενώ συχνά συναντάται και μέσα σε κήπους και χωράφια. Δραστηριοποιείται περισσότερο το πρωί και το απόγευμα, συνήθως κινούμενο κάτω από φυλλοστρωμνή, μέσα στη βλάστηση ή κάτω από πέτρες, κορμούς και άλλα αντικείμενα. Αναπαράγεται την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 3-26 νεογνά (ζωοτοκία) στα τέλη Ιουνίου. Τρέφεται με κάθε λογής Ασπόνδυλα, έχοντας προτίμηση σε χερσαία Μαλάκια και σκουλήκια, ενώ περιστασιακά θα τραφεί και με μικρότερες σαύρες, ακόμα και του ίδιου είδους.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται σχεδόν σε όλη την κεντρική, βόρεια και δυτική Ευρώπη και τις δυτικές Βαλκανικές χώρες. Στην Ελλάδα το συναντάμε μόνο βόρεια, ανατολικά του Αξιού ποταμού και στη Θάσο. Δυτικά του Αξιού το είδος φαίνεται να αντικαθίσταται από το ελληνικό κονάκι (*Anguis graeca*).

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το ΠΔ 67/81 και αναφέρεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Ελληνικό κονάκι

(*Anguis graeca*)

Περιγραφή

Το συνολικό μήκος σώματος των ενηλίκων ατόμων φτάνει έως 50 εκατοστά με την ουρά να έχει μήκος έως 28 εκατοστά. Έχει χρώμα γκριζωπό, γκριζοκάστανο ή χαλκοκάστανο. Στα θηλυκά και στα ανήλικα άτομα υπάρχει μια σκούρα γραμμή κατά μήκος της ράχης. Έχει μικρό κεφάλι, μικρά μάτια και πολύ μικρό ακουστικό πόρο.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Το ελληνικό κονάκι είναι μια εδαφόβια σαύρα που δραστηριοποιείται πολύ νωρίς το πρωί και αργά το απόγευμα, ενώ τις υπόλοιπες ώρες της ημέρας θερμορυθμίζει. Τον χειμώνα πέφτει σε νάρκη. Η αναπαραγωγή λαμβάνει χώρα την άνοιξη. Είναι ζωοτόκο είδος και στα μέσα καλοκαιριού το θηλυκό γεννά 6–12 μικρά. Τρέφεται με διάφορα Ασπόνδυλα, μικρά Ερπετά ή Αμφίβια και σπανίως κανιβαλίζει. Οι βασικές ομάδες λείας του είναι τα Γαστερόποδα, οι γαιοσκώληκες, οι Αράχνες και τα Έντομα. Ζει σε υγρές τοποθεσίες με πυκνή βλάστηση, όπως λιβάδια, κήποι, δάση και θαμνότοποι. Συνήθως βρίσκεται κρυμμένο κάτω από πεσμένους κορμούς, κλαδιά δέντρων, πέτρες, μέσα σε τρύπες άλλων ζώων, στη φυλλοστρωμνή και στη βλάστηση.

Εξάπλωση

Το είδος κατανέμεται στα νότια Βαλκάνια. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται από τα δυτικά του ποταμού Αξιού έως και την Πελοπόννησο και στα νησιά Εύβοια, Κέρκυρα και Λευκάδα.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Το ελληνικό κονάκι περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στο ΠΔ 67/1981. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Αρκετές από τις περιοχές όπου ζει προστατεύονται.

Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι η απώλεια ή η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του λόγω εντατικοποίησης της γεωργίας και αστικοποίησης, οι πυρκαγιές και η οδική θνησιμότητα.

Τυφλίτης

(*Pseudopus apodus*)

Περιγραφή

Μεγαλόσωμη σαύρα που μπορεί να φτάσει σε ολικό μήκος τα 1,20 μέτρα. Δεν φέρει άκρα, αλλά έχει βλέφαρα και ακουστικά ανοίγματα. Το χρώμα του είναι καφέ, ενώ τα νεαρά έχουν γκρι χρώμα με σκούρα καφέ, γκρίζα ή μαύρα σχέδια. Οι φολίδες του είναι μεγάλες, σαν πλάκες τοποθετημένες σε δακτυλίους.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

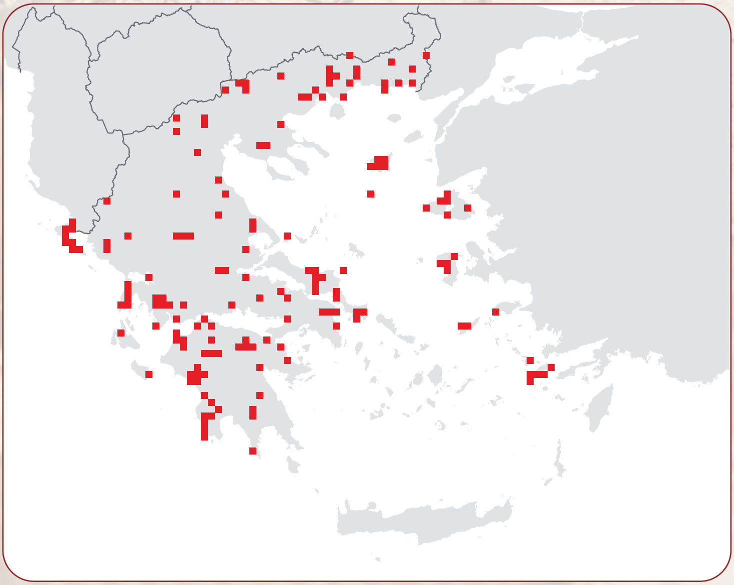
Είναι ημερόβιος και ακίνδυνος για τον άνθρωπο. Τρέφεται κυρίως με Έντομα, γυμνοσάλιαγκες, σκουλήκια και σαλιγκάρια, σπανιότερα τρώει και μικρά Τρωκτικά ή Ερπετά. Ζευγαρώνει τον Απρίλιο ή Μάιο και γεννά 6-12 αυγά.

Εξάπλωση

Συναντάται στο μεγαλύτερο μέρος της ηπειρωτικής Ελλάδας, της Εύβοιας και της Πελοποννήσου. Επίσης, στη Σκιάθο και στα περισσότερα νησιά του Ιονίου και του βορειοανατολικού Αιγαίου, καθώς και σε μερικά από τα Δωδεκάνησα.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Αμφίσβαινα

(*Blanus strauchi*)

Περιγραφή

Το είδος αυτό χαρακτηρίζεται από έλλειψη άκρων και από την ανάπτυξη των φολίδων του σώματος σε εγκάρσιους δακτυλίους, μοιάζοντας έτσι έντονα με γαιοσκώληκα. Το μήκος σώματος των ενηλίκων ατόμων φτάνει μέχρι και τα 20 εκατοστά. Το κεφάλι, το οποίο έχει δύο μικρά ατροφικά μάτια, δεν ξεχωρίζει από το σώμα, ενώ το ίδιο σχήμα φέρει και η άκρη της πολύ κοντής ουράς. Η πάνω σιαγόνα είναι μεγαλύτερη σε σχέση με την κάτω, στοιχείο που διευκολύνει

τη διάνοιξη στοών μέσα στο χώμα. Το γενικό χρώμα του σώματος είναι ροζ-καστανό ή γκριζοκόκκινο.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Προτιμά εδάφη με μαλακό χώμα ή άμμο και λιγοστές πέτρες, αρκετή υγρασία και βλάστηση, ενώ εντοπίζεται και σε καλλιέργειες. Προσαρμοσμένο στην υπόγεια διαβίωση, περνά το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του κάτω από την επιφάνεια του εδάφους, σκάβοντας μικρές στοές ή χρησιμοποιώντας προϋπάρχοντα λαγούμια άλλων Ασπόνδυλων ή Τρωκτικών. Όπως δηλώνει το όνομά του έχει την ικανότητα να κινείται και προς τις δύο κατευθύνσεις (*αμφί-βαίνω*) μέσα στις στοές. Στην επιφάνεια του εδάφους παρατηρείται σπάνια, ωστόσο εμφανίζεται συχνότερα την άνοιξη κατά τη διάρκεια της περιόδου αναπαραγωγής, γεννώντας ένα με δύο αυγά ανά γέννα (άγνωστος ο χρόνος εκκόλαψης). Τρέφεται με μυρμήγκια και άλλα Έντομα, προνύμφες Εντόμων, καθώς και Διπλόποδα. Μη δηλητηριώδες ερπετό.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα κατανέμεται στα νησιά Σάμος, Φούρνοι, Λέρος, Νίσυρος, Σύμη, Κως, Ρόδος και Καστελόριζο. Οι πληθυσμοί αυτοί αντιπροσωπεύουν τους μοναδικούς ευρωπαϊκούς πληθυσμούς του είδους, με μοριακές αναλύσεις να επαληθεύουν ότι ανήκουν στο υποείδος *Blanus strauchi bedriagae*.

Καθεστώς Προστασίας

Η αμφίσβαινα περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Κάποιες από τις περιοχές που εντοπίζεται προστατεύονται. Δεν αντιμετωπίζει κάποια μεγάλη απειλή, αν και η προκατάληψη έναντι των φιδιών ενδέχεται να οδηγεί σε θανάτωση του λόγω της ομοιότητάς του με αυτά.

Έρυξ

(*Eryx jaculus*)

Περιγραφή

Τα ενήλικα άτομα έχουν ολικό μήκος έως 80 εκατοστά. Ο βασικός χρωματισμός της ράχης είναι κιτρινοκάστανος, κεραμιδί-καστανός ή γκρίζος, με σκουρόχρωμες κηλίδες, γραμμές και βούλες. Το κάτω και το πλαϊνό μέρος του σώματος είναι ανοιχτόχρωμα με σκούρα στίγματα. Έχει πολύ κοντή ουρά, μικρά μάτια και μεγάλη πλατιά ρυγχιαία φολίδα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ο έρυξ είναι ένα φίδι με κρυπτικό τρόπο ζωής που περνάει μεγάλο μέρος της ζωής του υπόγεια. Στην επιφάνεια του εδάφους εμφανίζεται μόνο κατά την αναπαραγωγική περίοδο ή την αυγή και το σούρουπο σε θερμότερες περιόδους. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα πέφτει σε νάρκη. Το ζευγάρωμα γίνεται Απρίλιο–Ιούνιο και το θηλυκό γεννά 3–12 μικρά. Η διατροφή του είδους αποτελείται από μικρά τρωκτικά, πουλιά και σαύρες και διάφορα Ασπόνδυλα, όπως Ορθόπτερα και Γαστερόποδα. Προτιμά ξηρά ενδιαιτήματα, παραθαλάσσιες περιοχές, αμμόλοφους, ανοιχτά δάση, θαμνότοπους με χαμηλή βλάστηση, λιβάδια, ελαιώνες και καλλιεργημένες περιοχές. Ζει από το επίπεδο της θάλασσας έως 1.500 μέτρα υψόμετρο.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται από τη βόρεια Αφρική ως τη Μέση Ανατολή, την ΝΑ Ευρώπη και τον Καύκασο. Στην Ελλάδα απαντά σε όλη την ηπειρωτική χώρα, στα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων, σε αρκετά νησιά του βορείου και ανατολικού Αιγαίου, στην Κέρκυρα και στην Εύβοια.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Ο έρυξ περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης, στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και στην Σύμβαση CITES. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Πολλές περιοχές όπου ζει προστατεύονται.

Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι η εντατικοποίηση της γεωργίας, η καταστροφή των ενδιαιτημάτων του, η οδική θνησιμότητα και η παράνομη συλλογή.

Ανήλιος

(*Xerotyphlops vermicularis*)

Περιγραφή

Μικρόσωμο φίδι που φτάνει σε μήκος μέχρι 40 εκατοστά. Οι φολίδες του είναι μικρές και λείες. Μοιάζει με γαιοσκώληκα και φέρει ατροφικά μάτια. Το βασικό του χρώμα είναι ροζ ή ανοικτό καστανό, χωρίς σχέδια. Η ουρά του καταλήγει σε ακανθώδη απόφυση που τη χρησιμοποιεί κατά τη μετακίνηση.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε περιοχές με αραιή θαμνώδη βλάστηση και λιβάδια με διάσπαρτες πέτρες. Προτιμά περιοχές με μαλακό έδαφος όπου σκάβει λαγούμια και στοές. Τρέφεται κυρίως με μυρμήγκια, τερμίτες και τα αυγά τους, ενώ προτιμά και τις αράχνες και τους γρύλους. Γεννά 2-8 αυγά. Είναι ακίνδυνο φίδι απόλυτα προσαρμοσμένο στην υπόγεια διαβίωση. Περνά το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του κάτω από πέτρες, μέσα σε πυκνή φυλλοστρωμνή και μέσα σε στοές του εδάφους.

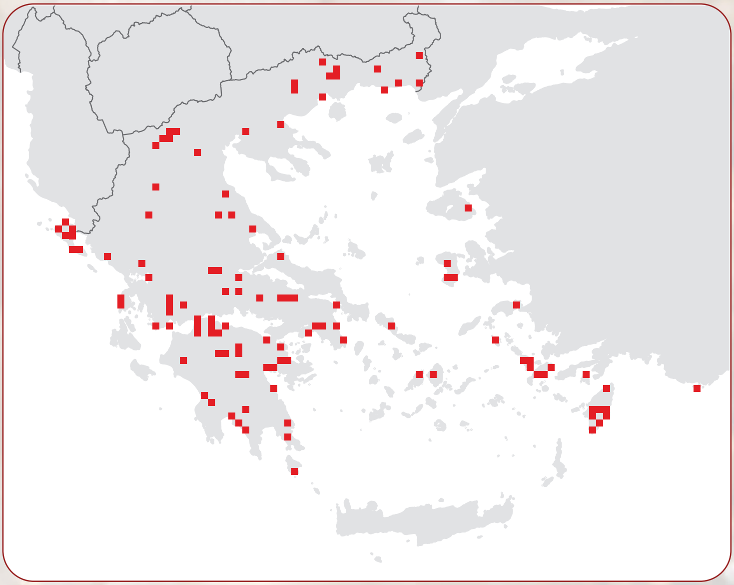
Εξάπλωση

Σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και πολλά από τα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου, των Δωδεκανήσων, των Κυκλάδων και του Ιονίου.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Δεν αντιμετωπίζει άμεσες απειλές.

Στεφανοφόρος

(*Coronella austriaca*)

Περιγραφή

Μικρό φίδι με μήκος που σπάνια ξεπερνάει τα 70 εκατοστά. Κεφάλι σχετικά μικρό που πλαταίνει προς τον λαιμό. Ο βασικός χρωματισμός είναι κρεμ έως γκριζοκόκκινος με σκουρόχρωμα στίγματα που μπορεί να σχηματίζουν εγκάρσιες ραβδώσεις κατά μήκος της ράχης οι οποίες μπορεί και να διακόπτονται από μια ανοιχτόχρωμη γραμμή. Σκουρόχρωμες κηλίδες στα πλευρά. Σκουρόχρωμη γραμμή ενώνει το μάτι με το ρουθούνι και συνεχίζει, συνήθως πιο πλατιά, έως τον

λαιμό. Σχεδόν τριγωνικό σκουρόχρωμο σημάδι στο επάνω μέρος του κεφαλιού. Λείες ραχιαίες φολίδες διατεταγμένες σε 19 σειρές στο μέσον του σώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Είδος που γενικά αποφεύγει τα τυπικά μεσογειακά οικοσυστήματα με αποτέλεσμα στην Ελλάδα να βρίσκεται κυρίως σε ημιορεινές και ορεινές περιοχές έως τα 2.500 μέτρα υψόμετρο. Προτιμάει ανοικτές ηλιόλουστες περιοχές που διαθέτουν κάποια κάλυψη με την μορφή θάμνων ή βράχων. Συχνά και σε διάκενα δασικών περιοχών. Εδαφόβιο, ημερόβιο φίδι που αποφεύγει τις υψηλές θερμοκρασίες και προτιμά να ενεργοποιείται το πρωί και το απόγευμα ή στη συννεφιά. Αργό σχετικά, τρέφεται κυρίως με σαύρες και με μικρά φίδια, σπανιότερα με μικρά Θηλαστικά και νεοσσούς πουλιών. Ζευγαρώνει την άνοιξη και τα θηλυκά δεν γεννούν αυγά αλλά 2-15 μικρά τον Αύγουστο ή τον Σεπτέμβριο.

Εξάπλωση

Ο στεφανοφόρος είναι πιο κοινός σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές της Ηπείρου, της Μακεδονίας και της Θράκης αλλά εξαπλώνεται σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και την Πελοπόννησο. Καταγραφές υπάρχουν επίσης από την Εύβοια, την Θάσο και την Σαμοθράκη.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως Ικανοποιητική.

Έφιος

(*Dolichophis caspius*)

Περιγραφή

Πρόκειται για ένα από τα μεγαλύτερα είδη φιδιού της Ελλάδας και της Ευρώπης. Το μήκος του μπορεί να φτάσει, και σε ορισμένες περιπτώσεις να ξεπεράσει, τα δύο μέτρα. Τα ανήλικα άτομα έχουν γκρίζα ράχη με σκούρα στίγματα που σχηματίζουν εγκάρσιες μπάρες οι οποίες φθίνουν προς την ουρά. Τα ενήλικα αποκτούν ένα γκριζο-καφέ ή γκριζο-ασημί χρώμα ραχιαία, κίτρινη κοιλιά και πορτοκαλί-κοκκινωπό κεφάλι. Οι φολίδες είναι λείες και γυαλιστερές. Τόσο στα ανήλικα,

όσο και στα ενήλικα, κάθε ραχιαία φολίδα διατρέχεται από μια φωτεινή γραμμή κεντρικά, με αποτέλεσμα να σχηματίζονται πολλές φωτεινές γραμμές κατά μήκος όλου του σώματος του φιδιού, οι οποίες γίνονται εντονότερες στην ουρά.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

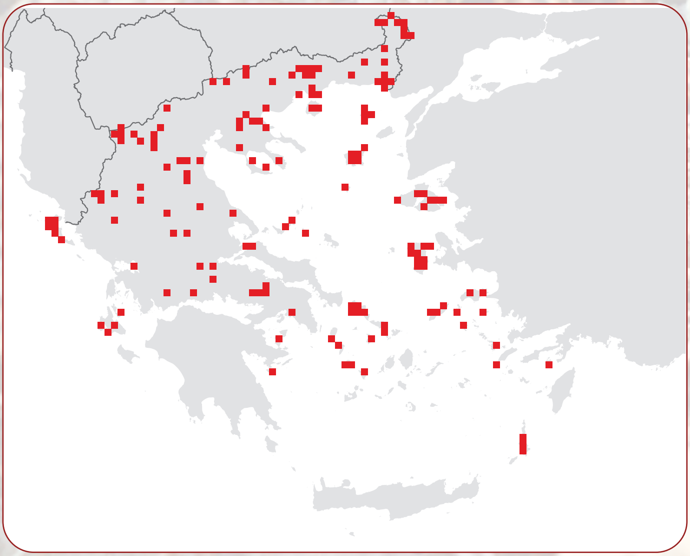
Μη δηλητηριώδες. Ημερόβιο, νευρικό και ταχύτατο φίδι που σκαρφαλώνει και κολυμπά επιδέξια. Πολύ προσαρμοστικό είδος που συναντάται σε μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων κάθε είδους από το επίπεδο της θάλασσας έως και 1.600 μέτρα υψόμετρο. Δραστηριοποιείται από τον Μάρτιο έως τον Νοέμβριο, ανάλογα και με τις θερμοκρασίες. Η περίοδος αναπαραγωγής ξενικά συνήθως τον Απρίλιο. Τα αρσενικά κρατούν επικράτειες και μάχονται γι' αυτές μεταξύ τους σε έναν εντυπωσιακό «χορό», όπου τυλίγουν τα σώματά τους και αλληλοσπρώχνονται με σηκωμένα τα κεφάλια. Τα θηλυκά γεννούν στα μέσα καλοκαιριού 5-18 αυγά, τα οποία εκκολάπτονται τέλη καλοκαιριού ή αρχές του φθινοπώρου. Πρόκειται για δεινό θηρευτή που κυνηγά τη λεία του και τρέφεται με Τρωκτικά, Πτηνά, Ερπετά, Αμφίβια και σε μικρή ηλικία με μεγάλα Ασπόνδυλα.

Εξάπλωση

Απαντά σχεδόν σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα, εκτός της Πελοποννήσου, και σε πολλά νησιά του Αιγαίου. Σε ορισμένα Δωδεκάνησα αντικαθίσταται από τον συγγενικό μαύρο έφιο, ενώ στην Κω φαίνεται να βρίσκονται σε συμπατρία.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Μαύριος Έφιος

(*Dolichophis jugularis*)

Περιγραφή

Ανήκει στα μεγαλύτερα είδη φιδιού της Ελλάδας. Το μήκος του μπορεί να φτάσει και σε ορισμένες περιπτώσεις να ξεπεράσει τα δύο μέτρα. Τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά είναι όμοια με του πολύ συγγενικού έφιου (*Dolichophis caspius*). Τα ανήλικα άτομα είναι σχεδόν πανομοιότυπα με αυτά του έφιου όμως συνήθως έχουν μεγαλύτερα και πιο έντονα-σκούρα στίγματα στη ράχη, ενώ οι γραμμώσεις της ουράς είναι πολύ πιο άτονες και δυσδιάκριτες. Καθώς προχωρούν προς την

ενηλικίωση τα στίγματα φθίνουν και χάνονται, ενώ το χρώμα της ράχης σκουραίνει σταδιακά έως ότου γίνει ενιαίο μολυβί ή κατάμαυρο. Ανάλογα με τον πληθυσμό, ο λαιμός στα μεγάλα ενήλικα μπορεί να είναι κίτρινος, έντονο πορτοκαλί ή κατακόκκινος, ενώ η κοιλιά κίτρινη, κοκκινωπή ή μολυβί.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Μη δηλητηριώδες είδος. Ημερόβιο, νευρικό και ταχύτατο φίδι με συμπεριφορά πολύ όμοια με αυτήν του έφιου. Συναντάται σχεδόν σε όλα τα ενδιαιτήματα που απαντούν στα ελληνικά νησιά στα οποία εξαπλώνεται, ακόμα και εντός κατοικημένων περιοχών. Δραστηριοποιείται σχεδόν όλο το χρόνο, ανάλογα και με τις θερμοκρασιακές διακυμάνσεις. Οι αναπαραγωγικές του συνήθειες δεν φαίνεται να διαφέρουν από αυτές του έφιου, ενώ κι αυτός τρέφεται κυρίως με Τρωκτικά και Πτηνά, όπως επίσης με Ερπετά, Αμφίβια και σε μικρή ηλικία με μεγάλα Ασπόνδυλα. Και τα δύο είδη του γένους *Dolichophis* της χώρας μας είναι οφιοφάγα και συχνά επιδίδονται σε κανιβαλισμό.

Εξάπλωση

Πρόκειται για είδος ασιατικής προέλευσης που εξαπλώνεται κυρίως στη νότια Τουρκία και στο ευρύτερο Λεβάντ. Στη Ελλάδα απαντά μόνο στα νησιά Λέρος, Κως, Σύμη, Τήλος, Ρόδος, Χάλκη και Καστελόριζο. Οι ελληνικοί πληθυσμοί βρίσκονται στο δυτικότερο άκρο της συνολικής κατανομής του είδους.

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Θαμνόφιδο

(*Eirenis modestus*)

Περιγραφή

Μικρόσωμο φίδι, με μήκος σώματος του κυμαίνεται συνήθως στα 40-50 εκατοστά, ενώ μπορεί να φτάσει μέχρι τα 70 εκατοστά Έχει γκρίζο ή καστανό χρώμα και λείες φολίδες. Το κεφάλι του είτε είναι μονόχρωμο, είτε φέρει ασπρόμαυρες

ταινίες ή δύο σειρές μαύρα στίγματα περικυκλωμένα από λευκό χρώμα στον λαιμό. Συχνά έχει έντονο μαύρο «κολάρο» στον λαιμό.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε πετρώδεις περιοχές με θάμνους. Τρέφεται με Έντομα και Αραχνίδια, σπανιότερα με μικρές σαύρες. Ζευγαρώνει νωρίς την άνοιξη και γεννά 4-8 αυγά. Είναι ακίνδυνο φίδι που συχνά κρύβεται κάτω από πέτρες και βράχους, ή και ανάμεσα στις ρίζες των θάμνων.

Εξάπλωση

Απαντάται σε πολλά από τα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου και τα Δωδεκάνησα.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ).

Η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει είναι η καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του από την άναρχη οικιστική επέκταση και τις πυρκαγιές.

Λαφιάτης

(*Elaphe quatuorlineata*)

Περιγραφή

Μεγάλο μυώδες φίδι, το μήκος του μπορεί σε σπάνιες περιπτώσεις να ξεπεράσει τα δύο μέτρα. Τα ενήλικα έχουν κιτρινωπό ή καφεκόκκινο βασικό χρωματισμό και τέσσερις χαρακτηριστικές σκουρόχρωμες ραβδώσεις κατά μήκος της ράχης και της ουράς. Σκουρόχρωμη γραμμή πλευρικά από το μάτι έως την περιοχή του λαιμού. Τα νεαρά είναι πολύ διαφορετικά, με πιο ανοιχτόχρωμο έως σχεδόν άσπρο χρωματισμό και με μεγάλες σκουρόχρωμες κηλίδες αντί για γραμμές στη

ράχη. Ραχιαίες φολίδες ελαφρά τροπιδωτές διατεταγμένες συνήθως σε 25 σειρές (23-27) στο μέσον του σώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

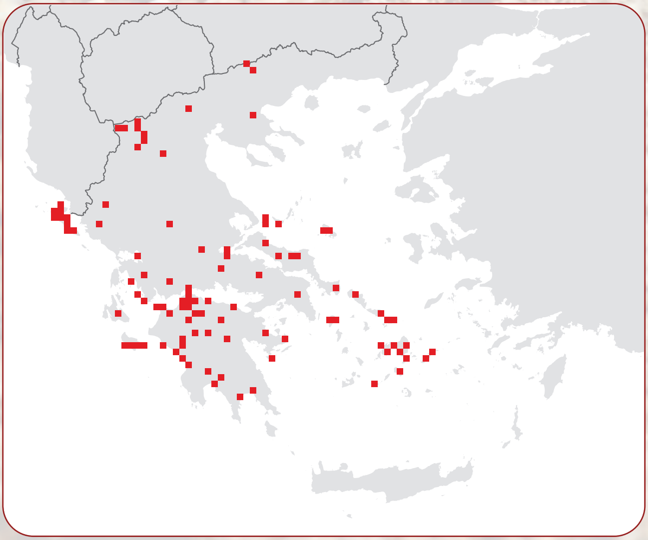
Αν και γενικά προτιμάει θερμές και υγρές περιοχές χρησιμοποιεί μεγάλο εύρος ενδιαιτημάτων από ξηρές πετρώδεις πλαγιές και θαμνώνες έως ανοίγματα δασικών εκτάσεων, υγρά λιβάδια και όχθες ποταμών και λιμνών έως τα 1.400 μέτρα υψόμετρο. Ημερόβιο φίδι, συχνά βρίσκεται σε σκιασμένα σημεία και το καλοκαίρι ενεργοποιείται περισσότερο το απόγευμα. Αν και γενικά κυνηγά στο έδαφος κυρίως μικρά Θηλαστικά αλλά και σαύρες και Αμφίβια, συχνά σκαρφαλώνει σε δέντρα και θάμνους για να κυνηγήσει πουλιά καθώς και νεοσσούς από τις φωλιές. Ζευγαρώνει την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 6-16 αυγά κάτω από πέτρες ή σε σχισμές. Τα νεαρά εμφανίζονται γύρω στο Σεπτέμβριο και τρέφονται κυρίως με νεαρές σαύρες και Τρωκτικά. Απομακρύνεται συνήθως με αργές κινήσεις καθώς φαίνεται να στηρίζεται στο καμουφλάζ του για να περάσει απαρατήρητο.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στην ηπειρωτική Ελλάδα εκτός της ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης όπου αντικαθίσταται από τον κεχρίτη. Βρίσκεται ακόμα στην Πελοπόννησο, την Εύβοια και σε πολλά νησιά του Ιονίου, των Κυκλάδων και των Σποράδων.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στα Παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Σχεδόν Απειλούμενο (NT) από την IUCN (2020) και ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως Ικανοποιητική.

Κεχρίτης

(*Elaphe sauromates*)

Περιγραφή

Ο κεχρίτης έχει παρόμοιο σωματότυπο με τον πολύ συγγενικό λαφιάτη (*Elaphe quatuorlineata*). Το ολικό του μήκος σπάνια ξεπερνά τα 150 εκατοστά. Τα ανήλικα άτομα είναι σχεδόν πανομοιότυπα με αυτά του λαφιάτη, γκρίζα με σκούρες καφέ ή μαύρες κηλίδες. Καθώς ο κεχρίτης προχωρά προς την ενηλικίωση, οι κηλίδες γίνονται πιο αμυδρές και το χρώμα του φόντου κιτρινίζει και αποκτά πολυάριθμα μικρά στίγματα. Η κοιλιά, ο λαιμός και οι άνω χειλικές φολίδες

έχουν κίτρινο χρώμα στα μεγάλα ενήλικα άτομα. Ανήλικα και ενήλικα φέρουν χαρακτηριστικό σκούρο καφέ σχέδιο στο κεφάλι και μια σκούρα λωρίδα από το μάτι προς τα πίσω και κάτω, έως την άκρη του στόματος. Οι φολίδες είναι ελαφρώς τροπιδωτές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρόκειται για μη δηλητηριώδες φίδι. Ο κεχρίτης έχει παρόμοια οικολογικά χαρακτηριστικά με αυτά του πολύ συγγενικού λαφιάτη. Συναντάται τόσο σε υγρότοπους, όσο και σε πιο ξηρά ενδιαιτήματα, όπως για παράδειγμα με βλάστηση μεσογειακής μακκίας και καλλιέργειες σιτηρών. Σκαρφαλώνει και κολυμπά επιδέξια ψάχνοντας για νεοσσούς και αυγά σε δέντρα, θάμνους και καλαμιώνες. Τρέφεται επίσης με Τρωκτικά και Ερπετά.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται σε όλη την Τουρκία και καταλαμβάνει μια μεγάλη γεωγραφική ζώνη γύρω από τη Μαύρη Θάλασσα και την Κασπία. Στην Ελλάδα τον συναντάμε μόνο στην ανατολική Μακεδονία και Θράκη, από τον ποταμό Νέστο και ανατολικότερα. Δυτικά του Νέστου αντικαθίσταται από τον λαφιάτη. Αναφορές για την παρουσία του είδους σε Θάσο και Σαμοθράκη χρειάζονται επιβεβαίωση.

Καθεστώς Προστασίας

Το είδος περιλαμβάνεται στα Παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο ΠΔ 67/81 και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC), τόσο από την IUCN (2020), όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Οι κύριες απειλές του στη χώρα μας είναι η εσκεμμένη θανάτωση, οι δρόμοι και οι πυρκαγιές.

Δενδρογαλιά

(*Hierophis gemonensis*)

Περιγραφή

Μέτριου μεγέθους λεπτό φίδι με μήκος που σπάνια ξεπερνάει το ένα μέτρο. Βασικός χρωματισμός σε τόνους του γκρίζου ή του λαδί-καφέ. Πολυάριθμα διάσπαρτα σκουρόχρωμα στίγματα στη ράχη που δεν σχηματίζουν μπάρες. Συνήθως στο μέσον των στιγμάτων υπάρχει διαμήκης ανοιχτόχρωμη γραμμή. Στο πίσω μέρος του σώματος και στην ουρά ο χρωματισμός είναι συνήθως ενιαίος χωρίς στίγματα. Η υπόλευκη πέμπτη άνω χειλική φολίδα τέμνεται, συνήθως διαγώνια,

στη μέση από μια μαύρη πλατιά γραμμή που ξεκινάει από το μάτι. Άσπρα στίγματα μετωπιαία. Λείες ραχιαίες φολίδες διατεταγμένες σε 19 σειρές (σπάνια 17) στο μέσον του σώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

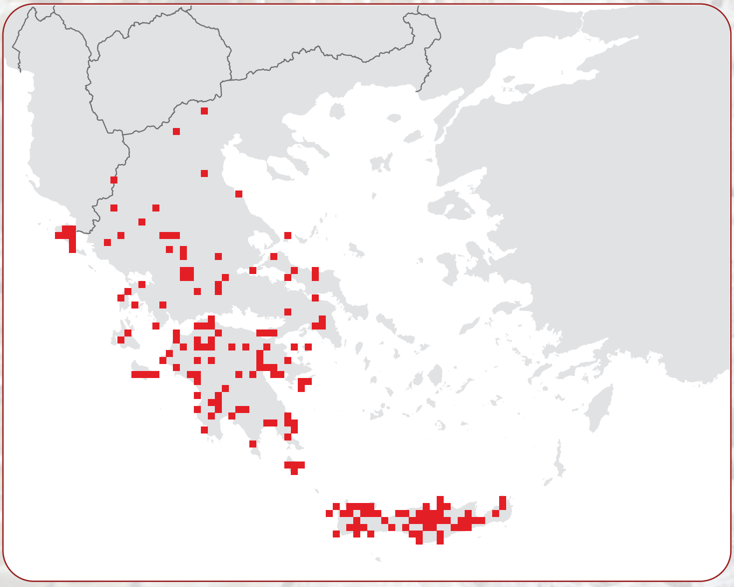
Βρίσκεται σε ποικιλία ενδιαιτημάτων έως τα 1.400 μέτρα υψόμετρο αλλά είναι πιο κοινό στο επίπεδο της θάλασσας. Προτιμάει ξηρές πλαγιές με θάμνους και πετροσωρούς, πολυετείς καλλιέργειες, αλλά και δασικά ανοίγματα κυρίως στην μεσογειακή ζώνη. Ημερόβιο, γρήγορο και νευρικό φίδι που κυνηγά ενεργά στο επίπεδο του εδάφους αλλά μπορεί να σκαρφαλώσει επιδέξια σε θάμνους και χαμηλά δέντρα. Τρέφεται κυρίως με σαύρες, Ασπόνδυλα και μικρά Τρωκτικά, άλλα μπορεί να κυνηγήσει και μικρά φίδια η νεοσσούς πουλιών. Ζευγαρώνει συνήθως τον Μάιο και τα θηλυκά γεννούν 4-10 αυγά κατά την περίοδο Ιουνίου- Ιουλίου. Τα νεαρά τρέφονται αρχικά με μεγάλα Έντομα.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται στην ηπειρωτική Ελλάδα εκτός της ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Βρίσκεται επίσης στην Πελοπόννησο, την Εύβοια, την Κρήτη καθώς και σε νησιά του Ιονίου, του Σαρωνικού, του Αργολικού και των Σποράδων.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως Ικανοποιητική.

Φίδι της Γυάρου

(*Hierophis viridiflavus*)

Περιγραφή

Σχετικά μικρό φίδι που φτάνει έως 90 εκατοστά σε μήκος, συνήθως όμως μικρότερο. Τα ανήλικα άτομα είναι πανομοιότυπα με αυτά της δενδρογαλιάς (*Hierophis gemonensis*). Τα ενήλικα αρσενικά αποκτούν ένα ενιαίο ολόμαυρο χρώμα, ενώ τα θηλυκά φαίνεται να διαφέρουν, αποκτώντας ένα πιο ανοιχτό, μολυβί χρώμα, διατηρώντας όμως χαρακτηριστικά της ανήλικης φάσης, όπως την υπό-

λευκη κοιλιά και κάτω γνάθο και τα λευκά στίγματα που εντοπίζονται στις άκρες των ραχιαίων φολίδων. Οι φολίδες είναι λείες και γυαλιστερές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Μη δηλητηριώδες φίδι. Ελάχιστα είναι γνωστά για την οικολογία του πληθυσμού της Γυάρου καθότι δεν έχει μελετηθεί επαρκώς, ενώ φαίνεται να είναι διαφοροποιημένος από τους πληθυσμούς στις περιοχές προέλευσης. Πρόκειται για ταχύτατο και πολύ νευρικό φίδι που κυνηγά τη λεία του ενεργητικά, κυρίως σαύρες που απαντούν στο νησί. Αποφεύγει την έκθεση στις υψηλές θερμοκρασίες και παρατηρείται ευκολότερα με συννεφιά. Το ενδιαίτημα της Γυάρου αποτελείται από φρυγανική βλάστηση, βράχους και ερείπια.

Εξάπλωση

Το είδος εξαπλώνεται σε μεγάλη έκταση που περιλαμβάνει ολόκληρη την Ιταλία, τη Σικελία, τη Σαρδηνία, την Κορσική και την κεντρική και νότια Γαλλία έως τα Πυρηναία Όρη. Στην Ελλάδα συναντάται μόνο στο νησί της Γυάρου, όπου υπολογίζεται ότι εισήχθη κατά τα ρωμαϊκά χρόνια, με περιοχή προέλευσης την Ιταλία.

Καθεστώς Προστασίας

Ως είδος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020), αλλά ως Τρωτό (VU) από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009), καθώς ο ελληνικός πληθυσμός περιορίζεται μόνο στη Γυάρο, όπου μεγάλης κλίμακας ανθρώπινες παρεμβάσεις θα μπορούσαν να τον θέσουν σε κίνδυνο. Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά είναι άγνωστη σε εθνικό.

Λεβαντόφιδο

(*Hemorrhois nummifer*)

Περιγραφή

Το Λεβαντόφιδο είναι μεγάλο και εύρωστο φίδι που μπορεί να φτάσει τα 150 εκατοστά και σε εξαιρετικές περιπτώσεις να τα ξεπεράσει. Το βασικό χρώμα του είναι γκρι-σταχτί και φέρει κηλίδες κατά μήκος της ράχης και των πλευρών, χρώματος ανοιχτού ή σκούρου καφέ, μαύρου ή γκρι. Σε κάποιες περιοχές τα μεγάλης ηλικίας άτομα έχουν ξεθωριασμένες κηλίδες και αποκτούν ένα σχεδόν ενιαίο

σταχτί χρώμα. Η ουρά έχει σκούρες και ανοιχτές γραμμώσεις ίδιου χρώματος. Το κεφάλι είναι σχετικά φαρδύ και στα νεαρά άτομα έχει έντονα σχέδια.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Μη δηλητηριώδες φίδι. Δραστηριοποιείται ξεκινώντας από το Φεβρουάριο, τόσο την ημέρα, όσο και τη νύχτα, ιδίως τους ζεστούς μήνες. Το χειμώνα συνήθως πέφτει σε χειμέρια νάρκη. Προτιμά ξηρά ενδιαιτήματα με πέτρες και βλάστηση, ελαιώνες και μακκία, όμως μπορεί να βρεθεί και σε φυλλοβόλα δάση με ρεματιές. Σκαρφαλώνει συχνά και επιδέξια σε δέντρα, βράχους και πετρότοιχους όπου ψάχνει για τη λεία του. Η αναπαραγωγή ξεκινά την άνοιξη και κρατά μέχρι τις αρχές καλοκαιριού. Τα θηλυκά γεννούν 4-10 αυγά, τα οποία εκκολάπτονται μέχρι και δύο μήνες αργότερα. Τρέφεται με Πτηνά και νεοσσούς, μικρά Θηλαστικά και σαύρες.

Εξάπλωση

Εξαπλώνεται κατά μήκος μιας μεγάλης γεωγραφικής λωρίδας που ξεκινά από τα παράλια της Μικράς Ασίας και το Λεβάντε και φτάνει έως το Κιργιστάν και το Τατζικιστάν. Στη χώρα μας απαντά στα νησιά Σαμοθράκη, Λέσβο, Χίο, Σάμο, Πάτμο, Λειψούς, Λέρο, Κάλυμνο, Κω, Σύμη, Ρόδο, Καστελόριζο, πιθανόν και σε άλλα Δωδεκάνησα.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική.

Σαΐτα

(*Platyceps najadum*)

Περιγραφή

Λεπτό φίδι με μήκος που μπορεί να φτάσει μέχρι το 1-1,35 μέτρα. Φέρει λείες φολίδες. Το χρώμα του είναι καφέ-μπεζ με δύο σειρές από μαύρες κηλίδες στα πλάγια του λαιμού του που περιβάλλονται από λευκό χρώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε πετρώδεις περιοχές με θάμνους, καθώς και σε χωράφια. Είναι ημερόβιο και ακίνδυνο φίδι. Τρέφεται με Έντομα (κυρίως γρύλους) και σαύρες, σπανίως και με μικρά Τρωκτικά. Ζευγαρώνει την άνοιξη και γεννά 3-6 αυγά. Είναι εξαιρετικά γρήγορο φίδι και σκαρφαλώνει επιδέξια.

Εξάπλωση

Σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα, και σε πολλά από τα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου, των Δωδεκανήσων, των Κυκλάδων, του Σαρωνικού και του Ιονίου.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Προστατεύεται από το Π.Δ. 67/81, επίσης, περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ).

Η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει είναι η καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του από την άναρχη οικιστική επέκταση και την εντατικοποίηση της γεωργίας.

Αγιόφιδο

(*Telescopus fallax*)

Περιγραφή

Το μήκος του σώματός του, συνήθως, φτάνει μέχρι το ένα μέτρο. Η κόρη των ματιών του είναι κάθετη, όμως στο σκοτάδι γίνεται στρογγυλή. Έχει γκρίζο-καστανό χρώμα με σκούρες καφέ κηλίδες σε όλο το μήκος της ράχης του. Στη βάση του κεφαλιού του φέρει χαρακτηριστικά σκούρο καφέ «κολάρο» ή «σταυρό».

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Προτιμά τα φρύγανα και τη μακκία βλάστηση, τις καλλιεργημένες εκτάσεις και τα αραιά δάση, ειδικά αν υπάρχουν πέτρες, βράχια και πετρότοιχοι. Τρέφεται κυρίως με σαύρες και περιστασιακά με μικρά φίδια, μικροθηλαστικά και πουλιά. Είναι, κυρίως, νυκτόβιο είδος, ζευγαρώνει την άνοιξη και γεννά 5-18 αυγά. Είναι ακίνδυνο για τον άνθρωπο παρότι ανήκει στα οπισθόγλυφα φίδια.

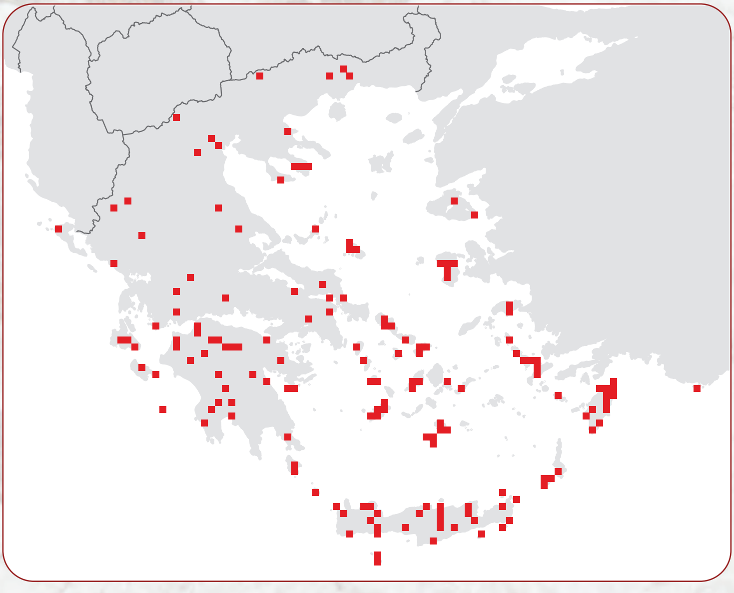
Εξάπλωση

Σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα, και σε πολλά από τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, των Δωδεκανήσων, των Κυκλάδων, των Σποράδων, του Σαρωνικού, των Κυθήρων, του Ιονίου και στην Κρήτη.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Προστατεύεται από το Π.Δ. 67/81, επίσης, περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ).

Οι κύριες απειλές που αντιμετωπίζει είναι η καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του από την εντατικοποίηση της γεωργίας.

Λαφιάτης του Ασκληπιού

(*Zamenis longissimus*)

Περιγραφή

Μεγαλόσωμο φίδι μήκους έως 1,5 μέτρο σπάνια και μεγαλύτερο. Βασικός χρωματισμός ράχης λαδοπράσινος, γκρίζος ή καφέ με πολυάριθμα μικρά ανοιχτόχρωμα στίγματα. Σπανιότερα εμφανίζει τέσσερις σκουρόχρωμες διαμήκεις ραβδώσεις. Στα ενήλικα το κεφάλι είναι συχνά πιο ανοιχτόχρωμο από το σώμα. Τα νεαρά είναι αρκετά διαφορετικά καθώς έχουν στην ράχη τους μεγάλες σκουρόχρωμες κηλίδες, κιτρινωπό κολάρο στο ύψος του λαιμού ενώ μια μαύρη γραμ-

μή που ξεκινάει από το μάτι, φτάνει πλευρικά έως το ύψος του κολάρου. Λείες γυαλιστερές ραχιαίες φολίδες, διατεταγμένες σε 23 σειρές (σπάνια 21) στο μέσον του σώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Το πιο χαρακτηριστικό είδος φιδιού σε δάση κυρίως φυλλοβόλων. Μπορεί να βρεθεί και σε θαμνότοπους, λιβάδια και σε πετρώδεις περιοχές από το ύψος της θάλασσας έως τα 1.500 μέτρα υψόμετρο, σπάνια και ψηλότερα. Φαίνεται να προτιμάει πιο υγρές περιοχές και αποφεύγει τα πιο ξηρά μεσογειακά ενδιαιτήματα, με αποτέλεσμα στην Ελλάδα να είναι πιο κοινό σε μεγαλύτερα υψόμετρα. Ημερόβιο φίδι που συχνά ανεβαίνει σε θάμνους και δέντρα. Όταν οι θερμοκρασίες είναι υψηλές παραμένει κρυμμένο και δραστηριοποιείται το απόγευμα ή και την νύχτα. Τρέφεται κυρίως με Τρωκτικά, αλλά και με αυγά και νεοσσούς πουλιών. Ζευγαρώνει τον Μάιο και τα θηλυκά γεννούν 2-18 αυγά σε υγρό χώμα, κάτω από πέτρες ή σε βλάστηση σε αποσύνθεση. Τα νεαρά εμφανίζονται το Σεπτέμβριο και τρέφονται κυρίως με σαύρες.

Εξάπλωση

Πληθυσμοί του είδους βρίσκονται σε πολλά σημεία της ηπειρωτικής Ελλάδας και της Πελοποννήσου. Αναφορές υπάρχουν επίσης από την Κέρκυρα και τους Παξούς.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως Ικανοποιητική.

Σπιτόφιδο

(*Zamenis situla*)

Περιγραφή

Το μήκος του φτάνει μέχρι 1,20 μέτρα. Φέρει λείες φολίδες. Το βασικό του χρώμα είναι μπεζ και παρουσιάζει δύο χρωματικές ποικιλίες, τη ραβδωτή με δύο παράλληλες πορτοκαλί-κόκκινο χρώματος ραβδώσεις και τη στικτή με μια σειρά από κηλίδες σε κόκκινο χρώμα πλαισιωμένες από μαύρο περίγραμμα. Στα πλευρά φέρει μαύρες ή μαυροκόκκινες κηλίδες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε μεσογειακή μακκία βλάστηση, πετρώδεις περιοχές με θάμνους, εγκαταλελειμμένα κτίσματα, καλλιεργημένες εκτάσεις και δάση φυλλοβόλων. Τρέφεται κυρίως με Τρωκτικά, ενώ τα νεαρά τρέφονται με Έντομα και σαύρες. Ζευγαρώνει τον Μάιο - Ιούνιο και γεννά 2-7 αυγά. Είναι ημερόβιο φίδι και ακίνδυνο. Γενικά αποφεύγει τις υψηλές θερμοκρασίες.

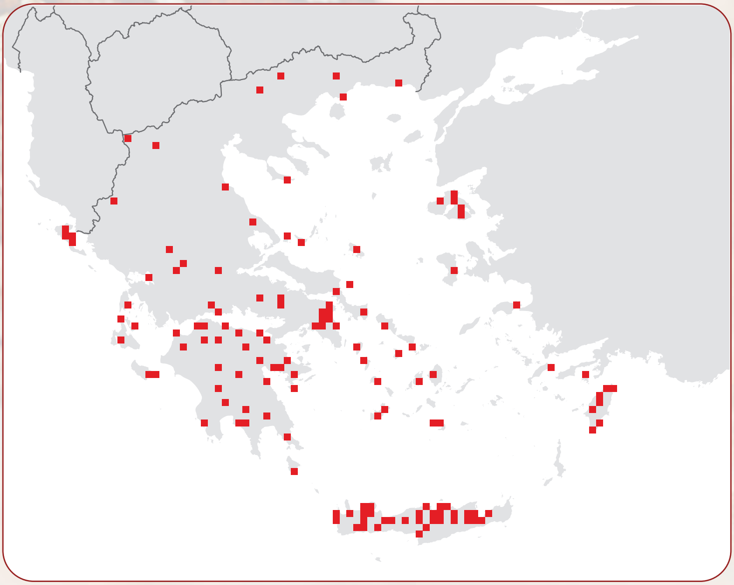
Εξάπλωση

Σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και σε πολλά από τα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου, των Κυκλάδων, των Σποράδων, του Σαρωνικού, του Ιονίου, τα Κύθηρα και την Κρήτη.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Προστατεύεται από το Π.Δ. 67/81, επίσης, περιλαμβάνεται στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Περιλαμβάνεται στα παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ).

Οι κύριες απειλές που αντιμετωπίζει είναι η καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων του από την έντονη οικιστική επέκταση και τη θνησιμότητα στους δρόμους.

Νερόφιδο

(*Natrix natrix*)

Περιγραφή

Ένα φίδι μεσαίου μεγέθους με τα αρσενικά να φτάνουν τα 90 εκατοστά σε μήκος. Τα θηλυκά είναι μεγαλύτερα και πιο ογκώδη και μπορούν να ξεπεράσουν τα 120 εκατοστά. Μεγάλο κεφάλι με χαρακτηριστικό κιτρινωπό ή άσπρο πλατύ κολάρο στην περιοχή του λαιμού. Εμφανίζει μεγάλη χρωματική ποικιλία. Βασικό χρώμα συνήθως σε τόνους του γκρι, του πράσινου ή του κάφε με μαύρα στίγματα ή μπάρες στην ράχη και στα πλευρά. Αρκετά άτομα εμφανίζουν δύο ανοι-

χτόχρωμες γραμμές κατά μήκος της ράχης. Η κοιλιά είναι άσπρη, συνήθως με επάλληλα διατεταγμένα μαύρα στίγματα. Σε ορισμένους πληθυσμούς είναι πολύ συχνή η παρουσία μελανιστικών ατόμων. Ραχιαίες φολίδες τροπιδωτές διατεταγμένες σε 19 σειρές στο μέσον του σώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

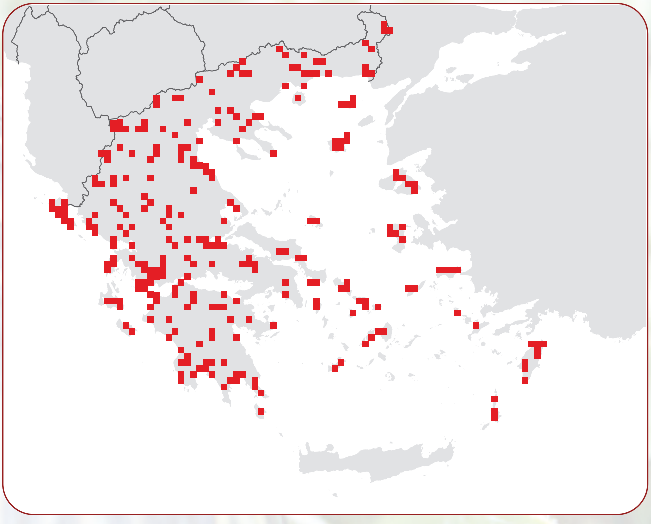
Είδος που βρίσκεται συνήθως σε υγροτόπους αλλά μπορεί να ζήσει και πολύ μακρυά από το νερό, ειδικά στα νησιά και σε ξηρές περιοχές. Ανθεκτικό στις χαμηλές θερμοκρασίες μπορεί να βρεθεί μέχρι τα 2.000 μέτρα υψόμετρο. Ημερόβιο φίδι που το πρωί λιάζεται στις όχθες πριν μπει στο νερό. Λιγότερο εξαρτημένο από το νερό σε σύγκριση με το νερόφιδο, κολυμπάει κατά και τρέφεται κυρίως με Αμφίβια αλλά και ψάρια. Οπορτουνιστικό στην διατροφή του μπορεί να φάει ακόμα Τρωκτικά, Ερπετά, νεοσσούς πουλιών και Ασπόνδυλα. Ζευγαρώνει κατά τον Απρίλιο- Μάιο και συχνά παρατηρούνται μεγάλες συγκεντρώσεις ατόμων, όπου τα πολυπληθέστερα αρσενικά προσπαθούν να ζευγαρώσουν με τα μεγαλύτερα θηλυκά. Τα θηλυκά γεννάνε 6-50 αυγά, συνήθως κολλημένα μεταξύ τους, μέσα σε βλάστηση σε αποσύνθεση. Αν κινδυνεύσει, εκκρίνει έντονα δύσοσμο υγρό και σε ορισμένες περιπτώσεις γυρίζει ανάποδα με ανοικτό το στόμα προσποιούμενο το νεκρό.

Εξάπλωση

Το είδος έχει ευρεία εξάπλωση στην ηπειρωτική Ελλάδα, την Πελοπόννησο, την Εύβοια, την Κρήτη καθώς και σε πολλά από τα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Λιμνόφιδο

(*Natrix tessellata*)

Περιγραφή

Μεσαίου μεγέθους φίδι, με μήκος αρσενικών έως 90 εκατοστά. Τα μεγαλύτερα θηλυκά μπορεί να φτάσουν τα 120 εκατοστά. Λεπτό επίμηκες κεφάλι με τα ρουθούνια και τα μάτια τοποθετημένα σχετικά ψηλά, κάτι που τους επιτρέπει να αναπνέουν και να βλέπουν ευκολότερα στο νερό. Ποικίλος χρωματισμός σε τόνους του γκρι και του πράσινου με μαύρες, κανονικά διατεταγμένες κηλίδες στη ράχη. Στην περιοχή του κεφαλιού ο χρωματισμός είναι συνήθως ενιαίος χωρίς κηλίδες

ή στίγματα. Η κοιλιά είναι άσπρη, υποκίτρινη ή και κοκκινωπή με μαύρα σημάδια που πυκνώνουν στην περιοχή της κοιλιάς. Αν και τα μελανιστικά άτομα είναι σχετικά σπάνια, ορισμένοι πληθυσμοί έχουν πολύ σκούρο χρώμα. Ραχιαίες φολίδες τροπιδωτές διατεταγμένες σε 19 σειρές (σπάνια 21) στο μέσον του σώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

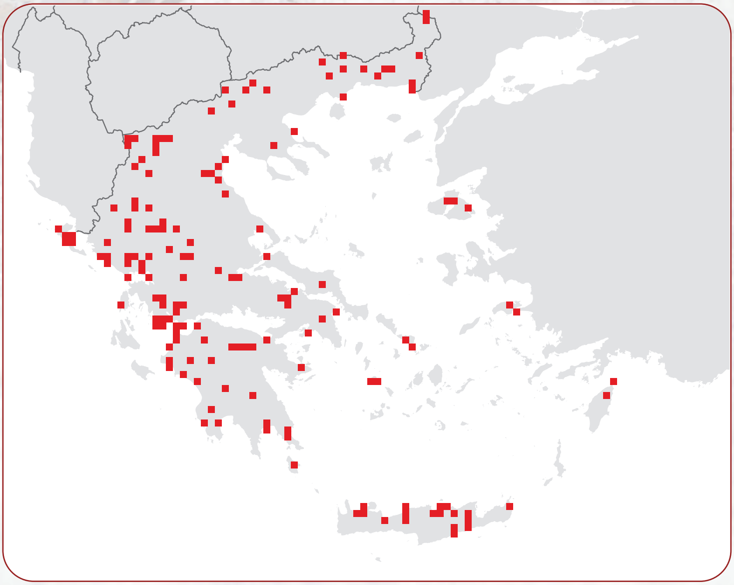
Υδρόβιο είδος που μπορεί να βρεθεί σε περιοχές με στάσιμα νερά αλλά και σε ποτάμια. Παρότι έχει βρεθεί μέχρι τα 2.200 μέτρα υψόμετρο, είναι πιο κοινό στις περιοχές χαμηλού υψομέτρου. Κολυμπάει πολύ καλά και μπορεί να παραμείνει κάτω από το νερό για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Ημερόβιο είδος το οποίο περνάει αρκετό χρόνο στον ήλιο για να θερμανθεί πριν μπει στο νερό. Το καλοκαίρι εγκαταλείπει το νερό το σούρουπο ή νωρίς την νύχτα. Τρέφεται κυρίως με ψάρια και λιγότερο με Αμφίβια. Ζευγαρώνει τον Απρίλιο και τα θηλυκά γεννούν τον Ιούνιο 5-25 αυγά σε υγρό χώμα ή σε βλάστηση σε αποσύνθεση. Αν κινδυνεύσει προσποιείται το νεκρό και σε ορισμένες περιπτώσεις βγάζει και αίμα από το στόμα.

Εξάπλωση

Εξαπλώνεται στην ηπειρωτική Ελλάδα, την Πελοπόννησο, την Εύβοια και την Κρήτη. Έχει βρεθεί και σε ορισμένα άλλα νησιά κυρίως του ανατολικού Αιγαίου.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα ΙΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως Ικανοποιητική.

Σαπίτης

(*Malpolon insignitus*)

Περιγραφή

Μεγαλόσωμο φίδι που μπορεί να φτάσει σε μήκος μέχρι τα δύο μέτρα, σπάνια μέχρι τα 2,50 μέτρα. Στα νεαρά, οι φολίδες είναι ελαφρώς τροπιδωτές, όσο μεγαλώνουν όμως γίνονται πιο λείες. Οι οφθαλμικές φολίδες (πάνω από τα μάτια του) είναι προτεταμένες και δίνουν την εντύπωση βλοσυρού βλέμματος. Τα ενήλικα έχουν χρώμα ενιαίο σκούρο γκρι ή λαδοπράσινο. Τα ανήλικα φέρουν σκου-

ρόχρωμες κηλίδες με κιτρινωπά ή καστανά στίγματα. Τα αρσενικά τείνουν να είναι μονόχρωμα ενώ τα θηλυκά, συνήθως, έχουν κηλίδες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

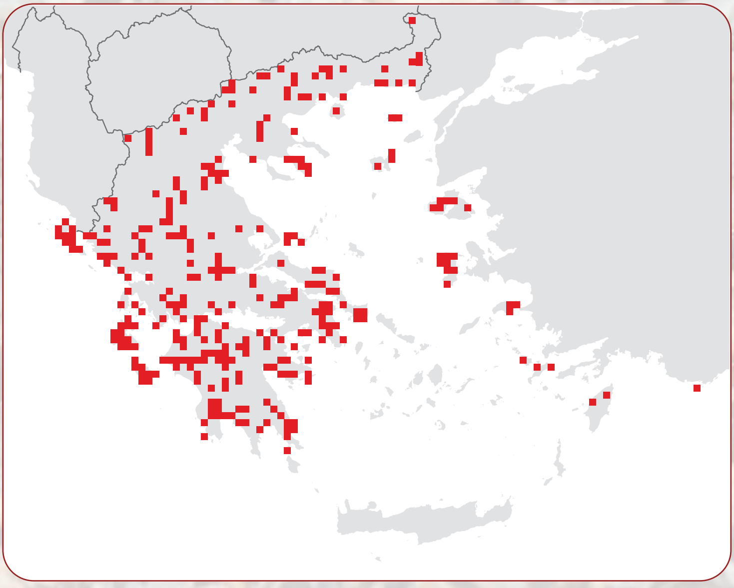
Συναντάται σε φρύγανα και μακκία βλάστηση, καλλιεργημένες εκτάσεις και στα όρια των δασών. Συνήθως προτιμά περιοχές με πέτρες, βράχια και πετρότοιχους. Τρέφεται με μικροθηλαστικά, πουλιά και σαύρες, συχνά και με άλλα φίδια. Τα νεαρά τρώνε σαύρες και μεγάλα Έντομα. Γεννά 4-20 αυγά. Είναι ακίνδυνο για τον άνθρωπο παρότι ανήκει στα οπισθόγλυφα φίδια. Όταν απειληθεί ανασηκώνει το εμπρός μέρος του σώματος, φουσκώνει το λαιμό του και «σφυρίζει».

Εξάπλωση

Σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και σε αρκετά από τα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου, των Δωδεκανήσων, του Σαρωνικού, των Σποράδων και του Ιονίου.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Προστατεύεται από το Π.Δ. 67/81, επίσης, περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος μειωμένου ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Οχιά της Μήλου

(*Macrovipera schweizeri*)

Περιγραφή

Μεγάλη οχιά με μήκος έως 80 εκατοστά, σπάνια μπορεί να ξεπεράσει το ένα μέτρο. Παρουσιάζει έντονη χρωματική ποικιλία. Ο βασικός χρωματισμός είναι σε τόνους του γκρίζου και του καφέ αλλά εμφανίζεται και μια "κόκκινη μορφή" όπου το χρώμα μπορεί να είναι πορτοκαλί κόκκινο ή κεραμιδί. Μεγάλης ηλικίας άτομα μπορεί να είναι πολύ σκουρόχρωμα. Στη ράχη υπάρχουν δύο σειρές από σκουρόχρωμες κηλίδες οι οποίες μπορεί και να ενώνονται. Οι κηλίδες είναι συ-

νήθως άτονες ή και εξαφανίζονται στην κόκκινη μορφή. Κεφάλι με ενιαίο χρώμα, χωρίς στίγματα, σχετικά μικρές φολίδες και κατακόρυφη κόρη στο μάτι. Ραχιαίες φολίδες τροπιδωτές διατεταγμένες σε 23 σειρές στο μέσον του σώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Πρακτικά χρησιμοποιεί το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων ενδιαιτημάτων στα νησιά, αρκεί να υπάρχουν κατάλληλα καταφύγια δηλαδή είτε μεγάλοι θάμνοι είτε πετροσωροί. Ημερόβιο φίδι την άνοιξη και το φθινόπωρο αλλά όταν οι θερμοκρασίες ανεβαίνουν προς το καλοκαίρι γίνεται αποκλειστικά νυκτόβιο. Η διατροφή του στηρίζεται στα μεταναστευτικά πουλιά για τα οποία την άνοιξη στήνει ενέδρα δίπλα στο νερό, σε ρεματιές ή σε άλλες υδατοσυλλογές. Προς το τέλος του καλοκαιριού αρχίζει να ανεβαίνει πιο συχνά σε δέντρα και θάμνους στήνοντας ενέδρα ή ψάχνοντας για πουλιά που κουρνιάζουν την νύχτα. Τρέφεται ακόμα με Τρωκτικά, σαύρες και σπάνια με φίδια. Είναι το μοναδικό ωοτόκο είδος οχιάς στην Ελλάδα. Ζευγαρώνει τον Μάιο και γεννάει 4-13 αυγά. Τα νεαρά τρέφονται κυρίως με σαύρες και Αρθρόποδα.

Εξάπλωση

Ενδημικό είδος των δυτικών Κυκλάδων. Η εξάπλωση του περιορίζεται στα νησιά Μήλος, Κίμωλος, Πολύαιγος και Σίφνος.

Καθεστώς Προστασίας

Προστατεύεται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Περιλαμβάνεται στα Παραρτήματα II και IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ και στο Παράρτημα II της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Κινδυνεύον (EN) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Η κατάσταση διατήρησης του είδους χαρακτηρίζεται ως Ανεπαρκής (U1). Η κυριότερη απειλή για το είδος είναι η καταστροφή των ενδιαιτημάτων του, κυρίως λόγω των εξορύξεων και της δόμησης. Οι πληθυσμοί δέχονται επίσης πιέσεις από την υψηλή θνησιμότητα στους δρόμους, την σκόπιμη θανάτωση και την λαθροσυλλογή.

Οθωμανική Οχιά

(*Montivipera xanthina*)

Περιγραφή

Μεγαλόσωμη οχιά με μήκος σώματος που κυμαίνεται στα 70-95 εκατοστά, ενώ μπορεί να φτάσει το 1,30 μέτρο. Φέρει τροπιδωτές φολίδες. Η κόρη του ματιού της είναι κάθετη και οι φολίδες στο κεφάλι της μικρές. Έχει χρώμα μπεζ με ρομβοειδή σχέδια, σε χρώμα σκούρο καφέ, στη ράχη. Στο κεφάλι φέρει δύο ρα-

βδώσεις που συγκλίνουν, με μία ή δύο βούλες στα άκρα τους. Τα αρσενικά είναι συνήθως πιο ανοιχτόχρωμα από τα θηλυκά, τα οποία έχουν άσπρο χρώμα ανάμεσα από το ζιγκ ζαγκ σχέδιο.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε πετρώδεις περιοχές με μακκία βλάστηση, κοιλάδες με ποτάμια και σε αγροτικές περιοχές. Τρέφεται με μικροθηλαστικά, πουλιά και σαύρες. Ζευγαρώνει την άνοιξη και γεννά στα τέλη του καλοκαιριού 2-10 μικρά. Είναι δηλητηριώδες φίδι με αρκετά τοξικό δηλητήριο. Τους πολύ ζεστούς μήνες του χρόνου είναι νυκτόβια.

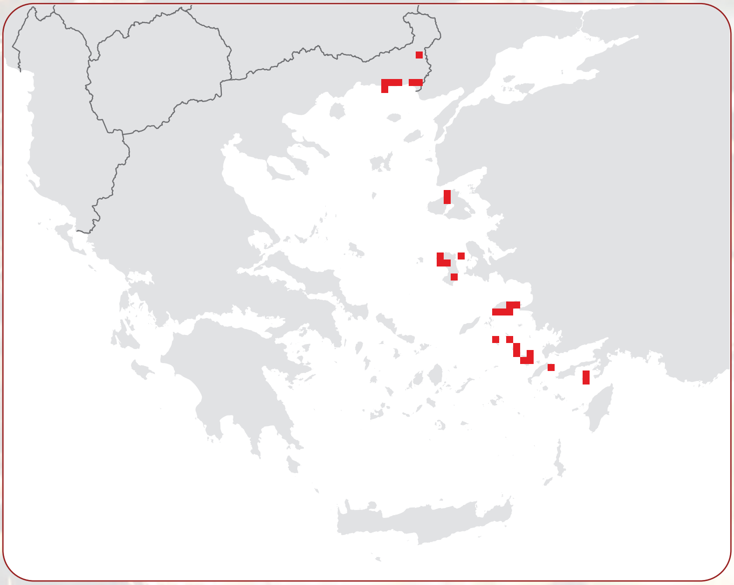
Εξάπλωση

Απαντάται σε νησιά του ανατολικού Αιγαίου και τα Δωδεκάνησα, στη Σαμοθράκη και στη Θράκη. Επίσης, υπάρχει αναφορά του είδους ανάμεσα στη Νέα Καλλικράτεια και την Ηράκλεια Χαλκιδικής.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ).

Η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει είναι η σκόπιμη θανάτωση. Η καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων της από την εντατικοποίηση της γεωργίας και την έντονη βόσκηση, καθώς και η θνησιμότητα στους δρόμους αποτελούν δευτερεύουσες απειλές.

Οχιά

(*Vipera ammodytes*)

Περιγραφή

Το μήκος της μπορεί να φτάσει μέχρι και τα 90 εκατοστά. Φέρει τροπιδωτές φολίδες. Η κόρη του ματιού της είναι κάθετη και οι φολίδες στο κεφάλι της μικρές. Στην άκρη του ρύγχους φέρει απόφυση σαν «κερατάκι». Έχει χρώμα ανοιχτό γκρι ή μπεζ με πιο σκούρο σχέδιο ζιγκ ζαγκ στη ράχη, με λιγότερο έντονες αντιθέσεις στα θηλυκά από ότι στα αρσενικά. Φέρει χαρακτηριστική γραμμή από

το μάτι μέχρι τη γωνία του σαγονιού. Το σώμα της είναι αρκετά χοντρό σε σχέση με το μήκος της.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε πετρώδεις περιοχές με μακκία βλάστηση και ανοίγματα, σε σύνορα δασών και αγροτικές περιοχές (όπως αμπελώνες, ιδιαίτερα αν υπάρχουν ξερολιθιές). Τρέφεται με μικροθηλαστικά, πουλιά και σαύρες (ιδιαίτερα τα νεαρά άτομα), περιστασιακά και με βατράχια. Γεννά 4-20 μικρά στα τέλη Αυγούστου. Είναι δηλητηριώδες φίδι με αρκετά τοξικό δηλητήριο. Τους πολύ ζεστούς μήνες του χρόνου είναι νυκτόβια.

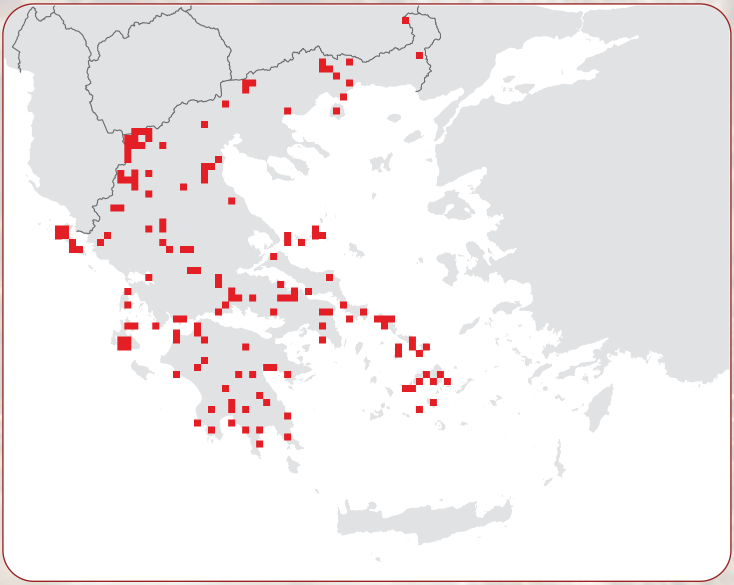
Εξάπλωση

Απαντάται σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και στα περισσότερα από τα νησιά των Κυκλάδων, των Σποράδων, του Ιονίου καθώς και τη Θάσο και τη Σαμοθράκη.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως είδος Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ).

Η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει είναι η σκόπιμη θανάτωση. Η καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων της από την εντατικοποίηση της γεωργίας, την έντονη βόσκηση, καθώς και η θνησιμότητα στους δρόμους αποτελούν δευτερεύουσες απειλές.

Αστρίτης

(*Vipera berus*)

Περιγραφή

Μικρή οχιά με μήκος που σπάνια ξεπερνάει τα 60 εκατοστά. Βασικός χρωματισμός σε τόνους του γκρίζου ή του καφέ με σκουρόχρωμες ραβδώσεις στη ράχη που συνήθως ενώνονται και σχηματίζουν ζιγκ-ζαγκ. Κεφάλι με μεσαίου μεγέθους φολίδες και κατακόρυφη κόρη στο μάτι. Δύο συγκλίνουσες ραβδώσεις στο πάνω μέρος του κεφαλιού και σκουρόχρωμη λωρίδα από το μάτι προς τον λαιμό. Το υποείδος της Ελλάδας έχει χαρακτηριστικό κοκκινωπό χρώμα στο κάτω μέρος

του κεφαλιού με πολλά λευκά στίγματα που επεκτείνονται στις κάτω και πάνω χειλικές φολίδες. Μελανιστικά άτομα έχουν βρεθεί στην Ροδόπη. Ραχιαίες φολίδες τροπιδωτές διατεταγμένες σε 21 σειρές στο μέσον του σώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Αν και είναι είδος που χρησιμοποιεί μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων, στην Ελλάδα βρίσκεται συνήθως σε απομονωμένους πληθυσμούς σε ορεινά λιβάδια, συχνά πετρώδη, ή σε δασικά ανοίγματα πάνω από τα 1.200 μέτρα υψόμετρο. Ημερόβιο φίδι που είναι ενεργό το σούρουπο μόνο όταν οι θερμοκρασίες είναι υψηλές. Δεν δραστηριοποιείται όταν πνέουν ισχυροί άνεμοι. Αποσύρεται σχετικά νωρίς τον Οκτώβριο στα χειμερινά του καταφύγια αλλά ενεργοποιείται νωρίς την άνοιξη. Έχουν παρατηρηθεί άτομα να λιάζονται σε διάκενα του χιονιού. Τρέφεται με μικρά Τρωκτικά, νεαρά πουλιά, σαύρες και βατράχια. Ωριμάζουν σεξουαλικά τον 3º ή 4º χρόνο και ζευγαρώνουν Απρίλιο ή Μάιο. Ωοζωοτόκο είδος, τα θηλυκά γεννούν συνήθως 5-15 νεογνά μετά το τέλος Αυγούστου, τα οποία τρέφονται με νεαρές σαύρες και βατράχια. Το δηλητήριό του είναι λιγότερο ισχυρό από της Οχιάς.

Εξάπλωση

Στην Ελλάδα η εξάπλωση του περιορίζεται σε ορεινές περιοχές στο βόρειο τμήμα της χώρας. Έχει καταγραφεί στα όρη Γράμμος, Βαρνούντας, Βόρας, Τζένα, καθώς και στη Ροδόπη κοντά στα σύνορα με την Βουλγαρία.

Καθεστώς Προστασίας

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα III της Σύμβασης της Βέρνης. Χαρακτηρίζεται ως Μειωμένου Ενδιαφέροντος (LC) από την IUCN (2020) και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009).

Οχιά της Πίνδου

(*Vipera graeca*)

Περιγραφή

Είναι η πιο μικρόσωμη οχιά της Ευρώπης, το μήκος του σώματός της κυμαίνεται στα 40-50 εκατοστά. Η κόρη του ματιού της είναι κάθετη και οι φολίδες της τροπιδωτές. Έχει χρώμα γκρι ή μπεζ με σχέδιο ζιγκ ζαγκ κατά μήκος της ράχης, πιο σκούρο μαύρο ή καφέ αντίστοιχα. Στο κεφάλι φέρει δύο ραβδώσεις που συγκλίνουν και μία σκούρα που ενώνει το μάτι με τη γωνία του στόματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε υποαλπικά λιβάδια με χαμηλούς θάμνους και πέτρες, πάνω από τα 1.600 μέτρα υψόμετρο. Τρέφεται κυρίως με Έντομα (ορθόπτερα), σπάνια με σαύρες και μικροθηλαστικά. Είναι ημερόβια και γεννά 3-15 μικρά. Είναι δηλητηριώδες φίδι αλλά λόγω του μικρού μεγέθους του και του όχι τόσο τοξικού δηλητηρίου δεν θεωρείται επικίνδυνο για τον άνθρωπο.

Εξάπλωση

Είναι ενδημικό είδος, που συναντάται μόνο στην Ελλάδα και τη νότια Αλβανία. Στην Ελλάδα απαντάται στην οροσειρά της Πίνδου (κεντρική και νότια) με τους περισσότερους υποπληθυσμούς να είναι απομονωμένοι μεταξύ τους.

Καθεστώς προστασίας και κινδύνου

Περιλαμβάνεται στο Παράρτημα ΙΙ και ΙV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ, στο Παράρτημα ΙΙ της Σύμβασης της Βέρνης και στο Παράρτημα Ι της Σύμβασης CITES. Χαρακτηρίζεται ως Τρωτό (VU) τόσο από την IUCN (2020) όσο και από το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας (2009). Οι περισσότεροι από τους γνωστούς πληθυσμούς του είδους βρίσκονται εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000.

Η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει είναι η αύξηση της θερμοκρασίας λόγω κλιματικής αλλαγής. Επίσης, η έντονη βόσκηση σε κάποιες περιοχές, μπορεί να αποτελέσει απειλή, καθώς και η καταστροφή και υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων της με τον περιορισμό της ελεύθερης βόσκησης και πιθανά έργα, όπως η δημιουργία χιονοδρομικών κέντρων).

Ευρετήριο

Α

Β

Γ

Δ

Ε

Ζ

Θ

Ι

Κ

Λ

Μ

Ν

Ο

Π

Σ

Τ

Φ

Χ

Η Ελλάδα διαθέτει την πλουσιότερη ερπετοπανίδα της Ευρώπης. Χάρη στην ιδιαίτερη γεωγραφική της θέση, ανάμεσα σε τρεις ηπείρους κάθε μία από τις οποίες συνεισφέρει το δικό της διακριτό πανιδικό αποτύπωμα, και τον υψηλό νησιωτισμό, που προσφέρει την απαραίτητη απομόνωση για να ολοκληρωθούν ειδογενετικές διαδικασίες, η χώρα μας φιλοξενεί πολλά διαφορετικά Αμφίβια και Ερπετά. Μέχρι σήμερα έχουν καταγραφεί 100 είδη, πολλά από τα οποία εξαπλώνονται μόνο στην χώρα μας. Στο παρόν φυλλάδιο παρουσιάζονται συνοπτικά κάποια από τα πιο σημαντικά είδη: ενδημικά (είδη με αποκλειστική κατανομή στην Ελλάδα) και είδη Προτεραιότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το φυλλάδιο αυτό αποτελεί μια πρώτη εισαγωγή στον εντυπωσιακό κόσμο των ελληνικών Αμφιβίων και Ερπετών. Τα κείμενα αποτελούν μια σύντομη σύσταση κάποιων μόνο από τα πολλά Αμφίβια και Ερπετά της πατρίδας μας. Για μια πιο ολοκληρωμένη γνωριμία με την ελληνική ερπετοπανίδα, ο αναγνώστης παροτρύνεται να επισκεφθεί την ιστοσελίδα *http://herpatlas.gr* όπου παρέχονται περισσότερες πληροφορίες για το σύνολο των ειδών, καθώς και διεξοδικά στοιχεία για την εξάπλωσή τους αποτυπωμένα σε λεπτομερείς χάρτες. Επίσης, από την ίδια θέση, προσφέρεται η δυνατότητα ηλεκτρονικής λήψης της ψηφιακής έκδοσης του βιβλίου «Άτλας των Αμφιβίων και των Ερπετών της Ελλάδας» όπου παρουσιάζονται βασικές γνώσεις για τη γενική βιολογία των ειδών, την κατάσταση διατήρησής τους και το καθεστώς προστασίας και κινδύνου τους μαζί με αναλυτικούς χάρτες με παρουσίαση της ακριβούς εξάπλωσης των ειδών.

Η Ελληνική Ερπετολογική Εταιρεία ιδρύθηκε το 1999 και έκτοτε δραστηριοποιείται ενεργά στη μελέτη, την προστασία και την διατήρηση των πληθυσμών των Αμφιβίων και των Ερπετών της χώρας. Το φυλλάδιο αυτό, καθώς και η ιστοσελίδα και το βιβλίο, συντάχθηκαν από τα μέλη της Εταιρείας με την υποστήριξη του Πράσινου Ταμείου στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού προγράμματος «Καινοτόμες Δράσεις με τους Πολίτες - Φυσικό Περιβάλλον και Καινοτόμες Περιβαλλοντικές Δράσεις 2018» με τίτλο έργου «Γνωρίζοντας και Προστατεύοντας την Ελληνική Ερπετοπανίδα».

Επιμέλεια φυλλαδίου:
Παναγιώτης Παφίλης, Απόστολος Χριστόπουλος

Ομάδα Συντονισμού Έργου:
Παναγιώτης Παφίλης, Παναγιώτα Μαραγκού, Πέτρος Λυμπεράκης

Φωτογραφίες:
Ι. Ιωαννίδης, Μ. Νικολάου, Π. Παφίλης, Ηλ. Στραχίνης, Απ. Χριστόπουλος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΡΠΕΤΟΠΑΝΙΔΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΡΠΕΤΟΠΑΝΙΔΑ

Κιτρινομπομπίνα
Bombina variegata

Μήκος σώματος 3–5,3 εκατοστά. Χρώμα ράχης σκούρο λαδί με μικρά σκουρόχρωμα στίγματα. Χρωματισμός κάτω μέρους κίτρινος ή πορτοκαλί με μαύρες κηλίδες. Το δέρμα καλύπτεται από φυμάτια και η κόρη του ματιού έχει σχήμα καρδιάς ή τριγωνικό. Δεν υπάρχει τυμπανική μεμβράνη και στα αρσενικά ο εξωτερικός φωνητικός σάκος απουσιάζει.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται κυρίως την ημέρα. Σε νάρκη από τον Οκτώβριο έως τον Μάρτιο. Η αναπαραγωγή πραγματοποιείται άνοιξη-καλοκαίρι και τα θηλυκά γεννούν 100–170 αυγά. Τρέφεται με Αρθρόποδα, σαλιγκάρια, Χειλόποδα, Διπλόποδα και Ακάρεα. Ζει σε λιμνούλες, πηγές, ρυάκια, έλη, ποτίστρες ζώων και νερολακούβες.

Εξάπλωση

Ζει σε όλη τη νότια και κεντρική Ευρώπη. Στην Ελλάδα απαντά σε υψόμετρα 600–2.000 μέτρων, σε ορεινούς όγκους της βόρειας και κεντρικής χώρας και στην Εύβοια.

Βάτραχος της Καρπάθου
Pelophylax cerigensis

Μήκος σώματος 5-7 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης καφέ-γκρίζος ή καφέ-λαδί με πολλά μικρά σκουρόχρωμα στίγματα και κηλίδες. Δύο παράλληλες δερμικές πτυχές διατρέχουν τη ραχιαιά πλευρά καθ' όλο το μήκος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται την ημέρα αλλά τους θερινούς μήνες η δραστηριότητα μετατοπίζεται το δειλινό. Ενεργός όλη τη διάρκεια του χρόνου. Τρέφεται με Έντομα (κυρίως Κολεόπτερα και Υμενόπτερα) και Αράχνες.

Εξάπλωση

Ενδημικό είδος της Καρπάθου. Εντοπίζεται σε δύο ρεματιές στο βόρειο τμήμα του νησιού, σε σύστημα ρυάκων κοντά στο χωριό Όλυμπος καθώς και σε ποτίστρες ζώων.

Βάτραχος της Κρήτης
Pelophylax cretensis

Μήκος σώματος 5-8,5 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης γκρι, λαδί ή καφέ με καφέ ή λαδί κηλίδες. Κοιλιά ανοιχτόχρωμη με γκριζωπά στίγματα, ενώ το εσωτερικό των άκρων είναι κίτρινο. Έχει διακριτές ραχιοπλευρικές δερματικές αναδιπλώσεις. Στα αρσενικά φωνητικοί σάκοι σκούρου γκρι χρώματος.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται κυρίως την άνοιξη και το καλοκαίρι, αλλά μπορεί να παραμείνει δραστήριο όλο το έτος. Συναντάται κοντά σε υγροτόπους όπως λίμνες, λιμνία, έλη, ποτάμια χαμηλής ροής, ρυάκια, κανάλια, λιμνοδεξαμενές όπου αναπαράγεται και γεννά. Αναπαραγωγική περίοδος από Μάρτιο έως Ιούνιο.

Εξάπλωση

Ενδημικό είδος της Κρήτης.

Χοχυλίνα
Lyciasalamandra helverseni

Μήκος σώματος 12-15 εκατοστά. Σώμα λεπτό και κυλινδρικό με κεφάλι πεπλατυσμένο με μεγάλα μάτια και ανεπτυγμένους παρώτιους αδένες. Χρωματισμός ράχης καφέ με κίτρινες κηλίδες. Τα αρσενικά φέρουν μυτερή απόφυση στη βάση της ουράς για τη σύζευξη.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται τις νυχτερινές ώρες και σε περιόδους με υψηλά επίπεδα υγρασίας. Παραμένει ενεργό από τον Οκτώβριο μέχρι τον Απρίλιο, ενώ το καλοκαίρι κρύβεται σε σχισμές. Αναπαράγεται τον χειμώνα, τα θηλυκά γεννούν μέχρι δύο πλήρως ανεπτυγμένα άτομα. Τρέφεται κυρίως με σαλιγκάρια, σκουλήκια και Έντομα.

Εξάπλωση

Ενδημικό είδος της Καρπάθου, της Σαρίας και της Κάσου. Συναντάται σε περιοχές με φρύγανα και λιβάδια ή ακόμη και σε ανθρώπινους οικισμούς.

Νυφίτσα
Lyciasalamandra luschani

Μήκος σώματος 11-14 εκατοστά. Σώμα λεπτό και κυλινδρικό με κεφάλι πεπλατυσμένο με μεγάλα μάτια και ανεπτυγμένους παρώτιους αδένες. Χρωματισμός ράχης φωτεινό πορτοκαλί ή ανοιχτόχρωμο καστανό με στίγματα. Τα αρσενικά φέρουν μυτερή απόφυση στη βάση της ουράς.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται τις νυχτερινές ώρες και σε περιόδους με υψηλά επίπεδα υγρασίας. Παραμένει ενεργό από τον Οκτώβριο μέχρι τον Απρίλιο, ενώ τους καλοκαιρινούς μήνες κρύβεται σε σχισμές και κοιλότητες στο έδαφος. Αναπαράγεται τον χειμώνα, και τα θηλυκά γεννούν μέχρι δύο μικρά. Τρέφεται με Ασπόνδυλα, κυρίως Έντομα, σκουλήκια και σαλιγκάρια.

Εξάπλωση

Απαντά στα νότια παράλια της Τουρκίας. Στην Ελλάδα βρίσκεται μόνο στο Καστελόριζο. Ζει σε περιοχές με φρύγανα, μακία, καλλιέργειες.

Μακεδονικός τρίτωνας
Triturus macedonicus

Μήκος σώματος 12-15 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης καφέ, μαύρο ή/και λαδί με κηλίδες. Χρωματισμός κοιλιάς πορτοκαλί με κηλίδες. Τα αρσενικά εμφανίζουν ραχιαίο λοφίο έως τη βάση της ουράς.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται κυρίως τις νυχτερινές ώρες. Αναπαράγεται από τον Φεβρουάριο έως τον Ιούλιο-Αύγουστο. Διαχειμάζει ενώ στις νοτιότερες περιοχές μπορεί να παραμένει ενεργός καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Τα θηλυκά εναποθέτουν περίπου 200 αυγά σε υδρόβια φυτά. Συναντάται σε μόνιμες υδατοσυλλογές με πλούσια υδρόβια βλάστηση. Τρέφεται με χερσαία και υδρόβια Αρθρόποδα και Έντομα.

Εξάπλωση

Ενδημικό είδος των Βαλκανίων. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται σε δυτική Μακεδονία, Ήπειρο, Θεσσαλία, δυτική Στερεά και Κέρκυρα.

Γραικοχελώνα
Testudo graeca

Μήκος χελύου 25-30 εκατοστά. Χρωματισμός χελύου κίτρινο-καφέ, λαδί ή πρασινωπό με καφέ ή μαύρα μπαλώματα. Χρωματισμός πλάστρου κίτρινο-καφέ με μαυριδερά μπαλώματα. Μία μόνο πλάκα πάνω από την ουρά.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Δραστηριοποιείται την ημέρα. Ανάλογα με τις συνθήκες, μπορεί να πέσει σε χειμερία νάρκη. Συναντάται σε μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων, φυσικών και ανθρωπογενών. Η αναπαραγωγή γίνεται την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 1-3 φορές το χρόνο. Είναι κυρίως φυτοφάγο είδος, αλλά περιστασιακά τρέφεται και με μικρά Ασπόνδυλα.

Εξάπλωση

Απαντάται στη βόρεια δυτική Αφρική, τη δυτική Ασία και τα Βαλκάνια. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται σε Μακεδονία και τη Θράκη καθώς και σε νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου.

Μεσογειακή χελώνα
Testudo hermanni

Μήκος χελύου έως 25 εκατοστά. Χρωματισμός χελύου σε ποικίλες αποχρώσεις από κίτρινο έως καφέ, με καφέ ή κίτρινα μπαλώματα, αντίστοιχα. Χρωματισμός πλάστρου σκούρος με μία κιτρινωπή λωρίδα κατά μήκος. Δύο πλάκες πάνω από την ουρά και μία φολίδα στην άκρη της.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ημερόβιο είδος με δυνατότητα χειμέριας νάρκης. Απαντά σε ποικιλία ενδιαιτημάτων, φυσικών και ανθρωπογενών με πυκνή βλάστηση. Ζευγαρώνει την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 1-2 φορές το χρόνο. Είναι αποκλειστικά φυτοφάγο είδος.

Εξάπλωση

Απαντάται στα Βαλκάνια, την Ιταλία και τη νότια Γαλλία. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται σε όλη την ηπειρωτική χώρα, την Εύβοια και στα περισσότερα νησιά του Ιονίου.

Κρασπεδοχελώνα
Testudo marginata

Μήκος χελύου έως 35 εκατοστά. Χρωματισμός χελύου μαύρος με κίτρινα μπαλώματα. Χρωματισμός πλάστρου κίτρινος με μαύρα μπαλώματα. Οι πλάκες στο πίσω μέρος του χέλυου έχουν χαρακτηριστική κλίση προς τα έξω. Μία μόνο πλάκα πάνω από την ουρά.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ημερόβιο είδος. Συναντάται σε πυκνή βλάστηση, κυρίως σε θαμνώνες, δάση βελανιδιάς, ακόμα και σε καλλιέργειες. Ζευγαρώνει την άνοιξη και τα θηλυκά γεννούν 1-3 φορές το χρόνο. Είναι αποκλειστικά φυτοφάγο είδος.

Εξάπλωση

Βρίσκεται σε θέσεις στα Βαλκάνια και την Ιταλία. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται από την Πελοπόννησο έως τον Όλυμπο και σε πολλά νησιά.

Σαμιαμίδι της Κρήτης
Mediodactylus bartoni

Μήκος σώματος έως 10 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης καφέ-γκρι με σκουρόχρωμες ραχιαίες γραμμές που σχηματίζουν σχήμα V. Έχει χαρακτηριστικές κάθετες οφθαλμικές κόρες.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Κρήτης.

Σαμιαμίδι των Δωδεκανήσων
Mediodactylus oertzeni

Μήκος σώματος έως 10 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης καφέ-γκρι με σκουρόχρωμες ραχιαίες γραμμές που σχηματίζουν σχήμα V. Το σώμα του διατρέχουν πολυάριθμες ευθείες γραμμές από μικρά φυμάτια που φτάνουν μέχρι την ουρά. Έχει χαρακτηριστικές κάθετες οφθαλμικές κόρες.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Καρπάθου, της Κάσου και νησίδων στα νότια Δωδεκάνησα.

Σαύρα του Μοριά
Algyroides moreoticus

Μήκος σώματος έως 5 εκατοστά. Έντονος φυλετικός διμορφισμός ως προς το χρωματισμό: θηλυκά με ενιαίο ανοιχτό ή σκούρο καφέ, αρσενικά με καφέ-λαδί χρώμα, μαύρες πλευρές με κίτρινες ή τουρκουάζ κηλίδες και δύο φωτεινές γραμμές πλευροραχιαία κατά μήκος του σώματος από το μάτι μέχρι τη βάση της ουράς. Οι φολίδες της είναι μεγάλες και έντονα τροπιδωτές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας
Ημερόβιο είδος. Συναντάται σε ανοιχτά δάση, ρεματιές, ξερολιθιές με μεσογειακή μακία, ελαιώνες, ακόμα και σε κήπους χωριών. Πολύ συχνά κινείται μέσα και κάτω από τη φυλλοστρωμνή. Τρέφεται με Έντομα, Αράχνες και Ακάρεα. Αναπαραγωγή μεταξύ Μαρτίου και Ιουλίου. Τα θηλυκά γεννούν 4-8 μικρά αυγά.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Πελοποννήσου με παρουσία και σε Κεφαλονιά, Ιθάκη, Ζάκυνθο, Στροφάδες.

Γραικόσαυρα
Hellenolacerta graeca

Μήκος σώματος έως 10 εκατοστά. Στενό, επίμηκες σώμα με μακριά, καλοσχηματισμένα άκρα. Χρωματισμός ράχης λαδί με πολλά μαύρα στίγματα. Πλευρά πιο σκούρα με αρκετές κιτρινοπράσινες κηλίδες (λίγες μικρές μπλε βούλες στα αρσενικά). Κοιλιά ανοιχτή πράσινη. Στα νεαρά άτομα η ουρά έχει συχνά φωτεινό μπλε χρώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας
Ημερόβιο είδος. Τρυπώνει σε σχισμές και έχει εντυπωσιακή ικανότητα αναρρίχησης. Η χειμερία νάρκη διαρκεί από τις αρχές Δεκεμβρίου έως τα μέσα Μαρτίου, αλλά ενεργοποιείται και τις ηλιόλουστες μέρες του χειμώνα. Αναπαραγωγή μεταξύ Απριλίου-Ιουλίου, γεννώντας μια φορά ετησίως 1-6 αυγά. Τρέφεται με χερσαία Αρθρόποδα.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Πελοποννήσου. Κατανέμεται σε μικρούς, και γεωγραφικά απομονωμένους πληθυσμούς από το επίπεδο της θάλασσας ως και τα 1.600 μέτρα.

Κλωστιδάκι
Podarcis cretensis

Μήκος σώματος έως 7 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης καφέ, γκριζωπός, λαδί, πράσινος με πολλές σκούρες κηλίδες και στίγματα. Συχνά φέρει δύο ανοιχτόχρωμες ρίγες ραχιοπλευρικά, οι οποίες είναι πιο εμφανείς στα θηλυκά. Χρωματισμός κοιλιάς ομοιόμορφο ανοιχτό γκρί, γαλαζωπό ή κιτρινωπό χρώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας
Ημερόβιο είδος. Απαντάται σε θαμνώδεις περιοχές με αραιή βλάστηση, καλυμμένες σε μεγάλο ποσοστό από πέτρες και βράχια ή σε αμμώδη ενδιαιτήματα. Αναπαραγωγή μεταξύ Φεβρουαρίου-Μαΐου. Τα θηλυκά γεννούν 1-5 αυγά, δύο φορές το χρόνο. Τρέφεται με μικρά Ασπόνδυλα, ιδιαίτερα Κολεόπτερα, αλλά και σαλιγκάρια και Αράχνες.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Κρήτης. Η παρουσία του περιορίζεται στο δυτικό τμήμα του νησιού καθώς και σε περιφερικές νησίδες.

Σαύρα της Σκύρου
Podarcis gaigeae

Μήκος σώματος έως 8 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης με φωτεινό πράσινο χρώμα και πολλά σκούρα σημάδια. Χρωματισμός κοιλιάς γκρι ή υπόλευκος, πλευρά καστανά-λαδί με μαύρα στίγματα. Κατά την αναπαραγωγή τα αρσενικά εμφανίζουν στην περιοχή της κοιλιάς έντονο πορτοκαλί χρώμα.

Βασικά στοιχεία βιολογίας
Απαντά σε μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων και προτιμά περιοχές με χαμηλό υψόμετρο. Δραστηριοποιείται αποκλειστικά την ημέρα και παραμένει ενεργή όλο το έτος. Αναπαραγωγή μεταξύ Μαρτίου-Αυγούστου. Τα θηλυκά γεννούν 1-5 αυγά, 1-2 φορές το χρόνο. Τρέφεται με χερσαία Ασπόνδυλα, κυρίως Έντομα. Σε κάποιες νησίδες έχουν αναφερθεί περιπτώσεις κανιβαλισμού και γιγαντισμού.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Σκύρου και της νησίδας Πιπέρι.

Λεβεντόσαυρα
Podarcis levendis

Μήκος σώματος έως 8 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης πρασινωπός έως καφέ με μαύρα στίγματα και κηλίδες. Η κοιλιά είναι ανοιχτόχρωμη, αλλά κατά την αναπαραγωγή τα αρσενικά μπορεί εμφανίζουν πορτοκαλί αποχρώσεις γαλάζιες κηλίδες στα πλευρά.

Βασικά στοιχεία βιολογίας
Ημερόβιο είδος. Παραμένει δραστήριο όλο το χρόνο. Αναπαραγωγή την άνοιξη. Τα θηλυκά γεννούν συνήθως δύο φορές το χρόνο. Το ενδιαίτημα της αποτελείται από αραιά φρύγανα, πέτρες και βράχια. Τρέφεται με Ασπόνδυλα (κυρίως Έντομα και Αράχνες), αλλά και φυτική ύλη (κυρίως φύλλα).

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος των νησίδων Πορί και Λαγούβαρδος μεταξύ Κυθήρων και Αντικυθήρων.

Σαύρα της Μήλου
Podarcis milensis

Μήκος σώματος 6,5-7,5 εκατοστά. Φυλετικός διμορφισμός ως προς το χρωματισμό ράχης: αρσενικά με καφέ-γκρι έως πρασινωπό χρώμα και μαύρες πλευρές με μεγάλες μπλε, γαλάζιες, άσπρες ή κίτρινες κηλίδες, θηλυκά με μουντό καφέ χρώμα και ανοικτόχρωμες πλευρικές γραμμές και ανοικτόχρωμες κηλίδες στον λαιμό.

Βασικά στοιχεία βιολογίας
Δραστηριοποιείται την ημέρα, καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Αναπαραγωγή μεταξύ Ιανουαρίου-Αυγούστο, μακρύτερη από κάθε άλλη ελληνική σαύρα. Τα θηλυκά γεννούν πολλές φορές 1-3 αυγά. Η σαύρα της Μήλου τρέφεται κυρίως με Αρθρόποδα, όπως Ημίπτερα, Κολεόπτερα, Αράχνες και μυρμήγκια. Συναντάται σε μια μεγάλη ποικιλία ενδαιτημάτων.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Μήλου.

Τσαπερδόνα
Podarcis peloponnesiacus

Μήκος σώματος εώς 10 εκατοστά. Χρωματισμός ράχης καστανό-λαδί και πράσινο με πολλές σκουρόχρωμες και κιτρινωπές κηλίδες. Κοιλιά πορτοκαλί στα αρσενικά και κιτρινωπή ή λευκή στα θηλυκά. Στα πλευρά των αρσενικών υπάρχουν μπλε στίγματα που γίνονται έντονα κατά την περίοδο του ζευγαρώματος. Τα θηλυκά φέρουν ραχιαία ζεύγος κιτρινοκαστανών λωρίδων.

Βασικά στοιχεία βιολογίας
Απαντά σε μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων από το επίπεδο της θάλασσας μέχρι τα 1.500 μέτρα. Δραστηριοποιείται τόσο στο έδαφος όσο και στα βράχια καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με εξαίρεση ορεινούς πληθυσμούς που εφαρμόζουν χειμέρια νάρκη. Αναπαραγωγή μεταξύ Μαρτίου-Ιουνίου το Μάρτιο. Τα θηλυκά γεννούν 1-6 αυγά.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Πελοποννήσου.

Οφιόμορος
Ophiomorus punctatissimus

Μικρή και λεπτή άποδη σαύρα που μοιάζει με φίδι. Μήκος σώματος 5,3-7,7 εκατοστά, ενώ η ουρά είναι περίπου 11 εκατοστά. Το κεφάλι της δεν ξεχωρίζει από το σώμα. Χρωματισμός ράχης καστανό-κρεμ με παράλληλες σειρές από σκούρα στίγματα που στο πίσω μέρος αυξάνουν και δημιουργούν παράλληλες σκούρες γραμμές.

Βασικά στοιχεία βιολογίας
Προτιμά χαμηλή βλάστηση ή γρασίδι με πετρώδες υπόστρωμα. Κρυπτικό είδος που σπάνια εκτίθεται σε ανοικτά μέρη. Ζει συνήθως μέσα στο έδαφος σε στοές τρωκτικών, κάτω από πέτρες ή κάτω από φυλλοστρωμνή. Δραστηριοποιείται την άνοιξη. Τα θηλυκά γεννάνε 2-5 αυγά. Τρέφεται με Έντομα, μικρά σαλιγκάρια και Αραχνίδια.

Εξάπλωση
Ενδημικό είδος της Πελοποννήσου με παρουσία και στα Κύθηρα.

Κονάκι του Ιονίου
Anguis cephallonica

Άποδη σαύρα που μοιάζει με φίδι. Συνολικό μήκος σώματος με την ουρά έως 50 εκατοστά. Το δέρμα είναι λείο και γυαλιοτερό, το κεφάλι και το ρύγχος μακρόστενο και σχετικά πλακουτσωτό. Χρωματισμός ράχης ανοιχτό καφέ-χάλκινου χρώματος, πλευρών σκούρο καφέ.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ημερόβιο είδος με κρυπτικό τρόπο διαβίωσης. Συναντάται κυρίως σε ενδιαιτήματα με σχετική υγρασία, όπως λιβάδια και παραποτάμιες περιοχές αλλά και σε ελαιώνες και μακία. Γεννά ζωντανά μικρά. Τρέφεται με μικρά Ασπόνδυλα και κυρίως με Μαλάκια, Έντομα, Αράχνες.

Εξάπλωση

Ενδημικό είδος της Πελοποννήσου με παρουσία και σε Ιθάκη, Κεφαλλονιά και Ζάκυνθο.

Σπιτόφιδο
Zamenis situla

Μήκος σώματος έως 1,20 μέτρα. Χρωματισμός ράχης μπεζ με δύο χρωματικές ποικιλίες, τη ραβδωτή (δύο παράλληλες κόκκινες ραβδώσεις) και τη στικτή (κόκκινες κηλίδες). Στα πλευρά φέρει μαύρες κηλίδες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε μεσογειακή μακία βλάστηση, πετρώδεις περιοχές με θάμνους, καλλιεργημένες εκτάσεις και δάση φυλλοβόλων. Τρέφεται κυρίως με Τρωκτικά, ενώ τα νεαρά τρέφονται με Έντομα και Σαύρες. Αναπαραγωγή μεταξύ Μαΐου-Ιουνίου. Τα θηλυκά γεννούν 2-7 αυγά.

Εξάπλωση

Απαντά στην Ιταλία, τα Βαλκάνια και τη δυτική Ασία. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται σε όλη την ηπειρωτική χώρα και σε πολλά νησιά.

Οχιά της Μήλου
Macrovipera schweizeri

Μήκος σώματος έως ένα μέτρο. Παρουσιάζει έντονη χρωματική ποικιλία. Βασικός χρωματισμός ράχης γκρι και καφέ με δύο σειρές από σκουρόχρωμες κηλίδες. Κεφάλι με μικρές φολίδες και κατακόρυφη κόρη στο μάτι. Ραχιαίες φολίδες τροπιδωτές διατεταγμένες.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Ζει σε μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων. Ημερόβιο φίδι την άνοιξη και το φθινόπωρο αλλά το καλοκαίρι γίνεται νυκτόβιο. Τρέφεται με Πτηνά, Τρωκτικά, σαύρες και σπάνια με φίδια. Είναι το μοναδικό ωοτόκο είδος οχιάς στην Ελλάδα. Αναπαραγωγή το Μάιο. Τα θηλυκά γεννούν και 4-13 αυγά. Πρωτερόγλυφο φίδι με αρκετά τοξικό δηλητήριο.

Εξάπλωση

Ενδημικό είδος της Μήλου, Κιμώλου και Σίφνου.

Οθωμανική Οχιά
Montivipera xanthina

Μήκος σώματος 1,30 μέτρα. Φέρει τροπιδωτές φολίδες. Η κόρη του ματιού της είναι κάθετη και οι φολίδες στο κεφάλι μικρές. Χρωματισμός ράχης μπεζ με ρομβοειδή σχέδια, σε χρώμα σκούρο καφέ. Στο κεφάλι δύο ραβδώσεις που συγκλίνουν.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε πετρώδεις περιοχές με μακία βλάστηση, κοιλάδες με ποτάμια και σε αγροτικές περιοχές. Ημερόβιο είδος που τους πολύ ζεστούς μήνες γίνεται νυκτόβια. Τρέφεται με μικροθηλαστικά, πουλιά και σαύρες. Αναπαραγωγή την άνοιξη. Τα θηλυκά γεννούν 8-16 αυγά. Πρωτερόγλυφο φίδι με αρκετά τοξικό δηλητήριο.

Εξάπλωση

Απαντάται στη Τουρκία. Στην Ελλάδα βρίσκεται σε νησιά του ανατολικού Αιγαίου, τη Σαμοθράκη και τη Θράκη.

Οχιά
Vipera ammodytes

Μήκος σώματος έως 90 εκατοστά. Φέρει τροπιδωτές φολίδες. Η κόρη του ματιού είναι κάθετη και οι φολίδες στο κεφάλι μικρές. Στην άκρη του ρύγχους φέρει απόφυση σαν «κερατάκι». Χρωματισμός ράχης ανοιχτό γκρι ή μπεζ με πιο σκούρο σχέδιο ζιγκ ζαγκ. Το σώμα της είναι αρκετά χοντρό σε σχέση με το μήκος της.

Βασικά στοιχεία βιολογίας

Συναντάται σε μεγάλη ποικιλία ενδιαιτημάτων. Τρέφεται με μικροθηλαστικά, πουλιά και σαύρες. Τα θηλυκά γεννούν 4-20 μικρά στα τέλη Αυγούστου. Πρωτερόγλυφο φίδι.

Εξάπλωση

Απαντάται στα Βαλκάνια. Στην Ελλάδα εξαπλώνεται σε όλη την ηπειρωτική χώρα και σε πολλά νησιά.

Οχιά της Πίνδου
Vipera graeca

Μήκος σώματος έως 50 εκατοστά. Η κόρη του ματιού είναι κάθετη και οι φολίδες τροπιδωτές. Χρωματισμός ράχης γκρι ή μπεζ με σχέδιο ζιγκ ζαγκ. Στο κεφάλι φέρει δύο ραβδώσεις που συγκλίνουν.

Βασικά στοιχείο βιολογίας

Συναντάται σε υποαλπικά λιβάδια με χαμηλούς θάμνους και πέτρες, πάνω από τα 1.600 μέτρα. Τρέφεται κυρίως με Έντομα (Ορθόπτερα), σαύρες και μικροθηλαστικά. Τα θηλυκά γεννούν 3-15 μικρά. Πρωτερόγλυφο φίδι με ασθενές δηλητήριο.

Εξάπλωση

Απαντά στη νότια Αλβανία και την Ελλάδα (οροσειρά της Πίνδου).

